

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – магістр
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Шляхи підвищення прибутковості діяльності підприємств хлібопекарської галузі у воєнний період»

КРМ. ЕП. 938-03.2-14

Здобувачка _____ Швець А.Є.
(ПІБ) (підпис)

Керівник: к.т.н., доцент _____ Лобоцька Л.Л.
(науковий ступень, вчене звання, ПІБ) (підпис)

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від 12.12.2023 р., протокол №__7__

Завідувач кафедри

економіки промисловості _____ О. ПАВЛОВ
Назва кафедри (підпис)

Одеса – 2023 р.

**ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИ-
ТЕТ**

**НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОЇ ЕКОНОМІКИ І
МЕНЕДЖМЕНТУ ім.Г.Е.Вейнштейна**

Факультет – економіки, бізнесу і контролю
Кафедра – економіки промисловості
Ступінь вищої освіти – магістр
Спеціальність – 051 «Економіка»
Освітня програма – «Економіка підприємства»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри _____

О. ПАВЛОВ

« ____ » _____ 2023 __ р.

**ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
здобувачки**

Швець Анни Євгеніївни

1. Тема роботи «Шляхи підвищення прибутковості діяльності підприємств хлібопекарської галузі у воєнний період», затвердженою наказом ОНТУ від 05.12.2022 р. № 938-03 .
2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи 10.12. 2023 р.
3. Вихідні дані роботи: Закони України, нормативні, статистичні дані по Україні, літературні джерела, фінансова та статистична звітність ПрАТ «Концерн Хлібпром» та ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» за два роки .
4. Зміст кваліфікаційної роботи магістра. 1. Теоретичні засади прибутковості діяльності підприємств і шляхи її підвищення в умовах воєнних дій.
2. Аналіз зовнішнього і внутрішнього середовищ функціонування досліджуваних підприємств та оцінка рівня прибутковості їх діяльності.
3. Розробка проєкту та оцінка його інвестиційної привабливості щодо підвищення прибутковості діяльності досліджуваних підприємств.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) таблиць, рисунків.

1. Рисунок 1. Призначення прибутку підприємства
2. Таблиця 1. Формули розрахунку показників рентабельності
3. Рисунок 2. Моделі факторного аналізу чистого прибутку і рентабельності
4. Рисунок 3. Частка підприємств України по виробництву харчових продуктів, які одержали збиток, %, у 2010 – 2022 рр.
5. Рисунок 4. Частки повністю або частково пошкоджених підприємств України в різних сферах діяльності
6. Таблиця 2. Структура збитків за галузями, %, від загальних активів галузі
7. Рисунок 5. Динаміка виробництва хліба і ХБВ в Україні, тис.т
8. Рисунок 6. Частки збиткових підприємств по виробництву хліба, ХБВ і борошняних виробів за розміром цих підприємств, %, у 2010 – 2022 рр.
9. Таблиця 3. Випуск хліба і ХБВ за видами у 2017 – 2021 рр., тис.т/%
10. Рисунок 7. Динаміка середньорічних цін на хліб пшеничний з борошна 1 г та борошна 1 г, грн/кг, в Україні у 2017 – 2023 рр.
11. Таблиця 4. Фінансові результати діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2 роки, тис.грн
12. Таблиця 5. Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за два роки
13. Таблиця 6. Фінансові результати діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» за 2 роки, тис. грн
14. Таблиця 7. Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» за 2 роки
15. Таблиця 8. Факторний аналіз чистого прибутку ПрАТ «Концерн Хлібпром»
16. Таблиця 9. Факторний аналіз чистого прибутку ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»
17. Таблиця 10. Факторний аналіз показника рентабельності власного капіталу ПрАТ «Концерн Хлібпром»
18. Таблиця 11. Факторний аналіз показника рентабельності власного капіталу ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»
19. Таблиця 12. Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» до і після впровадження проекту
20. Таблиця 13. Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» до і після впровадження проекту
21. Таблиця 14. Порівняння результатів впровадження проекту на досліджуваних підприємствах
22. Рисунок 8. Зміна показників чистого прибутку і рентабельності на досліджуваних підприємствах

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів проекту, що стосуються їх:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

Дата видачі завдання _____

Керівник _____ Лобоцька Л.Л.
(підпис)

Завдання прийняла до виконання _____ Швець А.Є.
(підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Аналіз літературних джерел щодо понять прибутку, прибутковості діяльності підприємства, написання теоретичного розділу	до 10.10.2023 р.	
2.	Характеристика ринку продукції хлібопекарської галузі її та діагностика стану зовнішнього середовища її підприємств	11.10.2023 р. – 20.10.2023	
3.	Характеристики підприємств – об'єктів дослідження, аналіз основних показників їх діяльності	21.10.2023 р. – 06.11.2023 р.	
4.	Оцінка рівня прибутковості діяльності досліджуваних підприємств на основі факторного аналізу	07.11.2023 р. – 16.11.2023 р.	
5.	Розробка проекту та його економічна оцінка щодо підвищення прибутковості діяльності досліджуваних підприємств	17.11.2023 р. – 30.11.2023 р.	
6.	Формулювання висновків	01.12.2023 р. – 02.12.2023р.	
7.	Оформлення роботи, використаних джерел, підготовка до захисту	03.12.23 р. – 10.12.23 р.	

Керівник _____ Лобоцька Л.Л.
(підпис)

Здобувачка-дипломник _____ Швець А.Є.
(підпис)

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувачка дипломник _____ Швець А.Є.

Підпис

АНОТАЦІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра

Робота містить 103 сторінок, 44 таблиці, 16 рисунків, список використаних джерел з 42 найменувань, 2 додатки.

Метою роботи є дослідження теоретичних основ прибутковості діяльності і шляхів її підвищення на підприємствах хлібопекарської галузі в умовах воєнних дій в Україні.

Основні завдання роботи: визначити теоретичні положення щодо формування і управління прибутком і прибутковістю діяльності підприємств, зокрема у воєнний період; дослідити зовнішні та внутрішньовиробничі фактори формування прибутку на підприємствах хлібопекарської галузі; провести фінансово-економічний аналіз діяльності двох підприємств – об'єктів дослідження і визначити резерви росту прибутку і рентабельності на них; запропонувати проєкт і оцінити його інвестиційну привабливість щодо підвищення прибутковості діяльності досліджуваних підприємств.

Об'єктом аналізу, узагальнень, дослідження є ПрАТ «Концерн Хлібпром» та ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський».

За результатами виконаної роботи розроблено заходи з підвищення прибутковості діяльності досліджуваних підприємств.

Отримані результати можуть бути використані на підприємствах як заходи по вдосконаленню їх роботи.

Рік виконання роботи 2023

Рік захисту роботи 2023

ABSTRACT

for master's qualification work

The work contains 103 pages, 44 tables, 16 figures, a list of used sources by name 42, 2 appendices.

The purpose of the work is to study the theoretical foundations of the profitability of activity and ways of increasing it at the enterprises of the bakery industry in the conditions of military operations in Ukraine.

The main tasks of the work : to determine the theoretical provisions regarding the formation and management of the profit and profitability of enterprises, in particular during the war period; to investigate external and internal production factors of profit formation at enterprises of the bakery industry; conduct a financial and economic analysis of the activities of two enterprises - objects of research and determine the reserves of profit growth and profitability for them; propose the project and evaluate its investment attractiveness in terms of increasing the profitability of the enterprises under study.

The object of analysis, generalizations, and research is PJSC "Concern Khlibprom" and LLC "Ukrainian-Slovenian Enterprise "Bakery Complex Kulnychivskiy"

Based on the results of the work performed, measures were developed to increase the profitability of the enterprises under study.

The obtained results can be used at enterprises as measures to improve their work.

The year of performance is 2023

The year of job protection is 2023

Зміст

	С.
ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ І ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ	10
1.1. Сутність економічних категорій прибутку і прибутковості діяльності підприємства в сучасних умовах	10
1.2. Види прибутку і рентабельності, формули їх розрахунку, фактори впливу	14
1.3. Методичні підходи до аналізу прибутку, показників прибутковості	21
1.4. Сучасний стан прибутковості діяльності підприємств з виробництва продуктів харчування і шляхи її підвищення	27
Висновки до розділу 1	36
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ	38
2.1. Аналіз зовнішнього середовища підприємств як об'єктів дослідження	38
2.2. Загальна характеристика досліджуваних підприємств галузі і основних показників їх діяльності за два роки	45
2.3. Факторний аналіз прибутку і показників рентабельності досліджуваних підприємств	61
Висновки до розділу 2	73
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОЄКТУ ТА ОЦІНКА ЙОГО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ДЛЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ	75
3.1. Комерційний аналіз реального інвестиційного проєкту	75
3.2. Оцінка інвестиційної привабливості проєкту по випуску нового виду продукції на ПрАТ «Концерн Хлібпром»	76
3.3. Оцінка інвестиційної привабливості проєкту по випуску нового виду продукції в ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»	84
3.4. Порівняльний аналіз результатів впровадження інвестиційного проєкту на досліджуваних підприємствах	93
Висновки до розділу 3	96
ВИСНОВКИ	97
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	99
ДОДАТКИ	104

ВСТУП

В Україні в сучасних умовах дефіциту фінансів актуальною проблемою є підвищення ефективності діяльності будь-яких господарюючих суб'єктів як платників податків. Результатом ефективної роботи підприємств є перш за все забезпечення прибутковості їх діяльності. Прибуток займає одне з центральних місць у загальній системі вартісних інструментів і важелів управління підприємством, адже він є джерелом розвитку виробництва та соціальної сфери.

Аналіз прибутковості, рентабельності діяльності підприємства є найважливішим чинником при прийнятті організаційних і господарсько-управлінських рішень, створення сприятливих умов для реалізації планів і програм по збільшенню прибутку. Підприємства повинні чітко визначати резерви збільшення прибутку, фактори впливу на його величину.

Все це засвідчує суспільне значення прибутку, яке визначає його велику роль у розвитку ринкової економіки як на мікро-, так й на макрорівні.

Значимість прибутку, проблеми пошуку резервів його підвищення для підприємств є важливими і **актуальними завданнями**, зокрема в умовах воєнних дій, величезних втрат матеріальних цінностей від бомбардувань ворога.

Метою даної роботи є дослідження теоретичних основ прибутковості і шляхів її підвищення на підприємствах хлібопекарської галузі.

Предмет дослідження: суть, види, функції прибутку і прибутковості, фактори, що впливають на їх формування, політика управління ними на підприємств-

вах кондитерської галузі.

Основні завдання роботи:

- визначити теоретичні положення щодо формування і управління прибутком і прибутковістю діяльності підприємств, зокрема у воєнний період;
- дослідити зовнішні та внутрішньовиробничі фактори формування прибутку на підприємствах хлібопекарської галузі;
- провести фінансово-економічний аналіз діяльності двох підприємств – об’єктів дослідження і визначити резерви росту прибутку і рентабельності на них;
- запропонувати проект і оцінити його інвестиційну привабливість щодо підвищення прибутковості діяльності досліджуваних підприємств.

Об’єктом аналізу, узагальнень, дослідження є ПрАТ «Концерн Хлібпром» та ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський».

Предмет дослідження: суть, види, функції прибутку і прибутковості, фактори, що впливають на їх формування, політика управління ними на підприємствах хлібопекарської галузі.

Методи дослідження: аналітичні, методи порівнянь, методу факторного аналізу, модель DuPont.

Інформаційною базою дослідження є Закони України, нормативні матеріали, літературні джерела, статистичні дані по Україні, звітна інформація про діяльність підприємств за 2020–2022 рр., які доступні на відповідних сайтах в Інтернеті.

Студент	Швець А.Є.			КРМ.ЕП.1.723-03.1.3.		
				Текстова частина	Стад	Стор.
					5	102
Керівник	Лобоцька Л.Л.			ОНТУ		
Зав.каф.	Павлов О.І.					

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРИБУТКОВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ І ШЛЯХИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ

1.1. Сутність економічних категорій прибутку і прибутковості діяльності підприємства

Побудова ринкової моделі економіки зумовлює необхідність більш глибокого дослідження низки важливих складових фінансової системи підприємницьких структур. Провідне місце у фінансовому забезпеченні їх діяльності належить прибутку. Він найповніше характеризує ефективність господарської діяльності підприємств, їх фінансові можливості й у кінцевому підсумку визначає рівень фінансової стабільності в державі та є джерелом підвищення добробуту населення.

З теоретичної точки зору прибуток у ринковій економіці виступає як об'єкт та інструмент управління, в якому сконцентровано інтереси майже усіх суб'єктів економічної діяльності. Він є джерелом фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та держави, частиною грошових нагромаджень підприємства, яка сприяє розширенню виробництва та підвищенню добробуту акціонерів. В цьому полягає відтворювальна та стимулююча функція прибутку. Як важливий показник оцінки фінансових результатів діяльності суб'єкта господарювання, його фінансового стану і перспектив розвитку прибуток є показником ефективності функціонування підприємства в цілому й фінансових можливостей держави. Саме тому він виконує контролюючу функцію та сигналізує про необхідність заходів щодо зменшення собівартості продукції, нарощування обсягів виробництва, доцільності змін у ціновій політиці, розширення асортименту товарів.

На рисунку 1.1 представлена схема, яка описує призначення прибутку підприємства [2, с. 184].

Прибуток як найважливіша економічна категорія ринкових відносин виконує низку функцій, рисунок 1.2 [3,с.300].

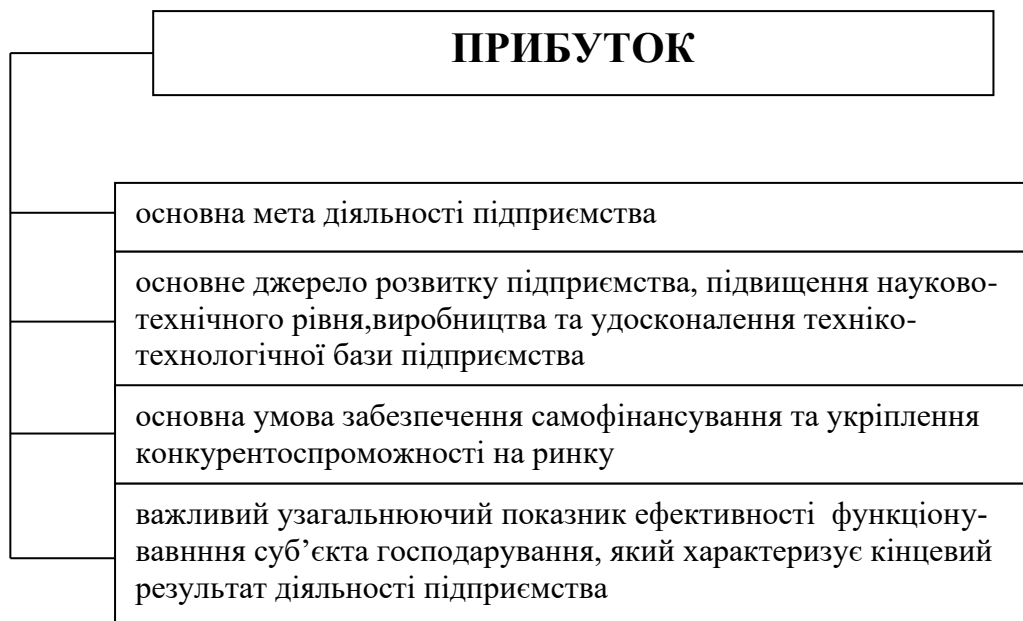

Рис. 1.1. Призначення прибутку підприємства

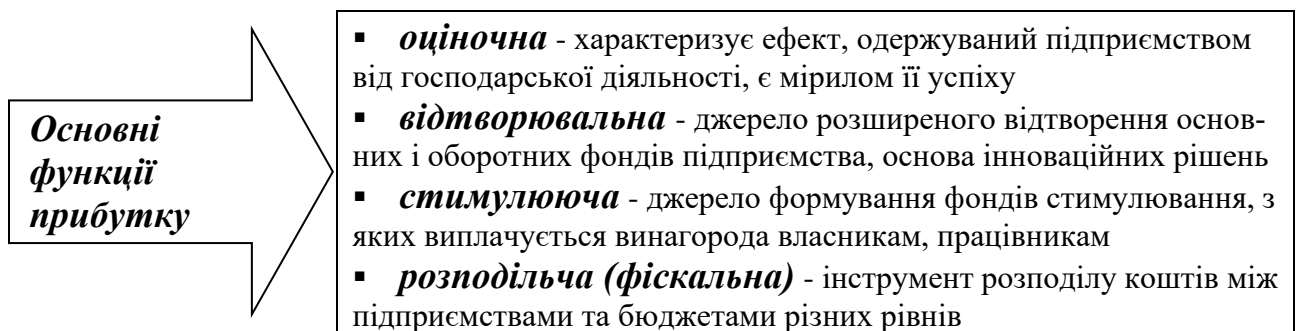

Рис.1.2. Характеристики та функції прибутку

Прибуток – найбільш проста й одночасно найбільш складна категорія ринкової економіки. Це особливий, багатогранний відтворюваний ресурс, який характеризує різні сторони бізнесу: його кінцевий фінансовий результат, ефект господарської діяльності, чистий дохід підприємця на інвестований капітал, винагорода за ризики підприємницької діяльності.

На сучасному етапі розвитку економіки прибуток від господарської діяльності трактується більшістю економістів як перевищення доходів над витратами. Зокрема, С.Ф. Покропивний [4, с.436] та І.М. Бойчик [2,с. 346] розг-

лядають прибуток як частину виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність підприємства. О.О. Гетьман та В.М. Шаповал роблять висновок, що прибуток представляє собою різницю між ціною реалізації та собівартістю продукції (товарів, робіт, послуг), між обсягом отриманої виручки та сумою витрат на виробництво та реалізацію продукції [5, с. 387].

Більш об'ємне визначення прибутку дає Р.А. Костирко [6, с. 334]: прибуток – це особливий ресурс комерційної організації, який характеризує різні сторони бізнесу; його кінцевий фінансовий результат; ефект господарської діяльності; чистий дохід на вкладений капітал, винагороду за ризики. Прибуток є відтворювальним ресурсом господарської діяльності підприємства, чим більший розмір згенерованого прибутку, тим менша потрібність у залученні фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.

Розвиток підприємства, його конкурентоспроможність залежить від ефективності його діяльності. Основним джерелом розвитку виступає прибуток, але як абсолютний показник він не може характеризувати рівень ефективності господарювання підприємства, тому міру ефективності його діяльності визначає саме прибутковість.

Питання прибутковості підприємства висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників, серед яких слід відзначити:

Р.Р. Антонюка, М.Ф. Огійчука, А.М. Поддєрьогіна, В.Гриньова, Л.Ю. Кучер, І.Ю. Єпіфанову, а також А.Д. Шеремета, В.В. Ковальова, І.О. Бланка, В.П. Савчука, Г.В. Савицьку, Г.Г. Кірейцева, ДЖ.К. Ван Хорна, Є.Ф. Брігхема та багатьох інших.

Однак єдиного визначення цієї категорії на цей час не досягнуто. Аналіз підходів до визначення поняття прибутковості, проведений І.Є. Єпіфановою [7, с.190], таблиця 1.1, показує, що більшість дослідників розглядають прибутковість як прибуток, але є і трактування цього показника як відносного, який характеризує ефективність діяльності суб'єкта господарювання.

В свою чергу, ефективність – це показник, який визначає результативність діяльності, тобто порівнює результат з витратами, за яких цей результат був досягнутий.

Таблиця 1.1

Трактування поняття «прибутковість» деякими авторами

Автор	Прибутковість – це:
Р.Р. Антонюк	стійке економічне явище, що проявляється як підтверджена здатність генерувати позитивний фінансовий результат від здійснення як основної, так і всієї господарської діяльності, що полягає в перевищенні доходу над здійсненими витратами в розмірі, достатньому для ефективного подальшого функціонування
Бойчик І.М.	показник, який комплексно характеризує ефективність діяльності підприємства, дозволяє оцінити ефективність управління ним, оскільки забезпечення достатнього рівня прибутковості залежить від оперативності та правильності прийнятих управлінських рішень
М.Ф. Огійчук	вид ефективності, що характеризує результативність діяльності економічних систем (підприємств, територій, національної економіки). Основною особливістю таких систем є вартісний характер засобів (видатків, витрат) досягнення цілей (результатів), а в деяких випадках і самих цілей (зокрема, одержання прибутку)
Т.В. Осипова	основою прибутковості є сам прибуток, який у цілому й визначає результат фінансово-господарської діяльності підприємств як суб'єктів господарювання. Тому прибуток зображає її результати
Л.Ю. Кучер	між прибутком і прибутковістю є тісний діалектичний взаємозв'язок: прибуток – це показник для зображення економічного ефекту в абсолютних показниках, а прибутковість – показник для зображення економічної ефективності діяльності суб'єкта господарювання
С.В. Мочерний	прибутковість суб'єкта треба розглядати з двох аспектів: по-перше, як прибутковість усього підприємства щодо всього авансованого капіталу, яка визначається нормою прибутку: відношенням річного прибутку до авансованого капіталу; по-друге, як прибутковість виготовлення окремої партії товарів, яка вимірюється відношенням прибутку до собівартості товарів
О.В. Хмелевський	стан підприємства, що вказує на його здатність здійснювати рентабельну діяльність, забезпечувати платоспроможність, генерувати прибуток, на основі чого забезпечувати стабільність зростання та майбутній інноваційно-інвестиційний розвиток

Отже, можна вважати, що показник прибутковості включає по суті два показники: прибуток і рентабельність. При цьому прибуток – це абсолютний показник, який визначає перевищення доходу над витратами [2, с.184], а рентабельність – це відносний показник прибутковості, який характеризує ефе-

ктивність господарської та фінансової діяльності підприємства [2, с.201]. Рентабельність – це ступінь прибутковості, вигідності бізнесу. Вона вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямків діяльності (виробничої, комерційної, інвестиційної і т.д.), вигідність виробництва окремих видів продукції і послуг.

При обчисленні рентабельності в чисельнику розглядають прибуток, а в знаменнику відповідні витрати. В економічній діяльності підприємства оцінюють різні види прибутку, відповідно і різні показники рентабельності.

1.2. Види прибутку і рентабельності, формули їх розрахунку, фактори впливу

Залежно від формування і розподілу виділяється декілька видів прибутку. Для визначення суті прибутку розглянемо його види, таблиця 1.2, і класифікацію за видами діяльності, рисунок 1.3 [2, с. 185].

Таблиця 1.2

Види прибутку підприємства

Класифікаційна ознака	Види прибутку
Види діяльності	1. Прибуток від звичайної діяльності: від операційної діяльності; від фінансової діяльності; від інвестиційної діяльності 2. Прибуток від надзвичайної діяльності
Порядок розрахунку	1. Валовий прибуток 2. Прибуток від операційної діяльності 3. Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування 4. Прибуток від звичайної діяльності 5. Чистий прибуток
Зміст складових прибутку	1. Валовий прибуток 2. Операційний прибуток 3. Маржинальний прибуток
Період формування	1. Прибуток попереднього періоду 2. Прибуток звітного періоду 3. Прибуток планового періоду
Характер використання чистого прибутку	1. Капіталізований прибуток 2. Спожитий прибуток
Ступінь використання	1. Розподілений прибуток 2. Нерозподілений прибуток

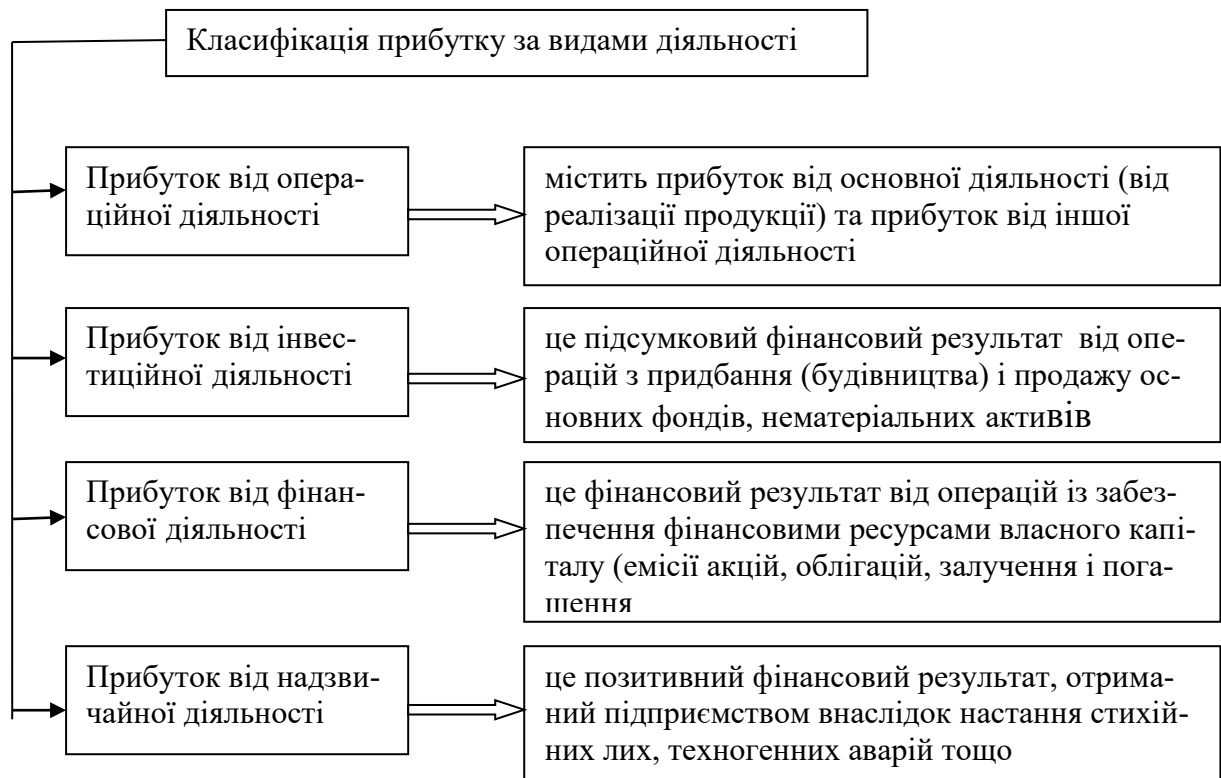

Рис. 1.3. Класифікація прибутку за видами діяльності

Найбільшу значимість має прибуток від операційної діяльності, в його основі лежить реалізація виробленої продукції. Прибуток від операційної діяльності є сукупністю прибутку від реалізації продукції і від інших операцій, що не відносяться до інвестиційної або фінансової діяльності.

Прибуток від операційної діяльності Прод визначають за формулою

$$\text{Прод} = \text{ЧД} - \text{Пс} + \text{Прін}, \quad (1.1)$$

де ЧД– чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

Пс – повна собівартість продукції (Пс = Ср +Адм.витрати+Витр.на збут)

Ср – собівартість реалізованої продукції;

Прін– прибуток від іншої операційної діяльності

$$\text{Прін} = \text{Інші операц.доходи} - \text{Інші операц. витрати}$$

Собівартість реалізованої продукції включає виробничу собівартість (прямі витрати) , нерозподілені загальновиробничі витрати, понаднормовані виробничі витрати [8].

До складу адміністративних витрат включаються загальногосподарські витрати, пов'язані з управлінням і обслуговуванням виробництва: основна і додаткова заробітна плата управлінського керівного) персоналу з відрахуваннями на соціальне страхування; витрати на службові відрядження апарату управління підприємством; витрати на утримання основних коштів, інших матеріальних необоротних активів загальногосподарського призначення (амортизація, ремонт, опалювання, освітлення, водопостачання і т.і.); витрати на послуги зв'язку і т.і.

До складу витрат на збут продукції включаються: витрати, зв'язані з реалізацією продукції, робіт, послуг; витрати на утримання підрозділів, які займаються збутом продукції; витрати на рекламу продукції; витрати на упаковку; витрати на оплату праці продавців; витрати на транспортування готової продукції.

До інших операційних доходів відносяться: доходи від реалізації іноземної валюти; доходи від реалізації інших оборотних активів (крім фінансових інвестицій); доходи від операційної оренди активів; доходи від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті; суми штрафів, пені, неустойок та інших санкцій та ін.;

До інших операційних витрат включають вартість робіт, послуг сторонніх підприємств, суму податків, зборів (обов'язкових платежів), крім податків на прибуток, втрати від курсових різниць, знецінення запасів, псування цінностей, списання та уцінки активів, сума фінансових санкцій тощо.

Прибуток від інвестиційної діяльності – це підсумковий фінансовий результат від операцій по придбанню (будівництву) і продажу основних фондів, нематеріальних активів і інших елементів основного капіталу (необоротних активів), а також від короткострокових фінансових інвестицій. При цьому до складу доходу від участі в капіталі включають дохід, одержаний від інвестицій в асоційовані, дочірні або сумісні підприємства.

У складі витрат, пов'язаних з участю в капіталі, враховуються збитки, заподіяні інвестиціями в асоційовані, дочірні або сумісні підприємства.

Фінансовою діяльністю є операції по залученню фінансових ресурсів для забезпечення всіх видів діяльності підприємства, інвестиційної - діяльності по формуванню нових елементів капіталу підприємства.

Прибуток від фінансової діяльності – фінансовий результат від операцій по забезпеченню фінансовими ресурсами власного капіталу (емісія акцій, облігацій і інших цінних паперів), залучення і погашення кредитів і т.п. До складу інших фінансових доходів враховуються дивіденди, відсотки і інші доходи, одержані від фінансових інвестицій.

У складі фінансових витрат враховуються витрати на сплату відсотків за користування кредитами, одержаними по облігаціях, випущених по фінансовій оренді, і інші витрати підприємства, пов'язані із залученням позикового капіталу.

У складі інших доходів фіксують дохід від реалізації фінансових інвестицій та інших необоротних активів; дохід від неопераційних курсових різниць; дохід підприємств (крім тих, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами) від зміни балансової вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю, та інші доходи, які виникають під час господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

До складу інших витрат відносять: собівартість реалізації фінансових інвестицій; втрати від неопераційних курсових різниць; втрати від уцінки фінансових інвестицій та необоротних активів; витрати підприємств (крім тих, основною діяльністю яких є торгівля цінними паперами) від зміни балансової вартості фінансових інструментів, які оцінюються за справедливою вартістю; інші витрати, які виникають під час господарської діяльності (крім фінансових витрат), але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Фінансовий результат до оподаткування – це фінансовий результат від операційної діяльності плюс результат від фінансової діяльності.

Чистий прибуток вираховують як фінансовий результат до оподаткування мінус податок на прибуток 18 % [1].

Прибуток є абсолютним показником, який визначають як різницю між доходом і витратами. Ефективність, прибутковість діяльності оцінюють показниками рентабельності.

Рентабельність визначає співвідношення чистого доходу або прибутку з витратами. Її виражають у відсотках. Розрізняють різні показники рентабельності, при розрахунку яких враховують різні види прибутку. Основні формули розрахунку показників рентабельності наведено в таблиці 1.3 [2, с.191–192].

Таблиця 1.3

Формули розрахунку рентабельності

Показник	Формула	Позначення
Рентабельність виробництва	$R_{вир}(\%) = \frac{\Pi_{ч}}{ОВФ + \overline{O_{\delta}K}} \cdot 100$	$R_{\hat{a}\hat{\delta}\hat{\delta}}$ – рентабельність виробництва; $\Pi_{ч}$ – чистий прибуток підприємства; $\overline{\hat{I}\hat{A}\hat{O}}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів; $\overline{\hat{I}_{\hat{a}}\hat{E}}$ – середньорічні залишки оборотних коштів
Рентабельність продукції	$R_{пр}(\%) = \frac{\Pi_{опер}}{C_{рп} + АВ + ВЗ + IOB} \cdot 100$	$\Pi_{опер}$ – фінансовий результат від операційної діяльності; $C_{рп}$ – собівартість реалізованої продукції; AB – адміністративні витрати; BZ – витрати на збут; IOB – інші операційні витрати
Рентабельність певного виду продукції	$R_i(\%) = \frac{C_i - \tilde{C}_i}{C_i} \cdot 100$	R_i – рентабельність і-го виду продукції; \tilde{C}_i – ціна і-го виду продукції; \tilde{N}_i – собівартість і-го виду продукції
Рентабельність продажу продукції	$R_{продажу}(\%) = \frac{\Pi_{ч}}{РП} \cdot 100$	$R_{\hat{i}\hat{i}\hat{a}\hat{a}\hat{e}\hat{e}\hat{o}}$ – рентабельність продажу; $РП$ – обсяг реалізованої продукції
Рентабельність активів	$R_A(\%) = \frac{\Pi_{ч}}{A} \cdot 100$	R_A – рентабельність активів; A – середньорічна вартість активів
Рентабельність власного капіталу	$R_{\hat{A}\hat{E}}(\%) = \frac{\hat{I}_{\hat{z}}}{\overline{\hat{A}\hat{E}}} \cdot 100$	$R_{\hat{A}\hat{E}}$ – рентабельність власного капіталу; $\overline{\hat{A}\hat{E}}$ – середньорічна вартість власного капіталу

На прибутковість діяльності підприємства суттєво впливає зовнішнє і внутрішнє середовище. Основні фактори впливу представлені на рисунку 1.4 [9].

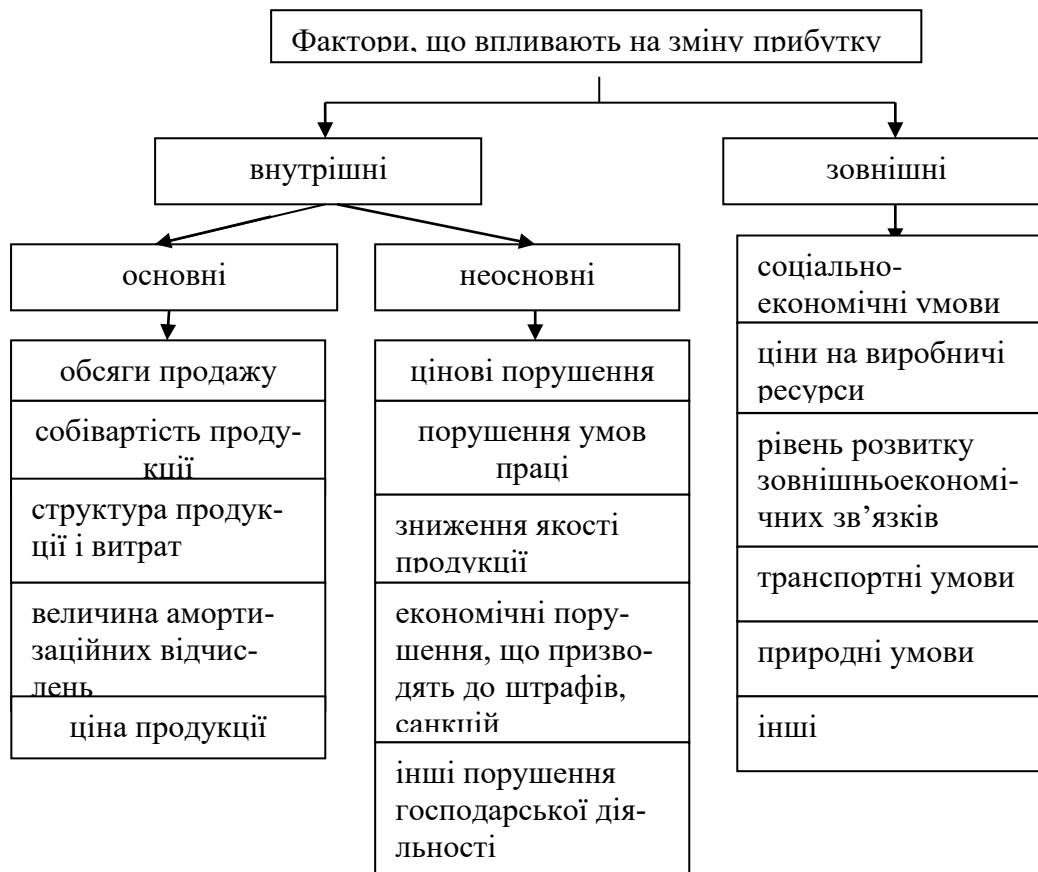

Рис. 1.4. Класифікація факторів, що впливають на величину прибутку

Внутрішні фактори впливу за їх змістом можна поділити на дві групи: основні і неосновні. Серед факторів, що належать до першої групи, можна виділити ряд основних, пов'язаних із розробкою стратегії, цілей, задач підприємства та його підрозділів, шляхів їх досягнення, ціноутворенням, управлінням виробництвом, реалізацією, витратами виробництва та їх структурою.

До неосновних належать фактори, що стосуються організаційної роботи, яка повинна бути направлена на боротьбу з різними видами порушень.

На сучасному етапі підприємствам доцільно звернути увагу на такі внутрішні фактори забезпечення беззбиткової діяльності: вартість сировини, її доступність, стосунки з постачальниками; величина і структура витрат виробництва відносно конкурентів; номенклатура товарів (послуг) і можливості їх розширення; життєвий цикл основних продуктів; цінова політика і гнучкість

встановлення цін; можливість отримання кредитів; оборотний капітал, його гнучкість; витрати обігу та можливості їх зниження; можливість використання альтернативних фінансових стратегій; досвід та персональна кваліфікація працівників; форми та методи матеріального стимулювання.

Зовнішнє середовище охоплює фактори, що знаходяться поза безпосереднім впливом підприємства. Щодо кількості та якості факторів зовнішнього середовища підприємства, то вони характеризуються значною величиною та різноманітністю впливу і врахувати все практично неможливо. Тому завдання полягає у визначенні тих факторів, які здійснюють суттєвий вплив на беззбиткову діяльність підприємства і їх групуванні залежно від величини та характеру цих впливів.

Щодо зовнішнього середовища, то його доцільно розділити на середовище прямої дії і середовище побічний вплив на підприємство. Перше включає в себе фактори, які безпосередньо впливають на хід виробничо-господарської діяльності підприємства і, в свою чергу, відчують на собі ці результати. До такого середовища безпосереднього впливу слід віднести такі структурні групи факторів: покупців продукції та послуг; постачальників; трудові ресурси; нормативно-законодавче забезпечення; конкурентів.

До зовнішнього середовища, що здійснює побічний вплив на підприємство, належать такі складові: стан економіки країни, політична ситуація, міжнародне положення і зв'язки, культура і традиції, демографічна і економічна ситуація, науково-технічний прогрес і можливості технологій, групові інтереси громадських організацій та партій.

Сьогодні до цих факторів слід віднести вплив воєнних дій. В умовах значних втрат матеріальних ресурсів, робочої сили досягати високих фінансових результатів дуже складно.

1.3. Методичні підходи до аналізу прибутку, показників прибутковості діяльності підприємств

Для аналізу динаміки показників діяльності підприємств використовують різні методи. Найбільш простим є метод порівнянь, який дає можливість

визначити абсолютне і відносне відхилення. Але такого підходу недостатньо, якщо необхідно провести більш детальний аналіз з метою оцінки впливу певних факторів на зміну показника, який досліджують. З економічних міркувань, вважається відомою функціональна залежність результатного показника від інших показників, які розглядають як фактори, або чинники.

Тому в економічних дослідженнях широко використовують факторний аналіз. Розрізняють детерміновані і стохастичні методи факторного аналізу. Детерміновані (статичні) методи потребують мінімуму вихідної інформації і достатньо прості в реалізації. Тому вони є більш популярними [6,10].

Деталізація, або глибина, факторного аналізу визначається числом факторів, вплив яких можна кількісно оцінити. Факторну модель слід формувати, враховуючи роль кожного фактора, причому на перше місце слід ставити найбільш вагомий фактор. Факторний аналіз передбачає побудову, як правило, багатфакторної моделі з наступним аналізом ступеня впливу на результатний показник кожного фактору. Метод дослідження називають методом ланцюгових підстановок. Передбачається, що математична модель, яка описує залежність результатного показника від факторів, відома. Широко використовують мультиплікативні моделі, де фактори виступають в ролі множників. Даний тип моделей можна досліджувати за допомогою методу ланцюгових підстановок. Суть методу полягає в поступовому переході значення кожного фактора з його базисного на наступне звітне значення.

Передбачається, що всі фактори змінюються незалежно один від одного, тобто спочатку змінюється один фактор, а всі інші залишаються без зміни, потім змінюються два при незмінності інших і т.і.

У загальному вигляді застосування методу ланцюгових підстановок можна зобразити наступним чином:

$$y_0 = f(a_0 b_0 c_0 d_0 \dots) - \text{базисне значення узагальнюючого показника};$$

$y_1 = f(a_1, b_1, c_1, d_1 \dots)$ – фактичне значення узагальнюючого показника у звітному періоді;

$y_a = f(a_1 b_0 c_0 d_0 \dots)$ – проміжне значення;

$y_b = f(a_1 b_1 c_0 d_0 \dots)$ – проміжне значення;

$y_c = f(a_1 b_1 c_1 d_0 \dots)$ – проміжне значення;

і т.і.

Загальне абсолютне відхилення узагальнюючого показника визначається за формулою

$$\Delta y = y_1 - y_0 = f(a_1 b_1 c_1 d_1 \dots) - f(a_0 b_0 c_0 d_0 \dots) \quad (1.2)$$

За методом ланцюгових підстановок, загальне відхилення узагальнюючого показника розкладається на фактори:

за рахунок зміни фактора a

$$\Delta y_a = y_a - y_0 = f(a_1 b_0 c_0 d_0 \dots) - f(a_0 b_0 c_0 d_0 \dots), \quad (1.3)$$

за рахунок зміни фактора b

$$\Delta y_b = y_b - y_a = f(a_1 b_1 c_0 d_0 \dots) - f(a_1 b_0 c_0 d_0 \dots) \quad \text{і т. і.} \quad (1.4)$$

Загальна зміна $\Delta y = y_1 - y_0$ складається з суми змін результуючого показника за рахунок зміни кожного чинника при фіксованих значеннях інших чинників, тобто за формулою

$$\Delta y = \Delta y_a + \Delta y_b + \Delta y_c + \Delta y_d + \dots \quad (1.5)$$

Міра впливу того чи іншого показника визначається послідовним відніманням: з другого розрахунку віднімається перший, з третього – другий і так далі. У першому розрахунку всі величини базові, в останньому – фактичні. Звідси витікає правило, яке полягає в тому, що кількість розрахунків на одиницю більше, ніж кількість показників розрахункової формули. Тобто, при визначенні впливу двох чинників (показників) роблять три розрахунки, трьох чинників – чотири розрахунки, чотирьох чинників – п'ять розрахунків. Але оскільки перший розрахунок включає лише базові величини, то його результати можна узяти в готовому вигляді на підприємстві; результат остан-

нього розрахунку, коли усі показники фактичні, – з квартального або річного звіту.

Найчастіше за методом ланцюгових підстановок досліджують зміну певного показника у часі: розглядають два періоди, наприклад дані за два роки. Одні дані виступають як базові, а другі як фактичні наступного року.

Узагальнюючими показниками можуть бути прибуток, фондвіддача, продуктивність праці, рентабельність тощо. Головне, повинна бути відома функція f , яка описує залежність узагальнюючого показника від відповідних факторів. Перевагою методу є те, що функціональна залежність може бути у вигляді адитивної, мультиплікативної, кратної моделі. В цьому проявляється достатньо високий рівень універсальності методу. Недоліком є те, що розклад зміни y на факторні зміни може бути не абсолютно точним. Бажано спочатку розглядати вплив кількісних факторів, а в кінці – якісних. Але при розрахунках з точністю до 5-го або 6-го знаку, залишковий член практично буде дорівнювати нулю.

Враховуючи тематику кваліфікаційної роботи, доцільно провести факторний аналіз такого показника, як чистий прибуток, а також показник рентабельності власного капіталу.

Факторний аналіз чистого прибутку пропонується виконати на основі моделі [11, с.252]:

$$П_{ч} = \overline{BK} \cdot M_{BK} \cdot K_{обА} \cdot R_{продажу}, \quad (1.6)$$

де \overline{AE} – середньорічна вартість власного капіталу;

M_{BK} – мультиплікатор власного капіталу;

$K_{обА}$ – коефіцієнт оборотності активів;

$R_{продажу}$ – рентабельність продажу продукції.

Мультиплікатор власного капіталу визначають за формулою

$$\dot{I}_{AE} = \frac{\overline{A}}{\overline{AE}}, \quad (1.7)$$

де \overline{A} – середньорічна вартість активів (за балансом).

Коефіцієнт оборотності активів визначають за формулою

$$\hat{E}_{ia\bar{A}} = \frac{\bar{D}\dot{I}}{\bar{A}}, \quad (1.8)$$

де РП – обсяг реалізованої продукції без ПДВ і акцизного збору;

Рентабельність продажу продукції визначають, як

$$R_{\text{рентабельність}} = \frac{\dot{I}}{\bar{D}\dot{I}}. \quad (1.9)$$

Таким чином, модель в розгорнутому вигляді має запис:

$$\dot{I} = \bar{A}\bar{E} \cdot \frac{\bar{A}}{\bar{A}\bar{E}} \cdot \frac{\bar{D}\dot{I}}{\bar{A}} \cdot \frac{\dot{I}}{\bar{D}\dot{I}}. \quad (1.10)$$

Бажано, щоб в динаміці кожний показник зростав, що призведе до росту чистого прибутку. Модель дозволяє виявити ступінь впливу кожного з факторів і відповідно намітити шляхи підвищення чистого прибутку.

Серед показників рентабельності важливе значення (особливо для власників підприємства) має рентабельність власного капіталу. Показник є узагальнюючим показником ефективності управління фінансовими ресурсами підприємства, бо визначає доцільність прийняття рішень в трьох сферах діяльності – фінансовій, інвестиційній і основній. Зміна цього показника говорить про загальну тенденцію підвищення або зниження ефективності управління фінансами і прибутком. Можливо 3-факторна і 5-факторна моделі. Схема 3-факторної моделі представлена на рисунку 1.5. Варіант такої факторної моделі було апробовано компанією Du Pont.

Модель Du Pont представляє собою визначення ключового показника ефективності діяльності підприємства – рентабельності власного капіталу (ROE) через три показники – рентабельність продажів, коефіцієнт оборотності активів і фінансовий левередж (фінансовий важіль):

$$R_{BK} = R_{\text{продажу}} \cdot K_{\text{обА}} \cdot \Phi B, \quad (1.11)$$

Враховуючи, що добуток перших двох множників є показником рентабельності активів, цей показник і фінансовий важіль необхідно проаналізувати як чинники, щоб оцінити їх вплив на результатний показник.

Бажано, щоб кожний множник у часі зростав, тоді буде зростати і рентабельність власного капіталу. Рентабельність активів відображає ефективність використання інвестованого капіталу і зв'язує основну та інвестиційну діяльність підприємства, які характеризуються відповідно рентабельністю продажів і оборотністю активів.

Для характеристики фінансової діяльності підприємства в моделі Du Pont використовується такий показник, як фінансовий леверидж (важіль) Фв. Зростання цього показника говорить про підвищення ефективності використання активів підприємства і розглядається як позитивна тенденція, зниження говорить про наявність проблем в управлінні. Він характеризує співвідношення між позиковим і власним капіталом. Цей показник один з найважливіших, оскільки з ним пов'язаний вибір оптимальної структури джерел засобів. Чим більший відносний об'єм залучених підприємством позикових коштів, тим більша сума сплачених ним відсотків і тим вище рівень фінансового левериджа. Компанія, що має значну частку позикового капіталу, називається компанією з високим рівнем фінансового левериджа, або фінансово залежною компанією; компанія, що фінансує свою діяльність тільки за рахунок власних засобів, називається фінансово незалежною. Бажано, щоб власний капітал приблизно дорівнював позиковому.

У розгорнутому вигляді модель факторного аналізу рентабельності власного капіталу представляють формулою:

$$R_{\hat{A}\hat{E}} = \frac{\hat{I}}{\hat{A}\hat{E}} = \frac{\hat{I}}{\hat{D}\hat{I}} \cdot \frac{\hat{D}\hat{I}}{\hat{A}} \cdot \frac{\hat{A}}{\hat{A}\hat{E}}, \quad (1.12)$$

де $\frac{\hat{I}}{\hat{D}\hat{I}}$ – коефіцієнт (рентабельність) продажів;

$$\frac{\hat{D}\hat{I}}{\hat{A}} \text{ – коефіцієнт оборотності активів;} \quad (1.13)$$

$\frac{\hat{A}}{\hat{A}\hat{E}}$ – коефіцієнт співвідношення активів середньорічного розміру до

$$\text{власного капіталу (фінансовий важіль).} \quad (1.14)$$

Факторний аналіз дає можливість оцінити вплив кожного з цих факторів на результатний показник.

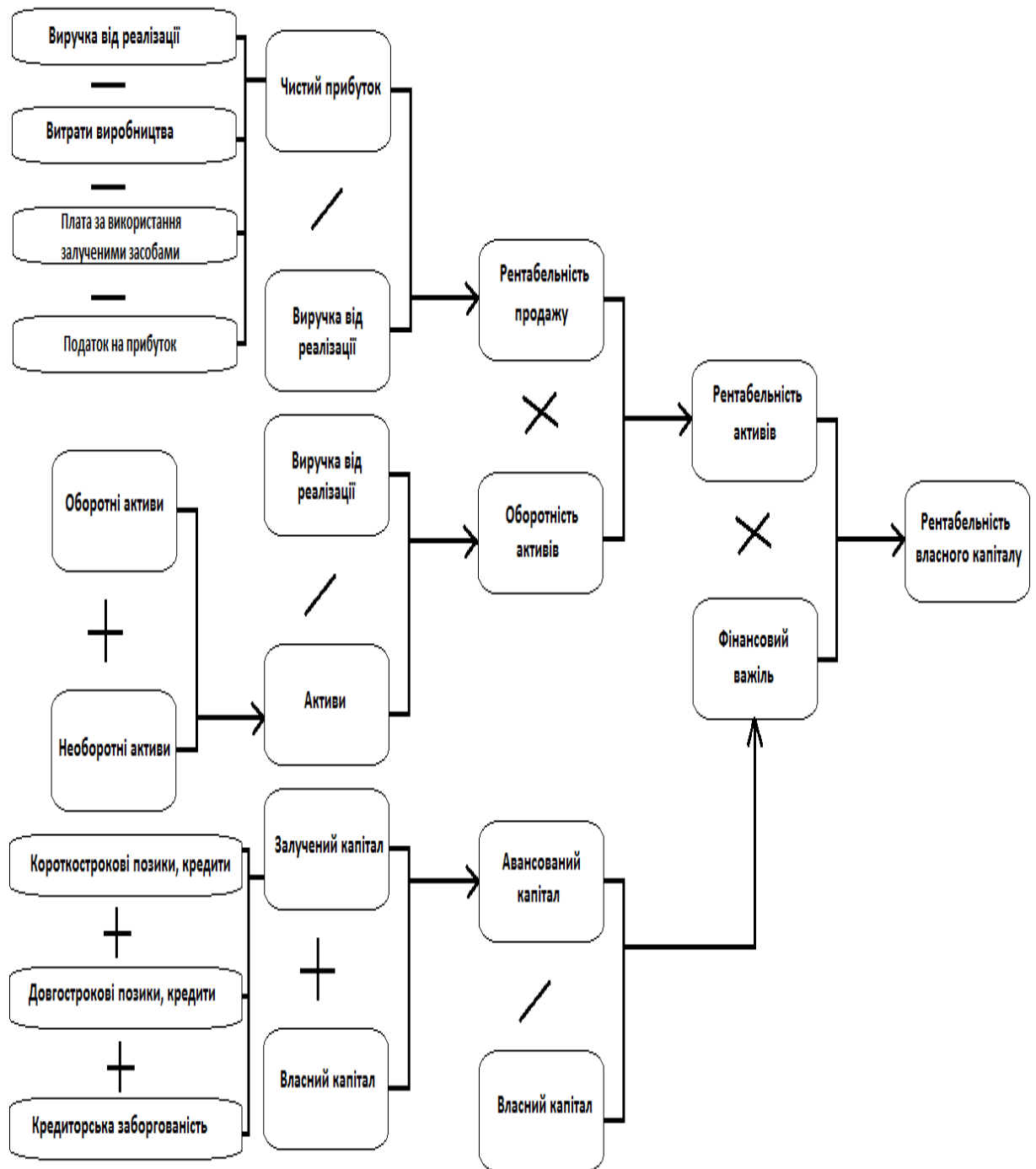

Рис. 1.5. Схема формування показника рентабельності власного капіталу

1.4. Сучасний стан прибутковості діяльності підприємств з виробництва продуктів харчування і шляхи її підвищення

Кожне підприємство намагається досягти високих результатів і перш за все за показником прибутку. Проте, залежно від фази життєвого циклу підприємства результати будуть різними.

На сьогодні в промисловості виробництва харчових продуктів біля третини підприємств є збитковими, рисунок 1.6. Зокрема, кількість збиткових підприємств була високою до 2015 р., а також у 2021 і 2022 рр. [12].

Рис. 1.6. Частка підприємств України по виробництву харчових продуктів, які одержали збиток, %, у 2010 – 2022 рр.

Аналіз збитковості діяльності підприємств з розподілом їх на великі, середні і малі, рисунок 1.7, свідчить, що найбільша частка (більше 30 %) припадає на малі і середні за розміром підприємства [12]. На великі підприємства припадає в основному до 20 %, хоча у 2015 і 2016 рр. вони були лідерами в збитковості. Це вплинуло на підсумок чистого прибутку в цілому по галузі, рисунок 1.8: саме на ці роки сальдо чистого прибутку було від’ємним. Все це свідчить про актуальність проблеми підвищення ефективності і відповідно прибутковості діяльності суб’єктів харчової промисловості, особливо великих підприємств, адже вони виробляють біля 60 % всього обсягу продукції.

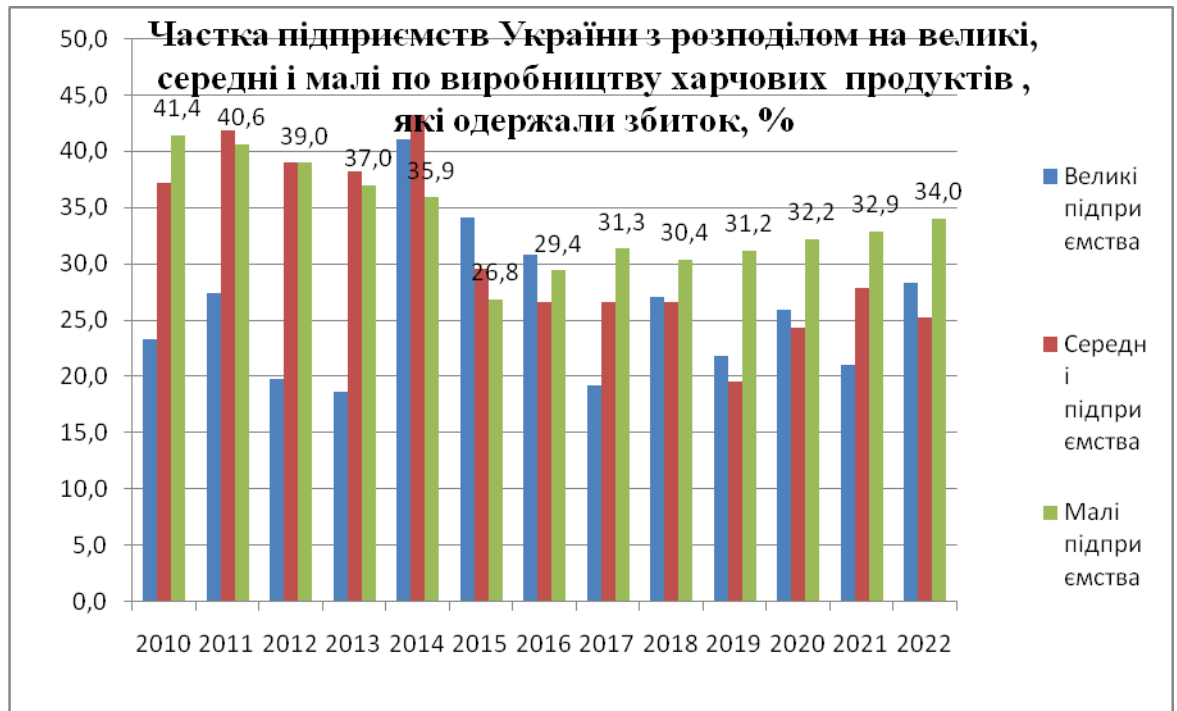

Рис. 1.7. Підприємства виробництва харчових продуктів України з розподілом на великі, середні і малі, які одержали збиток, %, у 2010– 2022 рр.

Рис. 1.8. Чистий прибуток (збиток) підприємств України з виробництва харчових продуктів, млн.грн, у 2010 – 2022 рр.

Основними шляхами підвищення прибутку і відповідно прибутковості діяльності підприємств є нарощування чистого доходу при мінімізації витрат на виробництво. Це слідує з самої суті прибутку.

Збільшення чистого доходу можливе за умови активної присутності підприємства на ринку, тобто за умови випуску конкурентоспроможної продукції за відносно невисокими цінами. На жаль, ці умови виконати можуть не всі підприємства.

Зниження собівартості продукції потребує економії за всіма статтями витрат, і перш за все витрат на сировину, адже частка матеріальних витрат у складі собівартості зазвичай коливається від 60 до 80%. Тому підприємства намагаються обирати постачальників, які пропонують прийнятні ціни на сировину. Великі підприємства можуть мати свою власну сировинну базу, що підвищує їх можливості і забезпечує положення лідера в галузі.

Сьогодні в харчовій промисловості гостро стає питання економії праці, бо частка заробітної плати у собівартості продукції з кожним роком зростає. Тому автоматизація виробництва є стратегічним напрямком розвитку сучасного виробництва, а це потребує високих фінансових витрат.

Важливим є напрямок оновлення основних виробничих засобів, закупівлі сучасних ліній, інших пристроїв. Підвищення кваліфікації персоналу також є необхідним елементом зниження витрат.

В цілому фактори впливу на процес отримання прибутку можна поділити на інтенсивні і екстенсивні.

Інтенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через «якісні» зміни:

- підвищення продуктивності обладнання і його якості;
- використання прогресивних видів матеріалів і вдосконалення технології їх обробки;
- прискорення оборотності оборотних коштів;
- підвищення кваліфікації та продуктивності праці персоналу;

- зниження трудомісткості і матеріаломісткості продукції;
- вдосконалення організації праці і більш ефективного використання фінансових ресурсів та ін.

Екстенсивні фактори впливають на процес отримання прибутку через кількісні зміни: обсягу засобів і предметів праці, фінансових ресурсів, часу роботи обладнання, чисельності персоналу, фонду робочого часу та ін.

В теперішній час підвищення ефективності виробництва на підприємствах харчової промисловості значно ускладнилося із-за воєнних дій.

Україна вже другий рік знаходиться у стані війни, яка принесла величезні втрати в різних сферах життя. Спеціальні структури країни разом з міжнародними організаціями відслідковують і оцінюють стуїнь збитків. Зокрема, Київська школа економіки (KSE) приймає в цій роботі активну участь.

За даними нової спільної оцінки, оприлюдненої 23 березня 2023 р. Урядом України, Групою Світового банку, Європейською Комісією та ООН, потреби України на відновлення та відбудову зросли до 411 мільярдів доларів США (що дорівнює 383 мільярдам євро). Дана оцінка охоплює період одного року, з моменту вторгнення РФ в Україну з 24 лютого 2022 року по 24 лютого 2023 року. Очікується, що витрати на реконструкцію та відновлення розтягнуться на 10 років і поєднуюватимуть потреби як у державних, так і у приватних коштах [13].

Друга Швидка оцінка завданої шкоди та потреб на відновлення (RDNA2) надає комплексний огляд наслідків війни в двадцяти різних секторах. У звіті надається кількісна оцінка безпосереднього матеріального руйнування інфраструктури та будівель, описується вплив на життя та засоби до існування населення. В RDNA2 також визначається обсяг коштів, необхідних для відновлення та відбудови. За оцінками RDNA2, Україна потребуватиме в 2023 році 14 мільярдів доларів США інвестицій для першочергової відбудови та відновлення. Вирішення цих потреб вимагатиме 11 мільярдів доларів США фінансування, крім того, що уряд вже передбачив у державному бюджеті на 2023 рік. Дана сума включає непрофінансовані бюджетні потреби в розмірі 6

мільярдів доларів США, та ще 5 мільярдів доларів США на фінансову підтримку державних підприємств та активізацію приватного сектора.

За висновками звіту, безпосередні руйнування будівель та інфраструктури становлять понад 135 мільярдів доларів США у таких найбільш постраждалих секторах: житло (37 відсотків), транспорт (26 відсотків), енергетика (8 відсотків), торгівля та промисловість (8 відсотків), сільське господарство (6 відсотків). З часу здійснення RDNA1, рівень руйнувань найбільше зріс у енергетичному, житловому та транспортному секторах. Завдана шкода сільському господарстві також значно більша, що і відображено у збільшенні рівня руйнування основних засобів виробництва та уточненні даних [14]. Втрати активів бізнесу були оцінені у 11,4 мільярда доларів. Так, не враховуючи об'єкти, що наразі знаходяться на тимчасово окупованих територіях, було пошкоджено, або повністю зруйновано щонайменше 426 великих та середніх приватних підприємств та держкомпаній. Варто враховувати й те, що значна частина бізнесів була змушено релокуватись у більш безпечні регіони України, і вплив на це мали, як безпосередні бойові дії, так і затоплення територій.

Спеціалісти Київської школи економіки досліджували наслідки руйнації Каховської ГЕС. Було відмічено великі збитки у житловому фонді, транспортній інфраструктурі [15].

Від початку повномасштабного вторгнення РФ було повністю знищено або частково зруйновано: 19 аеропортів та цивільних аеродромів; близько 126 залізничних вокзалів та станцій. Крім цього, значної руйнації зазнала портова інфраструктура України (як від ракетних атак, так і від затоплення після підриву дамби Каховського водосховища) та дорожнє покриття (включно з мостами), зокрема у регіонах, де проходять (або проходили) бойові дії. Найбільші збитки понесли населені пункти, що знаходяться (або знаходились) на лінії фронту, зокрема: Маріуполь, Харків, Чернігів, Северодонецьк, Рубіжне, Бахмут, Мар'їнка, Лисичанськ, Попасна, Ізюм та Волноваха. У ча-

стини з цих міст знищено 90% житлового фонду, а деякі з них взагалі не мають вцілілих будівель [15].

За попередніми оцінками, прямі збитки для інфраструктури енергетичного сектору складають 8,8 мільярда доларів, з яких 683 мільйони – це прямий збиток від затоплення півдня України. Ще у 8,7 мільярда доларів оцінюються втрати аграрного сектору України. Загальна сума збитків для соціальної сфери, включно з об'єктами науки та охорони здоров'я, культурними спорудами, спортивними об'єктами та адміністративними будівлями, оцінюються у 5,9 мільярда доларів.

Окрім безпосередніх втрат, які зазнали вітчизняний бізнес та інфраструктура від російського нападу, потрібно вказати і на принципову зміну умов існування української економіки. Скоріше за все ці умови до кінця війни будуть визначальними для функціонування більшості підприємств.

Перш за все це стосується енергетики, яка є кров'ю економіки. До початку російської агресії вітчизняна енергосистема була однією з найбільших в Європі та мала потужність генерації в 56 гігават. У березні 2022 року Україна повністю інтегрувалася із енергетичними системами Євросоюзу, що у перші місяці війни дозволяло отримувати суттєві надходження від експорту електроенергії. І це незважаючи на те, що на початку вторгнення була окупована Запорізька АЕС, яка є найбільшою атомною електростанцією в Європі і забезпечувала виробництво майже чверті української електроенергії. Вітчизняний бізнес доволі швидко відреагував на бомбардування об'єктів енергетики та продовжував працювати в умовах вимкнень світла за допомогою генераторів.

Як зазначає Український союз промисловців і підприємців (УСПП), одним із головних наслідків російського вторгнення стала майже повна зміна експортної логістики країни. Це було викликано захопленням та блокуванням ворогом більшості морських портів, через які проходило майже 75 відсотків всього товарообігу України, а це 120 млн тонн вантажів щороку. І якщо для аграріїв все ж працював «зерновий коридор», то для тих же металургів

ситуація залишається критичною. Деяку частину взяли на себе порти Дунаю, залізничні перевезення через Польщу, Румунію і так далі, проте заблокованість морських шляхів для ГМК призводить до поступової втрати європейського та інших ринків (відбувається заміщення продукції гравцями з Туреччини, КНР, Індії, Бразилії).

Кардинально змінилися і виробничі ланцюжки на внутрішньому ринку, адже більше 700 підприємств були релоковані з місць бойових дій у західні і центральні області [16]. Втрати активів бізнесу були оцінені у 11,4 мільярда доларів. Так, не враховуючи об'єкти, що наразі знаходяться на тимчасово окупованих територіях, було пошкоджено, або повністю зруйновано щонайменше 426 великих та середніх приватних підприємств та держкомпаній.

На рисунку 1.9 указано частки повністю або частково пошкоджених підприємств за сферами діяльності.

Рис. 1.9. Частки повністю або частково пошкоджених підприємств України в різних сферах діяльності

В таблиці 1.4 показана структура збитків за галузями, %, від загального обсягу збитків промисловості.

Таблиця 1.4

Структура збитків за галузями, %, від загальних активів галузі

Галузь	Загальний обсяг (млн дол. США)	% від загального обсягу збитків промисловості
Видобуток сирої нафти та природного газу, інших видів корисних копалин	99,7	1,2
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1 040,1	12,8
Текстильна промисловість, пошиття одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2,1	0,0
Виробництво виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфія	86,0	1,1
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	3548,5	43,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	264,2	3,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів	53,4	0,7
Виробництво гумових і пластмасових виробів, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	188,3	2,3
Виробництво основних металів, виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування	2204,5	27,1
Машинобудування	479,2	5,9
Виробництво меблів та інше виробництво; ремонт і монтаж машин і устаткування	20,8	0,3
Інше	156,4	1,9
Всього	8 143,3	100,0

Що стосується харчової промисловості, тут ситуація неоднорідна, та залежить від регіону знаходження підприємства. Так, західно-центральні області показують приріст активності в цій галузі. Через брак сировини – овочів і фруктів, які традиційно постачалися з півдня України, деякі виробники вдало переорієнтувалися. До прикладу, один із сокопереробних заводів Рівнен-

щини переобладнав свою лінію під випуск м'ясної консервованої продукції, що йде, у тому числі, і на потреби армії.

Натомість в прифронтових зонах підприємства змушені призупиняти виробництво. Виробництво соняшникової олії становить 30-40% від довоєнного рівня через проблеми з експортом. Почала відновлюватися і м'ясопереробна галузь. Окремі виробники курятини повернулися до довоєнних обсягів. Хлібопекарські підприємства постраждали на сході України. Зокрема, у м. Куп'янську, Харкові зупинили роботу хлібозаводи.

Хоча війна продовжується, Уряд країни розробляє плани повоєнного розвитку промисловості та інших сфер. Так, Уряд наступного року розширить інструменти підтримки бізнесу, особливо переробної галузі, та залучення інвестицій в реальний сектор економіки. Про це зазначила Перший віцепрем'єр-міністр України – Міністр економіки Юлія Свириденко під час виступу на Export Credit Forum 2023. Ми будемо стимулювати переробну промисловість, сприятимемо залученню інвестицій у реальний сектор і будемо посилювати несировинний експорт. Наш пріоритет – переорієнтація економіки із сировинної на переробну. Така сама трансформація має відбутись і в структурі експорту. Нині частка переробної промисловості становить близько 35%. Прагнути потрібно до 70–80% [17]. Потрібно також почати реалізацію Плану відновлення України, який минулого року представляли у Швейцарії і який оцінюється у 750 млрд доларів.

Висновки до розділу 1

Поняття прибутковості включає по суті два показники: прибуток і рентабельність. При цьому прибуток – це абсолютний показник, який визначає перевищення доходу над витратами, а рентабельність – відносний показник, який характеризує ефективність господарської та фінансової діяльності підприємства.

При формуванні фінансових результатів діяльності підприємства розраховують різні види прибутку, відповідно при обчисленні рентабельності це треба враховувати.

На розмір прибутку і відповідно рентабельності діяльності підприємства впливає багато чинників, які поділяють на зовнішні (підприємство не може їх контролювати) та внутрішньовиробничі (контролюються за рахунок управлінської діяльності підприємства).

Аналіз показників прибутку і рентабельності доцільно проводити не тільки їх співставленням за окремі роки. Більше інформації можна отримати на основі факторного аналізу цих показників, які дають можливість оцінити ступінь впливу кожного фактора на результатний показник.

Напрями підвищення прибутковості діяльності підприємств впливають з формул визначення різних видів прибутку і рентабельності. Коротко їх можна сформулювати таким чином: підвищувати обсяги реалізації продукції і всіляко знижувати витрати, при цьому темпи росту першого показника повинні випереджати темпи росту другого.

Аналіз прибутковості діяльності підприємств харчової промисловості за період 2010 – 2022 рр. показав, що щороку біля 30 % з них були збитковими, особливо це стосується малих і середніх підприємств. Збитковість діяльності великих підприємств, як це особливо було у 2014 і 2015 роках, призвела до від'ємного сальдо чистого прибутку в цілому. Це свідчить про надзвичайну важливість забезпечення прибуткової діяльності таких підприємств, адже вони виробляють більше 60 % всього обсягу продукції.

Підвищення ефективності діяльності підприємств по виробництву харчової продукції в сучасних умовах війни значно ускладнилося. Війна суттєво вдарила по економіці країни. Особливо постраждали регіони Сходу і Півдня. Аналіз інформації про розміри збитків показав, що збитки підприємств, які виробляють продукти харчування, напої та тютюнові вироби становлять більше 1 млрд.доларів США, або 12,8 % від загального обсягу збитків промисловості. Тому підприємства разом з державними структурами повинні уже сьогодні формувати плани повоєнного розвитку. Уряд країни ставить завдання збільшувати випуск продукції з великою доданою вартістю. Враховуючи вагомий внесок харчової промисловості у експорт (до 40 %), перед підприємствами стає дуже відповідальна задача по збільшенню випуску високоясної, конкурентоспроможної продукції, що відповідно буде сприяти збільшенню чистого прибутку і показників рентабельності їх діяльності.

Вибір конкретної стратегії для підприємства залежить від фінансового стану, в якому воно знаходиться, що потребує детального аналізу зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ХЛІБОПЕКАРСЬКОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ ТА ОЦІНКА РІВНЯ ПРИБУТКОВОСТІ ЇХ ДІЯЛЬНОСТІ

2.1. Аналіз зовнішнього середовища підприємств як об'єктів дослідження

Хлібопекарська галузь – одна з провідних харчовій промисловості.

Підприємства галузі забезпечують населення України найважливішим продуктом – хлібом.

В динаміці, рисунок 2.1, спостерігається зниження випуску хліба і хлібобулочних виробів (ХБВ), що обумовлено зменшенням чисельності населення, змінами у споживанні харчових продуктів, а головне – наявності тіньового ринку [18].

Рис. 2.1. Динаміка виробництва хліба і ХБВ в Україні, тис. т

У 2022 р. індекс виробництва хліба становив 0,78, що обумовлено скороченням приблизно на 20 % чисельності населення, яке перебуває в Україні. Гравцями ринку виступають крупні підприємства, яких налічує до десятка, а також середні і малі, таблиця 2.1 [18]. Конкуренцію становлять міні-пекарні, пекарні у супермаркетах, а також певна випічка хліба домогосподарствами. Інформація останніх не фіксується статистичними органами, тому дані про

споживання хліба не є абсолютно достовірними.

Хліб є продуктом нетривалого зберігання, тому хлібозаводи розміщені по території країни достатньо рівномірно. Практично у всіх містах країни є свій виробник, може навіть більше одного.

Найбільш потужними є великі підприємства – промислові компанії, до складу яких входять підприємства, розташовані в різних регіонах країни. Вони займають до 65 % ринку. Як відмічено в [19] до групи таких підприємств належать компанії–лідери галузі:

– ТОВ «Кулиничі» – 10 спеціалізованих хлібопекарських комплексів в Харківській, Київській, Полтавській областях потужністю 650 т хлібобулочних виробів на добу;

– ПрАТ «Київхліб» – 9 виробничих майданчиків у Києві та Київській області потужністю понад 400 т хлібобулочних виробів та 10 т хлібних смаколиків на добу;

– ПАТ «Холдингова компанія» «Хлібні інвестиції» – 6 підприємств у Івано–Франківській, Волинській, Черновицькій, Київській та Житомирській областях, частка ринку яких становить 8% (ТМ «Цар Хліб», ТМ «Майстерня смакоти», «Чанта», «Теремно»);

– ПрАТ «Концерн Хлібпром» – 5 переробних підприємств у Львівській та Вінницькій областях потужністю до 200 т хлібної, хлібобулочної, кондитерської та тістових напівфабрикатів (ТМ «Agrola», ТМ «Вінницхліб», ТМ «Bandinelli», ТМ «2go», ТМ «Panerini», ТМ «Любляна», дитяча лінійка «Джуні»).

У хлібопекарській галузі кожного року відбуваються зміни. У 2022 р вони прийняли загрозливий характер, адже кількість підприємств різко зменшилася – на 12,35 % , а середніх підприємств на 14 % відносно 2021 р., таблиця 2.1. Причиною стали воєнні дії, відтік населення за межі України, зниження купівельної спроможності населення. Особливо постраждали хлібозаводи Харківської, Херсонської, Запорізької, Донецької і Луганської облас-

тей. Так, ТОВ «Кулінічевський» втратило хлібозавод в Куп'янську Харківської області і зараз планує збудувати новий виробничий комплекс у Львівській області.

Таблиця 2.1

Кількість діючих суб'єктів великого, середнього, малого та мікропідприємництва з виробництва хліба і ХБВ у 2010-2022 роках

Рік	Усього суб'єктів підприємництва	суб'єкт и великого підприємства, одиниць	у % до загального показника суб'єктів гоподарювання відповідного виду діяльності	суб'єкт и середнього підприємства, одиниць	у % до загального показника суб'єктів гоподарювання відповідного виду діяльності	суб'єкт и малого підприємства	у % до загального показника суб'єктів гоподарювання відповідного виду діяльності	з них суб'єкт и мікропідприємства, одиниць	у % до загального показника суб'єктів гоподарювання відповідного виду діяльності
2010	5733	5	0,1	309	5,4	5419	94,5	4715	82,2
2011	4550	4	0,1	298	6,5	4248	93,4	3551	78,0
2012	4730	6	0,1	292	6,2	4432	93,7	3750	79,3
2013	5027	4	0,1	270	5,4	4753	94,5	4087	81,3
2014	5364	3	0,1	227	4,2	5134	95,7	4633	86,4
2015	5382	4	0,1	218	4,0	5160	95,9	4771	88,6
2016	5153	2	0,1	213	4,1	4938	95,8	4537	88,0
2017	5060	1	0,0	213	4,2	4846	95,8	4414	87,2
2018	5302	2	0,0	239	4,5	5061	95,5	4555	85,9
2019	5552	2	0,0	244	4,4	5306	95,6	4807	86,6
2020	5442	1	0,0	241	4,4	5200	95,6	4757	87,4
2021	5286	2	0,0	237	4,5	5047	95,5	4638	87,7
2022	4633	3	0,1	204	4,4	4426	95,5	4100	88,5

З таблиці слідує, що з 2014 р. на малі підприємства припадає більше 95 % від загальної кількості виробників, але з точки зору обсягів випуску вони виробляють до 9 % продукції галузі. Тому величезна роль у забезпеченні населення таким важливим видом продукції, як хліб, належить великим і середнім підприємствам. На жаль, динаміка роботи підприємств за період 2010 – 2022 рр. [12] свідчить, що біля 30 % підприємств галузі були збитковими, причому вона збільшилася у 2021 і 2022 рр. Збитковість роботи великих і середніх за розміром підприємств може призводити до від'єменого прибутку в цілому по галузі. Зниження рентабельності роботи підприємств у 2022 р. об'єктивні, то-

му що у 2021 і особливо у 2022 р. зросли ціни на сировину, підвищилися тарифи.

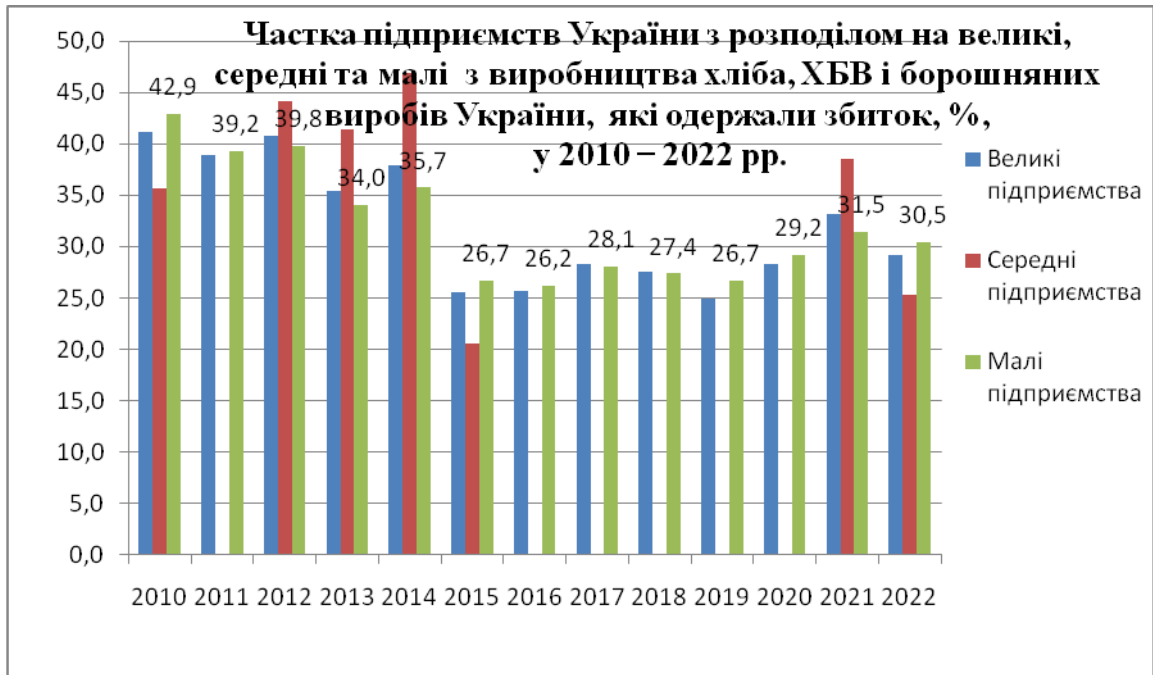

Рис. 2.2. Частки збиткових підприємств по виробництву хліба, ХБВ і борошняних виробів за розміром цих підприємств, %, у 2010 – 2022 рр.

Асортимент продукції великих підприємств налічує кілька сот найменувань, і вони його постійно оновлюють. Традиційно найбільша частка припадає на хліб пшеничний, а також хліб пшенично-житній і житньо-пшеничний, таблиця 2.2 [20]. Але в останні роки відмічається підвищення попиту з боку населення на нетрадиційні види продукції, не з пшеничного борошна, з введенням природних домішок і т.п. Рецептури таких видів розробляють дослідники ВНЗ, лабораторій самих підприємств. Серед ВНЗ лідерами є Київський національний університет харчових технологій (НУХТ), Одеський національний технологічний університет (ОНТУ) [21– 24]. З таблиці 2.2. слідує, що випуск так званих інших видів хліба збільшився за останні 5 років у 2,3 р.

Продукція хлібопекарської галузі практично на 100,0 % задовольняє попит населення країни. Тому експортно-імпортні операції незначні.

Таблиця 2.2

Випуск хліба і ХБВ за видами у 2017 – 2021 рр., тис т/%

Рік	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	тис.т	%	тис.т	%	тис.т	%	тис.т	%	тис.т	%
Вид продукції										
Хліб житній	9,30	0,87	6,49	0,67	8,31	0,93	6,17	0,78	5,44	0,64
Хліб пшеничний	449,10	41,87	408,14	41,86	364,82	40,87	322,37	40,56	350,63	41,49
Хліб житньо-пшеничний і пшенично-житн	342,33	31,92	305,94	31,38	269,36	30,17	242,42	30,50	252,81	29,92
Булочні вироб	265,18	24,72	245,34	25,16	238,06	26,67	211,36	26,59	223,37	26,43
Дієтичний	1,55	0,14	1,49	0,15	1,26	0,14	1,04	0,13	1,05	0,12
Хліб інший	5,16	0,48	7,65	0,78	10,85	1,22	11,43	1,44	11,80	1,40
Усього	1072,6	100,0	975,05	100,0	892,66	100,0	794,79	100,0	845,10	100,0

Підприємства галузі забезпечені сировиною вітчизняного виробництва. Борошномельні заводи випускають продукцію, достатню не тільки для внутрішнього споживання, а й активно експортують борошно, висівки до інших країн. Але з 2022 р. експорт гальмується із-за обмежень морських превезень. Тому ціни на борошно на внутрішньому ринку дещо знизилися. Проте ціни на хліб постійно ростуть. Причиною є перш за все ріст тарифів на енергоносії, ріст заробітної плати, збільшення витрат на логістику.

Існують певні проблеми і у борошномельних заводів. Вони не мають пільг стосовно енергоносіїв. Крім того, вони залежать від зернової сировини. Через катастрофічні наслідки війни у 2022 році збір зерна знизився на 40% [25,26]. Втрати зерна за 2022 рік склали більше 32 млн т врожаю. Це означає, що врожай на 37,4% менший за показники 2021 року. Окупація частини територій і бої призвели до того, що врожай в Луганській, Донецькій та Запорізькій областях знизився на 75 – 80%. Херсонщина перебувала під окупацією більшу частину минулого року, тому вона не приймала участі у економічному житті країни. Восени звільнили Харківщину, яка втратила від 40 до 50%, врожаю. Майже на аналогічному рівні втрати зафіксовані у Вінницькій, Одеській та

Миколаївській областях. Прогноз на заготівлю зерна у 2023/2024 МР зменшений більш ніж на 20 %. Це призведе до росту цін на борошно і хліб.

На рисунку 2.3 показана динаміка індексів цін виробників хліба у січні до січня минулого року, %, за період 2017 – 2022 рр. [27]. Значний ріст цін спостерігався у 2018, 2019 і особливо у 2022 р. Відповідно зростали ціни на готову продукцію, рисунок 2.4 [28].

Рис. 2.3. Індекси цін виробників хліба у січні до січня минулого року у 2017 – 2022 р.

Значний приріст ціни на хліб відбувся у 2023 р. , бо з 1 січня цього року різко зросли тарифи на електроенергію, а також на воду. Підвищився мінімум оплати праці до 6700 грн, а також витрати на транспортування, що обумовлено величезними втратами в цих сферах із-за воєнних дій.

Отже, підприємства хлібопекарської галузі сьогодні працюють в дуже складних умовах. З одного боку, вони не можуть сильно нарощувати ціни на свою продукцію як соціально важливий вид, а з другого, – повинні працювати з певним прибутком. Досягти цього складно, особливо малим підприємствам.

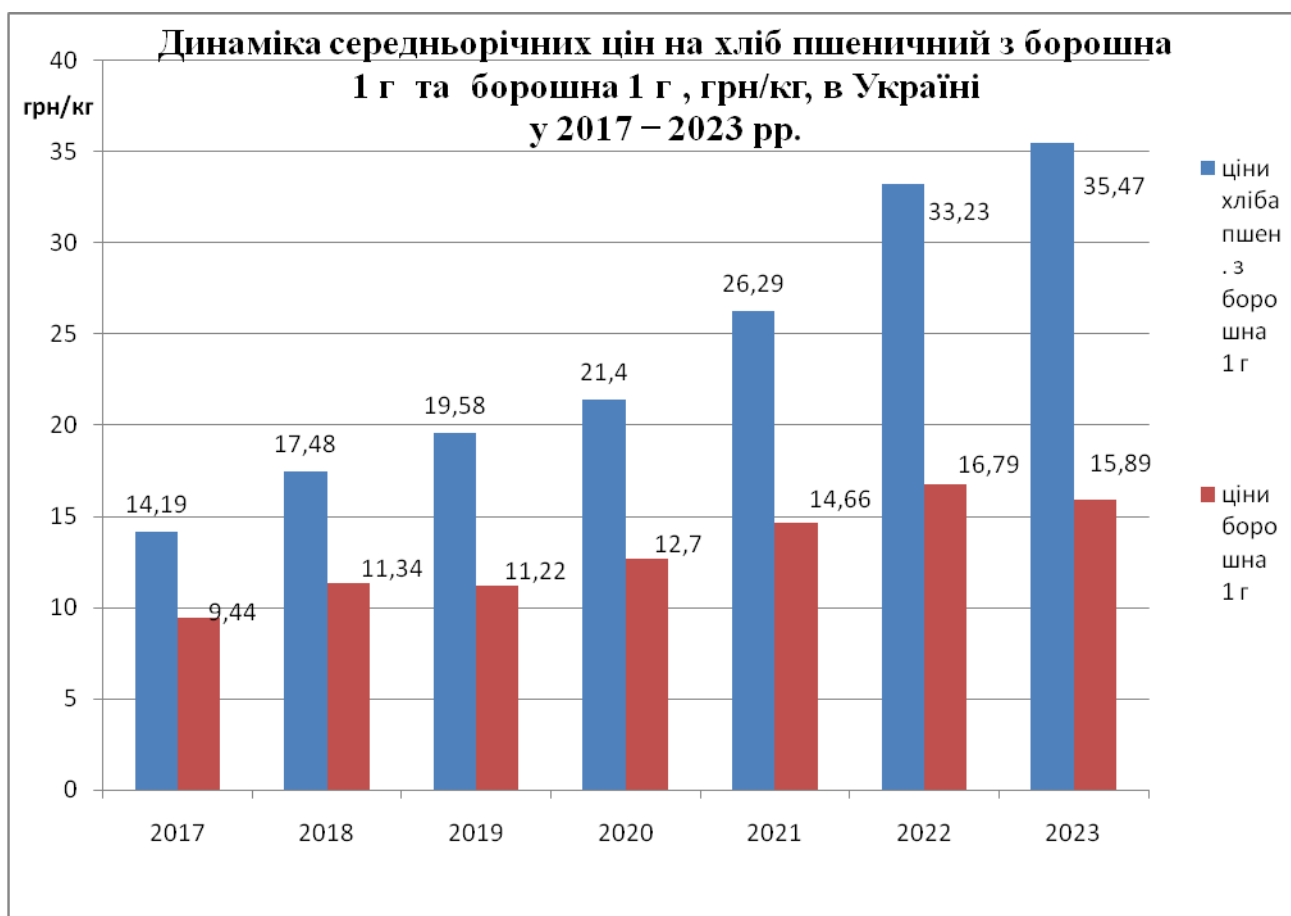

Рис. 2.4. Динаміка середньорічних цін на хліб пшеничний з борошна 1 г та борошна 1 г , грн/кг, в Україні у 2017 – 2023 рр.

Тому в галузі спостерігається зниження прибутку і показників рентабельності. Слід також указати на неупорядкованість економічних відносин між виробниками хлібопродукції і торговими мережами. Магазины сьогодні, повертають виручку виробнику за проданий хліб з часовим лагом до 25 днів, тобто промисловість дотує торгівлю. Намагання виробників хліба врегулювати ці відносини на рівні Уряду не досягли успіху [29].

Таким чином, слід визначити наступні проблеми підприємств галузі :

- політична та економічна ситуація в країні;
- наявність «тіньового» ринку;
- високий рівень витрат на виробництво;
- зниження прибутковості діяльності;
- низька купівельна спроможність населення;
- втрати потужностей виробництва із-за воєнних дій;

- старіння обладнання і нестача фінансів на його оновлення;
- неврегульованість відносин з торговельними мережами та ін.

Підприємства поступово втрачають фінансові можливості для свого подальшого розвитку, і без допомоги Держави вони не зможуть покращити ситуацію. Підтримкою галузі може стати створення резервів (запасів) борошна по фіксованим цінам; зниження ставки ПДВ на хлібопрожукцію; надання банківських кредитів за зниженими процентами, тощо. Адже зниження прибутку у виробників відповідно впливає на розмір податку з прибутку і відповідно на розмір доходів до бюджету. Але можливості Держави сьогодні дуже обмежені і в найближчі часи не зміняться.

Перелічені складності діяльності підприємств галузі вплинули на результати навіть великих підприємств, таких як «Концерн Хлібпром», ТОВ «Укrajнсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Куличівський».

2.2. Загальна характеристика досліджуваних підприємств галузі

2.2.1. Характеристика та основні результати діяльності

ПрАТ «Концерн Хлібпром» за два роки

ПрАТ «Концерн Хлібпром» має 6 дочірніх підприємств: ТОВ «Агрола Фуд», ТОВ «Вінниця-Хліб», ТОВ «Львівські хлібозаводи», ТОВ «Секюріті Комплаєнс Сервісес», ТОВ «Торговий дім Агрола», ТОВ «Явірмлин» [10]. Виробничі потужності компанії зосереджені на 5 виробничих центрах (4 заводи і комбінат), які розташовані у Вінницькій та Львівській областях. Сьогодні компанія займає до 7,5 % ринку хліба та є однією з найбільших хлібопекарських компаній України з обсягом виробництва до 180 т/добу. Компанія має репутацію надійного партнера та добросовісного виробника. Статутний капітал Компанії становить 163546 тис.грн [30].

Основний вид діяльності – виробництво хліба та хлібобулочних виробів. Компанія працює не тільки на внутрішньому, а й на зовнішніх ринках. Її про-

дукція експортується до Румунії, Молдови, США, Німеччини, Естонії, Азербайджану, Білорусі, Вірменії.

Асортимент продукції представлений більш, ніж 400 найменуваннями, які можна об'єднати в наступні групи: хліб та ХБВ, кондитерські вироби, тістові напівфабрикати, борошно, кава власного обсмаження. У 2020 р. випуск кави збільшився. Основними видами продукції є стандартні сорти хліба, здобні вироби, а також печиво, кондитерські та бараночні вироби. За 77 років діяльності підприємства було розроблено та впроваджено у виробництво понад 150 сортів хлібобулочних, 66 кондитерських та 15 бараночних видів продукції [30].

Як відмітило керівництво Компанії, вплив COVID–19 на діяльність Компанії не був суттєвим. Компанія орієнтується на потреби ринку, пропонує продукти не тільки з пшеничного борошна. В останні роки нарощує випуск крафтової продукції (хліба зернового, бездріжджового, висівкового тощо), реагуючи на нові тенденції, пов'язані з пропагуванням здорового способу життя і здорового харчування.

У 2020 р. структура випуску продукції Компанії становила: хліб пшеничний 61 %, житній 28%, пшенично–житній та житньо–пшеничний 10 %, висівковий 0,3 %, зерновий 0,3 %, бездріжджовий 0,2 %, гречаний 0,2 %, інший 0,01 %. Як видно, структура співвідноситься із структурою виробництва в Україні в цілому.

Для забезпечення якості продукції, компанія розробила власну систему її захисту від підробок виробів, які продаються без пакування. Для цього від підприємства всі роздрібні магазини отримали сертифікати авторизованих точок продажу з голографічним захистом. Ці документи вказують на приналежність продукції до заводів компанії та дозволяють споживачам уникнути придбання та споживання продукції невідомого походження, а відповідно і без гарантії їх якості.

На базі виробничих потужностей компанія має сертифіковані лабораторії, вони здійснюють не тільки перевірку сировини, але і моніторинг

якості власного виробництва. ПрАТ «Концерн Хлібпром» активно здійснює пошук нових технологій виробництва для покращення якісних характеристик продукції та розробки нових. Компанія постійно проводить модернізацію виробничого обладнання, а також оновлює свої потужності шляхом імпорту устаткування з Нідерландів, Німеччини, Швейцарії, яке в свою чергу дає можливість впровадити новітні технології.

Система управління якістю виробництва на ВП «Львівський хлібозавод №1» пройшла сертифікацію за Національним стандартом України ISO 9001:2009. Цей стандарт є офіційним перекладом міжнародного ISO 9001:2008 Quality management systems – Requirements (Системи управління якістю. Вимоги).

У 2020 р. власниками компанії були: Financial & Investment Energy Holding (F.I.E.H.) Establishment 72,51%, Універсальна інвестиційна група 24,96%, інші (резиденти та нерезиденти) 2,53% . Станом на 31 грудня 2020 р. та у 2019 р. зареєстрований та оплачений акціонерний капітал ПрАТ «Концерн Хлібпром» склав 16 354 578 054 простих акцій номінальною вартістю 0,01 грн. за одну акцію.

Компанія веде активну роботу з розробки нових рецептур, освоює нові технології у виробництві.

Основними напрямками розвитку Компанії є :

- нарощення виробництва у сегменті крафтової випічки;
- розширення асортиментної лінійки нового сегменту хлібної продукції
- хліб для допікання вдома;
- продовження реалізації проектів, які пов'язанні з модернізацією виробничих ліній, з метою покращення свіжості та якості хліба та хлібобулочних виробів;
- розвиток каналу реалізації продукції через мережу Інтернет, розвиток і реалізація своїх власних інтернет-платформ для рітейлу;
- інвестування у розвиток вже наявних продуктових ліній, підвищення

енергоефективності виробничих процесів та зменшення собівартості продукції;

– розвиток взаємовідносин та пошук нових партнерів з логістики, для забезпечення вчасної доставки якісної продукції споживачам та оптимізація транспортних витрат.

На основі фінансових звітів підприємства за 2020 і 2021 роки [31], [32] проаналізуємо ступінь використання виробничих потужностей, основних засобів виробництва, фінансові результати підприємства [33], [34].

Оцінку використання потужностей підприємства надано в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Використання виробничої потужності підприємства

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	100000	100000	
2. Фактично вироблено продукції, тонн	71500	73300	1800
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,715	0,733	0,018

Підприємство підвищило випуск продукції в натуральному вимірі на 1800 т, тому коефіцієнт використання виробничої потужності зріс на 0,018 частки. Це свідчить про активізацію діяльності підприємства.

В таблиці 2.4 проаналізовано показники випуску і реалізації продукції підприємством у вартісному вимірі.

Таблиця 2.4

Обсяги виробленої і реалізованої продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1284518	1483501	198983	15,49
2. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1269772	1474880	205108	16,15
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. Грн	-14746	-8621	6125	
4. Середня ціна випущеної продукції, тис.грн/т	17,96	20,24	2,28	12,69

Випуск продукції в діючих цінах зріс на 15,49 % – за рахунок росту випуску в натуральному вимірі (+2,52 %) і за рахунок росту середньої ціни

(+12,69 %) продукції. Як позитивний факт роботи підприємства у 2021 р. слід відмітити скорочення перехідних запасів готової продукції, тобто збут продукції був більш продуктивним.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів виробництва наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівнянних цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1284518	1265785,8	-18732,2
2. Середньорічна первинна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. Грн	685114,5	715214	30099,5
3. Фондовіддача, грн/грн	1,875	1,770	-0,105
4. Фондоємність, грн/грн	0,533	0,565	0,032

З таблиці видно, що у звітному році порівняно з минулим роком ефективність використання основних засобів знизилася: показник фондовіддачі зменшився на 0,105 грн/грн, відповідно фондоємність зросла 0,032 грн/грн. Це обумовлено зниженням показника випуску продукції у порівнянних цінах (індекс переходу у 2021р. до 2020 р. становив 1,172).

Ріст випуску продукції призвів до росту витрат, таблиця 2.6. За структурою, на першому місці знаходиться стаття матеріальних витрат, причому у 2021 р. витрати зросли на 6 %. Витрати на оплату праці займають друге місце. Достатньо велика частка припадає на статтю «Інші операційні витрати». Витрати на амортизацію практично не змінилися. В цілому операційні витрати зросли на 19,45 %, що перевищило ріст чистого доходу (16,15 %), що свідчить про недостатньо ефективне використання ресурсів на підприємстві. Це вплинуло на рівень витрат на 1 грн виробленої продукції, таблиця 2.7, і на чистий прибуток, який знизився на 61,17 %, таблиця 2.8.

Таблиця 2.6

Структура витрат на виробництво

Елемент витрат	Абсолютне значення, тис. Грн		Структура, %		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2020 рік	2021 рік	Абс. значення	Структури
1. Матеріальні витрати	590836	793807	50,49	56,79	202971	6,30
2. Витрати на оплату праці	311902	322966	26,66	23,11	11064	-3,55
3. Відрахування на соціальні заходи	68384	70598	5,84	5,05	2214	-0,79
4. Амортизація	39453	47321	3,37	3,39	7868	0,02
5. Інші операційні витрати	159537	163010	13,64	11,66	3473	-1,98
Разом	1170112	1397702	100,0	100,0	227590	0,0

свідчить про недостатньо ефективне використання ресурсів на підприємстві.

Це вплинуло на рівень витрат на 1 грн виробленої продукції, таблиця 2.7, і на чистий прибуток, який знизився на 61,17 %, таблиця 2.8.

Таблиця 2.7

Оцінка витрат на одну гривню продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс	відн
1. Обсяг виробленої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1284518	1483501	198983	15,49
2. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн	1170112	1397702	227590	19,45
3. Витрати на 1 грн продукції, грн/грн	0,9109	0,9422	0,0313	3,44

У 2021 р. на 16,15 % зріс обсяг реалізації продукції, а витрати при цьому збільшилися у 2,59 р. Валовий прибуток практично не змінився. Але за рахунок інших доходів, які у 2021 р. суттєво знизилися, фінансовий результат до оподаткування також знизився. Тому і чистий прибуток у 2021 р. знизився на 76,35 %. Відповідно знизилися показники рентабельності, таблиця 2.9.

Таблиця 2.8

Фінансові результати підприємства, тис. грн

Найменування статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1269772	1474880	205108	16,15
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(803394)	(1011340)	207946	2,59 р.

Валовий прибуток	466378	463540	-2838	-0,61
Інші операційні доходи	7187	5522	-1665	-23,17
Адміністративні витрати	(144166)	(149088)	4922	3,41
Витрати на збут	(260604)	(271273)	10669	4,09
Інші операційні витрати	(15886)	(8996)	-6890	-43,37
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	52909	39705	-13204	-24,96
Збиток				
Дохід від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи	4565	2412	-2153	-47,16
Інші доходи	40310	8352	-31958	-79,28
Фінансові витрати	(58559)	(28320)	-30239	-51,64
Втрати від участі в капіталі	(140)	(160)	20	14,28
Інші витрати	(1422)		-1422	-100,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	37663	21989	-15674	-41,62
Фінансовий результат до оподаткування: збиток				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	6269	(4931)	-1338	-21,34
Чистий фінансовий результат: прибуток	43932	17058	-26874	-61,17
Чистий фінансовий результат: збиток				

Таблиця 2.9

Показники рентабельності, %

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
Середньорічний капітал підприємства, тис. грн (Баланс)	737241	800027	62786
Середньорічний власний капітал підприємства, тис. грн	248235	292823	44588
Повна собівартість, тис.грн	1224050	1440697	216647
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	1269772	1474880	205108
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис.грн	52909	39705	-13204
Чистий прибуток/збиток, тис.грн	43932	17058	-26874
Рентабельність капіталу, %	5,96	2,13	-3,83
Рентабельність власного капіталу, %	17,70	5,82	-11,88
Рентабельність продажів, %	3,46	1,16	-2,30
Рентабельність продукції, %	4,32	2,76	-1,56

Важливим є те, що показники рентабельності хоча і знизилися, залишаються позитивними числами.

В таблиці 2.10 наведено основні показники господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за 2 роки. Аналіз даних таблиці показує, що у

Таблиця 2.10

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за два роки

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	71500	73300	1800	2,52
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,715	0,733	0,018	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1284518	1483501	198983	15,49
– у порівнянних цінах, тис. грн	1284518	1265785,8	-18732,2	-1,46
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн.варт., тис грн	685114,5	715214	30099,5	4,39
6. Фондовіддача, грн/грн	1,875	1,770	-0,105	-5,6
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	228121	251919	23798	10,43
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,566	5,854	0,288	5,17
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2639	2712	73	2,77
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	486,74	466,74	-20,00	-4,11
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника , тис грн	118,19	119,09	0,90	0,76
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1170112	1397702	227590	19,45
Матеріальні витрати	590836	793807	202971	34,35
Витрати на оплату праці	311902	322966	11064	3,55
Відрахування на соціальні заходи	68384	70598	2214	3,24
Амортизація	39453	47321	7868	19,94
Інші операційні витрати	159537	163010	3473	2,18
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,9109	0,9422	0,0313	3,44
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,4660	0,5351	0,0691	14,83
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1269772	1474880	205108	16,15
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	803394	1011340	207946	25,88
17.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1224050	1440697	216647	17,70
18.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	52909	39705	-13204	-24,96
19. Чистий прибуток, тис. грн	43932	17058	-26874	-61,17
20. Рентабельність виробленої продукції, %	4,32	2,76	-1,56	
21. Рентабельність продажів, %	3,46	1,16	-2,30	

2021 р. відбулося збільшення випуску продукції як у натуральному, так і у вартісному вимірі, причому темпи росту продажів випереджали темпи виробництва (16,15 % і 15,49%), що свідчить про активну роботу відділу збуту.

Підприємству вдалося вийти з ковідної ситуації без суттєвих втрат. Але витрати зростали більшими темпами, ніж реалізація (повна собівартість продукції зросла на 17,70 %, тоді як чистий дохід на 16,15 %). Це призвело до різкого зниження фінансового результату від операційної діяльності (на 24,96 %) і чистого прибутку (на 61,17 %).

Знизилася ефективність використання матеріальних, трудових ресурсів, ресурсів основного капіталу: матеріальні витрати зросли на 34,35 %, витрати на 1 грн виробленої продукції зросли на 3,13 коп., або на 3,44 %; продуктивність праці знизилась на 4,11 %; фондівдача знизилася на 5,6 %.

Хоча середньорічна заробітна плата зросла лише на 0,76 %, темпи її зміни випереджають темпи зміни продуктивності праці (-4,11 %), і це свідчить про незадовільне використання трудового потенціалу на підприємстві.

Отже, підприємство має певні резерви покращення використання матеріальних, трудових ресурсів, основних виробничих засобів.

2.2.2. ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»

Кулиничі – це Компанія з 25-річною історією. Компанія є одним з найбільших постачальників хлібобулочних та кондитерських виробів, заморожених напівфабрикатів із дріжджового листкового тіста в центральному і східному регіонах України. Щодня виготовлялось більше 400 найменувань продукції, з яких біля 60 % за рецептурами, розробленими технологами підприємства [16].

Торговельна марка «Кулиничі» з'явилася у 1995 році в невеликому селищі Кулиничі Харківської області. Бренд відразу зарекомендував себе гідним виробником якісної продукції. Він швидко посів провідні позиції серед націо-

нальних виробників хлібобулочних виробів. У 1999 р. підприємство було обладнано 7 автоматизованими лініями.

У 2007 р. асортимент доповнила продукція за технологією «Part Baked»: круасани, штруделі, слойки та булочки. Суть технології: приготування продукції призупиняється у момент 90 % готовності – з подальшим шоким заморожуванням до температури – 18 °С.

У 2011 р. запущено в експлуатацію новий хлібопекарський комплекс із сучасним логістичним центром в місті Полтава потужністю 100 тонн на добу. Для виконання програми забезпечення продовольчої безпеки України прийнято рішення про будівництво єдиного в Україні роботизованого хлібопекарського комплексу.

У 2012 р. відбулося урочисте відкриття «Київського обласного хлібопекарського комплексу». Він став 10-м побудованим у компанії. Загальна потужність – 250 т хлібобулочних виробів на добу. Головні особливості: повний автоматизований цикл виробництва хлібобулочних виробів, ефективний логістичний центр з автопарком, власна система реалізації через брендову мережу булочних-кондитерських.

У складі Компанії до початку бойових дій було 10 спеціалізованих хлібопекарських комплексів, обладнаних лініями провідних європейських і світових виробників, у Харківській, Київській та Полтавській областях. Їхня продуктивність – 650 т хлібобулочних виробів на добу. Виробничі потужності акредитовані і відповідають вимогам ISO 22000, FSSC і IFS FOOD. Понад 1000 спеціалізованих автомобілів щодня доставляли свіжу продукцію. Торгівля продукцією здійснюється через розвинену мережу власних булочних-кондитерських «Кулиничі», а також в національних і міжнародних мережах продовольчих товарів.

У 2016–2020 рр. було збудовано 2 борошномельні комплекси, які мають власні атестовані лабораторії для контролю за виготовленням високоякісного

борошна різних сортів. Налагоджено експорт замороженої продукції до США, Канади, Ізраїлю, Китаю та інших країн світу.

У 2016–2020 рр. збудовано 2 борошномельні комплекси, які мають власні атестовані лабораторії для контролю за виготовленням високоякісного борошна різних сортів. Налагоджено експорт замороженої продукції до США, Канади, Ізраїлю, Китаю та інших країн світу.

На сьогодні виробничі майданчики у Харківській області практично зруйновані в результаті воєнних дій. Прийнято рішення побудувати виробничий комплекс у м. Львів.

На жаль, консолідованої звітності підприємства немає. Є звітні дані по окремих підприємствах Компанії, зокрема ТОВ ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський».

На основі фінансових звітів підприємства за 2020 і 2021 роки [35,36] проаналізуємо ступінь використання виробничих потужностей, основних засобів виробництва, оцінимо фінансовий стан підприємства.

Оцінку використання потужностей підприємства надано в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11

Використання виробничої потужності підприємства

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення
1. Середньорічна виробнича потужність, тонн	70000	70000	0
2. Фактично вироблено продукції, тонн	60250	55500	-4750
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частки	0,861	0,793	-0,068

Підприємство знизило випуск продукції в натуральному вимірі на 4750 т, тому коефіцієнт використання виробничої потужності впав на 0,068 частки. Це свідчить про зниження активності діяльності підприємства.

В таблиці 2. 12 проаналізовано показники випуску і реалізації продукції підприємством у вартісному вимірі.

Таблиця 2.12

Обсяги виробленої і реалізованої продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс.	відн.
1. Обсяг виробленої промислової продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1142545	1062223	-80322	-7,03
2. Обсяг реалізованої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1142545	1062223	-80322	-7,03
3. Відхилення обсягу реалізації від обсягу виробництва, тис. Грн	0	0	0	
4. Середня ціна випущеної продукції, тис.грн/т	18,96	19,14	0,18	0,95

Випуск продукції в діючих цінах знизився на 7,03 % – за рахунок спаду випуску в натуральному вимірі (- 7,88%) і за рахунок росту середньої ціни (+0,95 %) продукції. За даними підприємства, перехідних запасів готової продукції у нього не зафіксовано.

Аналіз показників ефективності використання основних засобів виробництва наведено в таблиці 2. 13. При розрахунку обсягу виробленої продукції в порівняних цінах у 2021 р.враховано індекс росту цін в промисловості порівняно з 2020 р. на рівні 1,172.

Таблиця 2.13

Показники ефективності використання основних засобів

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
1. Обсяг виробленої промислової продукції в порівняних цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1142545	906333,62	-236211,38
2. Середньорічна первинна вартість основних засобів основного виду діяльності, тис. Грн	508752,5	606119	97366,5
3. Фондовіддача, грн/грн	2,246	1,495	-0,751
4. Фондоємність, грн/грн	0,445	0,669	0,224

З таблиці видно, що у звітному році порівняно з минулим ефективність використання основних засобів знизилася: показник фондовіддачі зменшився на 0,751 грн/грн, відповідно фондоємність зросла 0,224 грн/грн. Це обумовлено зниженням показника випуску продукції у порівняних цінах.

В таблиці 2.14 наведена структура витрат на виробництво продукції у 2020 і 2021 роках. Як видно, спад випуску продукції призвів до зменшення

витрат на 51337 тис.грн, або на 4,94 %. За структурою, на першому місці знаходиться стаття матеріальних витрат, причому в 2021 р. витрати знизилися на 8,54 %. Інші операційні витрати займають другу позицію, причому у 2021 р. вони значно зросли – на 11,72 % за структурою. Амортизаційні витрати займають третє місце, за ними слідують витрати на оплату праці. Всі

Таблиця 2. 14

Структура витрат на виробництво

Елемент витрат	Абсолютне значення, тис. Грн		Структура, %		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	2020 рік	2021 рік	Абс. значення	Структури
1. Матеріальні витрати	651562	534917	62,64	54,10	-116645	-8,54
2. Витрати на оплату праці	80887	61735	7,78	6,24	-19152	-1,53
3. Відрахування на соціальні заходи	17392	13286	1,67	1,34	-4106	-0,33
4. Амортизація	93018	75395	8,94	7,62	-17623	-1,32
5. Інші операційні витрати	197321	303510	18,97	30,69	106189	11,72
Разом	1040180	988843	100,0	100,0	-51337	0,0

статті витрат, крім інших витрат, у 2021 р. знизилися тому, що знизився випуск продукції як в натуральному, так і у вартісному вимірі. В цілому операційні витрати знизилися на 4,94 %, тоді як випуск продукції в діючих цінах впав на 7,03 %, що свідчить про нераціональне ціноутворення на підприємстві. Як результат, рівень витрат на 1 грн виробленої продукції зріс на 0,021 грн, або на 2,25 %, таблиця 2.15, а чистий прибуток знизився на 45,76 %, таблиця 2.16.

З таблиці 2.15 слідує, що у 2021 р. на 7,03 % знизився обсяг реалізації

Таблиця 2.15

Оцінка витрат на одну гривню продукції

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абс	відн
1. Обсяг виробленої продукції в діючих цінах (без ПДВ і акцизного збору), тис. Грн	1142545	1062223	-80322	-7,03
2. Операційні витрати на виробництво продукції, тис. грн	1040180	988843	-51337	-4,94
3. Витрати на 1 грн продукції, грн/грн	0,910	0,931	0,021	2,25

продукції, а собівартість при цьому зменшилася на 3,20 %. Валовий прибуток впав аж на 25,15 %. На 57,39 % знизилися інші операційні доходи, тому суттєво знизився (на 52,65 %) і фінансовий результат від операційної діяльності,

хоча за статтями «Адміністративні витрати», «Витрати на збут», «Інші операційні витрати» спостерігалася певна економія. Інші статті не призвели до суттєвих змін у співвідношенні результатів за 2020 р і 2021 р.: чистий прибуток у 2021 р. знизився на 45,76 %.

Таблиця 2. 16

Фінансові результати підприємства, тис. грн

Найменування статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1142545	1062223	-80322	-7,03
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(943010)	(912869)	-30141	-3,20
Валовий прибуток	199535	149354	-50181	-25,15
Інші операційні доходи	12050	5135	-6915	-57,39
Адміністративні витрати	(36092)	(27069)	-9023	-25,00
Витрати на збут	(142457)	(107026)	-35431	-24,87
Інші операційні витрати	(15945)	(12301)	-3644	-22,85
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	17091	8093	-8998	-52,65
Збиток				
Дохід від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи				
Інші доходи	17		-17	
Фінансові витрати		546	546	
Втрати від участі в капіталі				
Інші витрати				
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	17108	7547	-9561	-55,89
Фінансовий результат до оподаткування: збиток				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-3195			
Чистий фінансовий результат: прибуток	13913	7547	-6366	-45,76
Чистий фінансовий результат: збиток				

Зрозуміло, що і показники рентабельності теж знизилися, таблиця 2.17.

Таблиця 2.17

Показники рентабельності, %

Показник	2020 рік	2021 рік	Абсолютне відхилення
Середньорічний капітал підприємства, тис. грн (Баланс)	741268	1016579,5	275311,5
Середньорічний власний капітал підприємства, тис. грн.	340764,5	608815,5	268051
Повна собівартість, тис.грн	1137504	1059265	-78239
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	1142545	1062223	-80322
Фінансовий результат від операційної діяльності,	17091	8093	-8998

тис.грн			
Чистий прибуток/збиток, тис.грн	13913	7547	-6366
Рентабельність капіталу, %	1,88	0,74	-1,14
Рентабельність власного капіталу, %	4,08	1,24	-2,84
Рентабельність продажів, %	1,22	0,71	-0,51
Рентабельність продукції, %	1,50	0,76	-0,74

Як видно, всі показники рентабельності у 2021 р. суттєво знизилися, хоча залишилися позитивними. Важливим є те, що показники рентабельності хоча і знизилися, залишаються позитивними числами. Особливо суттєвим є зниження рентабельності власного капіталу, рентабельності капіталу в цілому.

В таблиці 2.18 наведено основні показники господарської діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» за два роки. Аналіз даних таблиці показує, що у 2021 р. відбулося зниження випуску продукції як у натуральному, так і у вартісному вимірі – відповідно на 7,88 % і 7,03 %, що свідчить про спад виробництва. Повна собівартість продукції знизилася на 6,88 %, і це свідчить про неефективне ціноутворення на підприємстві. Таке співвідношенн темпів зміни показників призвело до різкого зниження фінансового результату від операційної діяльності на 52,65 % і чистого прибутку на 45,76 %.

Знизилася ефективність використання обігових коштів, основного капіталу: коефіцієнт оборотності оборотних коштів впав на 42,60 %, фондівіддача на 33,44 %; витрати на 1 грн виробленої продукції зросли на 2,1 коп., або на 2,25 %; при скороченні чисельності персоналу на 210 ос., або на 22,11 %, середній розмір зарплати теж знизився на 2,02 % , що показує нераціональне використання трудових ресурсів, зниження його мотивації до роботи. В цілому у структурі витрат оплата праці персоналу займає лише 7,78 % і 6,24 %, що набагато нижче, ніж у ПрАТ «Концерн Хлібпром».

Отже, підприємство має певні резерви по покращенню використання обігових коштів, основних виробничих засобів, трудових ресурсів.

Таблиця 2.18

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» за два роки

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	70000	70000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	60250	55500	-4750	-7,88
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,861	0,793	-0,068	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1142545	1062223	-80322	-7,03
– у порівнянних цінах, тис. грн	1142545	906333,62	-236211,38	-20,67
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн., тис грн	508752,5	606119	97366,5	19,14
6. Фондовіддача, грн/грн	2,246	1,495	-0,751	-33,44
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	351416	569162	217746	61,96
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	3,251	1,866	-1,385	-42,60
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	950	740	-210	-22,11
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /ос.	1202,68	1224,78	22,10	1,84
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис грн	85,14	83,42	-1,72	-2,02
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1040180	988843	-51337	-4,94
Матеріальні витрати	651562	534917	-116645	-17,90
Витрати на оплату праці	80887	61735	-19152	-23,68
Відрахування на соціальні заходи	17392	13286	-4106	-23,61
Амортизація	93018	75395	-17623	-18,95
Інші операційні витрати	197321	303510	106189	53,82
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,910	0,931	0,021	2,25
14. Матеріалоємність, грн/грн	0,570	0,504	-0,067	-11,69
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1142545	1062223	-80322	-7,03
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	943010	912869	-30141	-3,20
17. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1137504	1059265	-78239	-6,88
18. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	17091	8093	-8998	-52,65

19. Чистий прибуток, тис. грн	13913	7547	-6366	-45,76
20. Рентабельність виробленої продукції, %	1,50	0,76	-0,74	
21. Рентабельність продажів, %	1,22	0,71	-0,51	

Отже, підприємство має певні резерви по покращенню використання обігових коштів, основних виробничих засобів, трудових ресурсів.

2.3. Факторний аналіз прибутку і показників рентабельності досліджуваних підприємств

Для виконання факторного аналізу чистого прибутку досліджуваних підприємств скористемося даними таблиць 2. 9 і 2.17, які складено на основі звітних форм Ф. № 1 «Баланс» і Ф. № 2 «Фінансові результати» підприємств [31], [32], [36], [37].

Модель факторного аналізу чистого прибутку (п.1.3) записується формулою (1.6), а в розгорнутому вигляді формулою (1.10):

$$\Pi_{\text{ч}} = \overline{BK} \cdot M_{BK} \cdot K_{\text{обА}} \cdot R_{\text{продажу}}$$

$$\dot{I}_{\text{ч}} = \overline{AE} \cdot \frac{\bar{A}}{\overline{AE}} \cdot \frac{\overline{DI}}{\bar{A}} \cdot \frac{\dot{I}_{\text{ч}}}{\overline{DI}}, \text{ або } y = a \cdot b \cdot c \cdot d$$

Для проведення факторного аналізу показника рентабельності власного капіталу скористаємося формулами (1.11) і (1.12):

$$R_{AE} = R_{\text{продажу}} \cdot \hat{E}_{\text{іаА}} \cdot \dot{I}_{AE}$$

$$R_{AE} = \frac{\dot{I}_{\text{ч}}}{\overline{AE}} = \frac{\dot{I}_{\text{ч}}}{\overline{DI}} \cdot \frac{\overline{DI}}{\bar{A}} \cdot \frac{\bar{A}}{\overline{AE}}$$

В обох моделях присутні однакові фактори, тому спочатку проаналізуємо зміни коефіцієнта (рентабельності) продажу $R_{\text{продажу}}$, коефіцієнта оборотності активів $\hat{E}_{\text{іаА}}$, мультиплікатора власного капіталу \dot{I}_{AE} . Результати розрахунків, виконаних в Excel, представимо їх у таблицях 2.19 – 2.24.

Таблиця 2.19

**Факторний аналіз показника рентабельність продажів
для ПрАТ «Концерн Хлібпром»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення		
			Всього	У т. ч. за рахунок	
				1	2
1. Чистий прибуток, тис грн	43932,0	17058,0	-26874,0	-0,021164	
2. Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	1269772	1474880	205108,0		-0,001864
Рентабельність продажу, частка	0,034598	0,01157	-0,0230028	-0,021164	-0,001864

$$y_0 = 43932 / 1269772 = 0,034598$$

$$y_a = 17058 / 1268772 = 0,013434$$

$$\Delta y_a = 0,013434 - 0,034598 = \mathbf{-0,021164}$$

$$y_b = 17058 / 1474880 = 0,01157$$

$$\Delta y_b = 0,01157 - 0,013434 = \mathbf{-0,001864}$$

$$\Delta y = (-0,021164) + (-0,001864) = \mathbf{-0,0230028}$$

Отже, обидва фактори мають негативний вплив на зменшення показника рентабельності продажів, причому найбільш ваговим є фактор чистого прибутку.

Таблиця 2.20

**Факторний аналіз показника рентабельність продажів для ТОВ
«Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс
Кулиничівський»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення		
			Всього	У т. ч. за рахунок	
				1	2
1. Чистий прибуток, тис грн	13913,0	7547,0	-6366,0	-0,0055718	
2. Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	1142545,0	1062223,0	-80322		0,0004946
Рентабельність продажів, частка	0,0121772	0,00710	-0,0050772	-0,0055718	0,0004946

$$y_0 = 13913,0 / 1142545,0 = 0,0121772$$

$$y_a = 7547,0 / 1142545,0 = 0,0066054$$

$$\Delta y_a = 0,0066054 - 0,0121772 = \mathbf{-0,0055718}$$

$$y_b = 7547,0 / 1062223,0 = 0,00710$$

$$\Delta y_b = 0,00710 - 0,0066054 = \mathbf{0,0004946}$$

$$\Delta y = (-0,0055718) + 0,0004946 = \mathbf{-0,0050772}$$

Рентабельність продажів знизилася під впливом зниження чистого прибутку на 0,0055718 і зросла на 0,0004946 під впливом зміни чистого доходу, який мав темп зниження менший, ніж темп зниження чистого прибутку. Отже, підприємству слід суттєво нарощувати чистий прибуток.

Таблиця 2.21

Факторний аналіз оборотності активів ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення		
			всього	в т.ч. за рахунок	
				1	2
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	1269772	1474880	205108,0	0,278211	
2. Середньорічна вартість активів, тис грн	737241,0	800027,0	62786,0		-0,15700
Коефіцієнт оборотності активів	1,722329	1,84354	0,121211	0,278211	-0,15700

$$y_0 = 1269772 / 737241 = 1,722329$$

$$y_a = 1474880 / 737241 = 2,000540$$

$$\Delta y_a = 2,000540 - 1,722329 = \mathbf{0,278211}$$

$$y_b = 1474880 / 800027 = 1,84354$$

$$\Delta y_b = 1,84354 - 2,00054 = \mathbf{-0,15700}$$

$$\Delta y = 0,278211 + (-0,15700) = \mathbf{-0,121211}$$

Коефіцієнт оборотності активів зріс на 0,121211 під впливом обох факторів: зростання чистого доходу на 205108 тис грн призвело до росту результатного показника на 0,278211, а зростання середньорічної вартості активів на 62786 тис грн обумовило падіння коефіцієнта оборотності активів на 0,15700. Отже, перший фактор мав більший вплив. Для підвищення коефіцієнта оборотності активів бажано, щоб темпи росту чистого доходу випереджали темпи росту вартості активів.

Таблиця 2.22

Факторний аналіз оборотності активів «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення		
			всього	в т.ч. за рахунок	
				1	2
1. Чистий дохід від реалізації продукції, тис грн	1142545,0	1062223,	-80322	-0,108357	
2. Середньорічна вартість активу, тис грн	741268	1016579,	275311,5		-0,388081
Коефіцієнт оборотності активів	1,5413386	1,04490	-0,4964386	-0,1083576	-0,388081

$$y_0 = 1142545 / 741268 = 1,5413386$$

$$y_a = 106579 / 741268 = 1,432981$$

$$\Delta y_a = 1,432981 - 1,5413386 = -0,1083576$$

$$y_b = 1062223 / 1016579 = 1,04490$$

$$\Delta y_b = 1,04490 - 1,432981 = -0,388081$$

$$\Delta y = (-0,1083576) + (-0,388081) = -0,4964386$$

Коефіцієнт оборотності активів знизився на 0,4964386 під негативним впливом обох факторів, але більшу вагу мав фактор середньорічної вартості активів, темпи росту яких були суттєво високими, о чистий дохід, навпаки, впав на 80322 тис.грн (7,03 %) . Отже, підприємству необхідно нарощувати виручку від реалізації продукції., при цьому бажано, щоб темпи росту чистого доходу випереджали темпи росту вартості активів.

Останнім в аналізі цієї ланки діяльності є аналіз формування показника фінансового важелю, таблиці 2.23 і 2.24. Його визначають як відношення авансованого капіталу до власного.

Таблиця 2.23

**Факторний аналіз мультиплікатора власного капіталу
ПрАТ «Концерн Хлібпром»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення		
			всього	в т.ч. за рахунок	
				1	2
1. Середньорічний авансований капітал, (актив) тис грн	737241,0	800027,0	62786,0	0,252929	
1. Середньорічна вартість власного капіталу, тис грн	248235,0	292823,0	44588,0		-0,490743
Мультиплікатор власного капіталу	2,969932	2,732118	-0,237814	0,252929	-0,490743

$$y_0 = 737241 / 248235 = 2,969932$$

$$y_a = 800027 / 248235 = 3,222861$$

$$\Delta y_a = 3,222861 - 2,969932 = \mathbf{0,252929}$$

$$y_b = 800027 / 292823 = 2,732118$$

$$\Delta y_b = 2,732118 - 3,222861 = \mathbf{-0,490743}$$

$$\Delta y = 0,252929 + (-0,490743) = \mathbf{-0,237814}$$

Вплив факторів на мультиплікатор власного капіталу різнонаправлений: при збільшенні авансованого капіталу на 62786 тис. грн результатний показник зріс на 0,252929. При зростанні власного капіталу на 44588 тис грн мультиплікатор зменшився на 0,490743. Вплив останнього фактора дещо більший. В цілому бажано, щоб цей показник в динаміці зменшувався, що буде свідчити про підвищення фінансової незалежності підприємства.

Таблиця 2.24

**Факторний аналіз мультиплікатора власного капіталу ТОВ
«Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс
Кулиничівський»**

Показник	2019 р.	2020 р.	Відхилення		
			всього	в т.ч. за рахунок	
				1	2
1. Середньорічний авансований капітал (актив), тис грн	741268	1016579,	275311,5	0,807921	
1. Середньорічна вартість власного капіталу, тис грн	340764,5	608815,5	268051,0		-0,505543
Мультиплікатор власного капіталу	2,1753087	1,6697653	-0,505543	0,807921	-0,505543

$$y_0 = 741268 / 340764,5 = 2,1753087$$

$$y_a = 1016579/340764,5 = 2,9832303$$

$$\Delta y_a = 2,9832304 - 2,1753087 = \mathbf{0,8079216}$$

$$y_b = 1016579/608815,5 = 1,6697653$$

$$\Delta y_b = 1,6697653 - 2,9832303 = -1,313465$$

$$\Delta y = 0,8079216 + (-1,313465) = -\mathbf{0,5055434}$$

Як і в попередньому випадку, у ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» також вплив факторів на мультиплікатор різнонаправлений:

при збільшенні авансованого капіталу на 275311,5 тис. грн результатний показник зріс на 0,8079216, а при збільшенні вартості власного капіталу він зменшився на 1,313465. Вплив останнього фактора значно більший. Бажаємо, щоб результатний показник був на оптимальному рівні.

В таблицях 2.25 і 2.26 для досліджуваних підприємств представимо факторний аналіз чистого прибутку.

Таблиця 2.25

Факторний аналіз чистого прибутку ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення				
			всього	у т.ч. числі за рахунок			
				a	b	c	d
Чистий прибуток, тис грн, у	43932,0	17058,0	-26874,0	7891,071	-4149,669	3354,994	-33970,3958
Середньорічна вартість власного капіталу, тис грн, а	248235,0	292823,0	44588,0	7891,071			
Середньорічна вартість активу тис грн	737241,0	800027,0	62786,0				
Чистий дохід від реалізації, тис грн	1269772,	1474880	205108,0				
Мультиплікатор власного капіталу, b	2,969932	2,732118	0,237814		- 4149,669		
Коефіцієнт оборотності активів, с	1,722329	1,84354	0,121208			3354,994	
Рентабельність продажів, частка, d	0,034598	0,01157	0,023032				-33970,3958

$$y_0 = 248235 * 2,9699317 * 1,7223296 * 0,0345983 = 43932,0$$

$$y_1 = 292823 * 2,73212 * 1,84354 * 0,01157 = 17058,0$$

$$y_1 - y_0 = 17058 - 43932 = -26874$$

$$y_a = 292823 * 2,969937 * 1,7223296 * 0,0345983 = 51823,07103$$

$$\Delta y_a = y_a - y_0 = 51823,07103 - 43932,0 = \mathbf{7891,07103}$$

$$y_b = 292823 * 2,73212 * 1,7223296 * 0,0345983 = 47673,40146$$

$$\Delta y_b = y_b - y_a = 47673,40146 - 51823,07103 = - \mathbf{4149,669568}$$

$$y_c = 292823 * 2,73212 * 1,84354 * 0,0345983 = 51028,39577$$

$$\Delta y_c = y_c - y_b = 51028,39577 - 47673,40146 = \mathbf{3354,994317}$$

$$y_d = 292823 * 2,73212 * 1,84354 * 0,01157 = 17058,0$$

$$\Delta y_d = y_d - y_c = 17058 - 51028,39577 = - \mathbf{33970,3958}$$

$$\Delta y = \Delta y_a + \Delta y_b + \Delta y_c + \Delta y_d$$

$$\Delta y = 7891,07103 + (-4149,669568) + 3354,994317 + (-33970,3958) = -43932,0$$

Проведений факторний аналіз дає підстави зробити наступні висновки:
в результаті росту середньорічної вартості власного капіталу на 44588 тис грн чистий прибуток зріс на 7891,07 тис грн;

– зниження мультиплікатора власного капіталу на 0,237813 призвело до зміни чистого прибутку на (-4149,67) тис грн,

– ріст коефіцієнта оборотності активів на 0,1121208 позитивно вплинув на чистий прибуток, він збільшився на 3354,99 тис грн,

– зниження рентабельності продажів на 0,023032, або на 2,30%, знизило чистий прибуток на 33970,40 тис.грн.

Отже, основним резервом росту чистого прибутку є збільшення рентабельності продажів, саме цим показником необхідно управляти. Необхідно, щоб темпи росту прибутку випереджали темпи росту чистого доходу.

Аналогічні розрахунки виконаємо для ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський», таблиця 2.26.

З таблиці слідує, що тільки ріст власного капіталу позитивно вплинув на зміну чистого прибутку. Останні три фактори мали негативний вплив приблизно однакового порядку. Ці фактори у 2021 р. значно знизилися, тому їх вплив

Таблиця 2.26

Факторний аналіз чистого прибутку ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення				
			Всього	у т.ч. числі за рахунок			
				a	b	c	d
Чистий прибуток, тис грн у	13913,0	7547,0	-6366,0	10944,1962	-5776,82237	-6145,4710	-5387,9029
1.Середньорічна вартість власного капіталу а	340764,5	608815,5	268051,0	10944,1962			
Середньорічна вартість активу	741268	1016579,	275311,5				
Чистий дохід від реалізації	1142545	1062223	-80322				
Мультиплікатор власного капіталу b	2,1753087	1,6697653	-0,5055434		-5776,82237		
Коефіцієнт оборотності активів с	1,5413386	1,0449	-0,4964386			-6145,4710	
Рентабельність продажів, частка, d	0,0121772	0,0071	-0,0050772				-5387,9029

став негативним.

$$y_0 = 340764,5 * 2,1753087 * 1,5413386 * 0,0121772 = 13913$$

$$y_1 = 608815,5 * 1,66977 * 1,0449 * 0,0071 = 7547$$

$$y_1 - y_0 = 7547 - 13913 = - \mathbf{6366}$$

$$y_a = 608815,2 * 2,1753087 * 1,5413386 * 0,0121772 = 24857,19625$$

$$\Delta y_a = y_a - y_0 = 24857,19625 - 13913 = \mathbf{10944,19625}$$

$$y_b = 608815,2 * 1,66977 * 1,5413386 * 0,0121772 = 19080,37388$$

$$\Delta y_b = y_b - y_a = 19080,37388 - 24857,19625 = - \mathbf{5776,82237}$$

$$y_c = 608815,2 * 1,66977 * 1,0449 * 0,0121773 = 12934,90287$$

$$\Delta y_c = y_c - y_b = 12934,90287 - 19080,37388 = - \mathbf{6145,4710}$$

$$y_d = 608815,2 * 1,66977 * 1,0449 * 0,0071 = 7547,0$$

$$\Delta y_d = y_d - y_c = 7547 - 12934,90287 = - \mathbf{5387,9029}$$

$$\Delta y = 10944,19625 + (-5776,82237) + (-6145,4710) + (-5387,9029) = - \mathbf{6366,0}$$

Для підприємства актуальним є підвищення значень цих трьох факторів, особливо коефіцієнта оборотності активів. Як і для ПрАТ «Концерн Хліб-

пром», даному підприємству необхідно підвищувати рентабельність продажів.

Факторний аналіз показника рентабельності власного капіталу (модель Du Pont) представимо у таблицях 2.27 і 2.28.

Таблиця 2.27

**Факторний аналіз рентабельності власного капіталу
«Концерн Хлібпром»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення			
			всього	у т.ч. числі за рахунок		
				a	b	c
Рентабельність вл власного капіталу, частка у	0,176977	0,058254	-0,118723	-0,117816	0,0041635	-0,0050706
Рентабельність продажів, част., а	0,034598	0,01157	-0,023032	-0,117816		
Коефіцієнт оборотності активів, b	1,722329	1,84354	0,121208		0,0041635	
Середньорічна вартість активу	737241,0	800027,0	62786,0			
Середньорічна вартість власного капіталу	248235,0	292823,0	44588,0			
Мультиплікатор власного капіталу c	2,969932	2,732118	-0,237814			-0,0050706

$$y_0 = 0,034598 * 1,722329 * 2,969932 = 0,176977$$

$$y_1 = 0,01157 * 1,84354 * 2,732118 = 0,058254$$

$$y_1 - y_0 = 0,058254 - 0,176977 = - \mathbf{0,118723}$$

$$y_a = 0,01157 * 1,722329 * 2,969932 = 0,05916079$$

$$\Delta y_a = y_a - y_0 = 0,05916079 - 0,176977 = - \mathbf{0,117816}$$

$$y_b = 0,01157 * 1,84355 * 2,969932 = 0,0633243$$

$$\Delta y_b = y_b - y_a = 0,0633243 - 0,05916079 = \mathbf{0,0041635}$$

$$y_c = 0,01157 * 1,84355 * 2,732118 = 0,0582537$$

$$\Delta y_c = y_c - y_b = 0,0582537 - 0,0633243 = - \mathbf{0,0050706}$$

$$\Delta y = (-0,118723) + 0,0041635 + (-0,0050706) = -0,118723$$

На показник рентабельності власного капіталу негативно вплинули показник рентабельності продажу і мультиплікатор власного капіталу, але перший з них

мав суттєво сильніший вплив. Фактор оборотності активів позитивно вплинув на результатний показник, проте сам вплив незначний.

Таким чином підприємству перш за все слід приділяти увагу показнику рентабельності продажу з метою його суттєвого підвищення.

Таблиця 2.28

**Факторний аналіз рентабельності власного капіталу
ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський
комплекс Кулиничівський»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення			
			всього	у т.ч. числі за рахунок		
				a	b	c
Рентабельність вл власного капіталу, частка у	0,0408288	0,0123962	-0,028433	-0,0170235	- 0,0076674	- 0,0037504
Рентабельність продажів, част., а	0,0121772	0,0071	-0,0050772	-0,0170235		
Коефіцієнт оборотності активів, b	1,5413386	1,0449	-0,4964386		- 0,0076674	
Середньорічна вартість активу	741268	1016579,	275311,5			
Середньорічна вартість власного капіталу	340764,5	608815,5	268051,0			
Мультиплікатор власного капіталу с	2,1753087	1,6697653	-0,5055434			- 0,0037504

$$y_0 = 0,0121772 * 1,5413386 * 2,1753087 = 0,040829$$

$$y_1 = 0,0071 * 1,0449 * 1,6697653 = 0,012396$$

$$y_1 - y_0 = 0,012396 - 0,040829 = - \mathbf{0,028433}$$

$$y_a = 0,0071 * 1,5413386 * 2,1753087 = 0,0238055$$

$$\Delta y_a = y_a - y_0 = 0,0238055 - 0,040829 = - \mathbf{0,0170235}$$

$$y_b = 0,0071 * 1,0449 * 2,175308 = 0,0161381$$

$$\Delta y_b = y_b - y_a = 0,0161381 - 0,0238055 = - \mathbf{0,0076674}$$

$$y_c = 0,0071 * 1,0449 * 1,6697653 = 0,01238764$$

$$\Delta y_c = y_c - y_b = 0,01238764 - 0,0161381 = - \mathbf{0,0037504}$$

$$\Delta y = (- 0,0170235) + (- 0,0076674) + (- 0,0037503) = - 0,028441$$

На показник рентабельності власного капіталу негативно вплинули всі три фактори, тому що у 2021 р. по всіх цих факторах мав місце спад. Найбільший негативний вплив належить показнику рентабельності продажу. Тому саме

цей показник треба збільшувати в першу чергу, треба також підвищувати оборотність активів як резерву росту рентабельності власного капіталу.

Порівнюючи результати таблиць 2.27 та 2.28, можна зробити висновок, що рентабельність власного капіталу у ПрАТ «Концерн Хлібпром» за величиною вищі, ніж у ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський», хоча у 2021 р. на обох підприємствах цей показник значно знизився, тому що мав місце різкий спад розміру чистого прибутку. В цілому у ПрАТ «Концерн Хлібпром» фінансові показники кращі.

Висновки до розділу 2

Дослідження вітчизняного ринку хліба і ХБВ за останні роки показав спад виробництва. Чинників цієї ситуації багато. У 2020–2021 рр. на перше місце вийшла ковідная пандемія, яка призвела до зниження обсягів виробництва, купівельної спроможності населення не тільки в Україні, а й у світі.

У 2022 р., з початком воєнних дій, ситуація ще більше погіршалася. Біля 20 % населення виїхало за кордон. Відповідно споживання хліба і ХБВ зменшилося. Проблемою залишається «тіньове» виробництво, що посилює конкуренцію і знижує якість продукції.

Хліб як продукт першої необхідності виробляють сотні підприємств. У 2020 р. їх кількість становила 5442, з них великих 1, середніх 241, 5200 – малих, відповідно у 2021 р. 5286, 2, 237, 5047. Це означає, що в галузі кожного року відбуваються зміни. Аналіз прибутковості діяльності підприємств залежно від їх розміру показав, що більшість малих підприємств збиткові або працюють з мінімальним рівнем рентабельності. Але і у великих і середніх за розміром підприємств немає стабільності в отриманні чистого прибутку. А саме ці підприємства виробляють біля 90 % обсягу випуску в цілому. Тому прибутковість їх діяльності важлива для держави, галузі і самих підприємств.

Аналіз цін на продукцію виявив тенденцію зростання, особливо з 2021 року, що обумовлено ростом витрат на сировину, енергоносії, заробітну плату. Ці проблеми стосуються всіх підприємств незалежно від їх розміру.

ПрАТ «Концерн Хлібпром» і ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» є одними з лідерів в галузі. На ці два підприємства припадає до 20 % вітчизняного ринку.

Аналіз діяльності підприємств за 2020 і 2021 роки показав, що у 2021 році на обох підприємствах основні показники погіршилися. Головним негативним результатом стало зниження чистого прибутку: у ПрАТ «Концерн Хлібпром» він знизився на 61,17 %, а у ТОВ ТОВ «Українсько-словенське

підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» – на 45,76 %, але

в абсолютному виразі чистий прибуток у ПрАТ на порядок вищий.

Динаміка чистого прибутку вплинула на показники рентабельності: всі вони знизилися. Порівняння значень в розрізі підприємств знову ж підтверджують переваги ПрАТ «Концерн Хлібпром».

На обох підприємствах показники ефективності використання ресурсів – фондівіддача, оборотність оборотних коштів, продуктивність праці знизилися, особливо впала фондівіддача.

ПрАТ «Концерн Хлібпром» протягом досліджуваного періоду працювало більш ефективно: обсяги випуску і реалізації продукції у вартісному вимірі значно вищі, краще інші показники. В структурі витрат на матеріальні витрати припадає біля 50 %, на заробітну плату до 26 % . У ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» рівень заробітної плати нижче, значно більший відсоток становить амортизація, що свідчить про більш високий рівень зносу обладнання. Витрати на 1 грн виробленої продукції на підприємствах невисокі до 0,55 грн

Факторний аналіз чистого прибутку показав, що на обох підприємствах на першому місці мав негативний вплив показник рентабельності продажу.

Такий же висновок можна зробити відносно показника рентабельності власного капіталу.

Отже, для обох підприємств актуальним завданням є нарощування чистого прибутку і не тільки за рахунок росту випуску і реалізації продукції, а й за рахунок інших видів діяльності.

РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА ПРОЄКТУ ТА ОЦІНКА ЙОГО ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ДЛЯ ДОСЛІДЖУВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Комерційний аналіз реального інвестиційного проєкту

Дані таблиці 2.10 і 2.18 свідчать про погіршення показників діяльності обох підприємств у звітному році. Головне на кожному з них спостерігається падіння чистого прибутку і відповідно показників рентабельності. Основними причинами спаду були зниження обсягів споживання продукції і значний ріст витрат на виробництво, що вплинуло на фінансові показники підприємств.

З метою підвищення прибутковості діяльності підприємств в роботі пропонується впровадження проєкту організації випуску нового високорентабельного виду хліба – хліба Тостового з борошна 1 гатунку з вмістом ферментованих добавок, рецептуру якого розроблено на кафедрі Технології хліба, кондитерських, макаронних виробів і харчо концентратів ОНТУ.

Як було раніше відмічено, попит на нетрадиційні види ХБВ постійно зростає, особливо серед людей похилого віку, дітей тощо. Хліб з корисними добавками має оздоровчий характер і тому буде популярним серед населення.

Тостовий хліб має такі переваги:

- покращені органолептичні показники;
- тривалий термін зберігання;
- покращений хімічний склад;
- більш удосконалену технологію приготування;
- наявність більшого спектра вітамінів.

Цільовою аудиторією даного хліба буде середньостатистичний покупець, який бажає розширити свій асортимент продукції. Корисним також цей хліб буде людям із захворюваннями кишково-шлункового тракту.

Розрахунки підтвердили високу економічну ефективність і інвестиційну привабливість проєкту для обох підприємств. Порівняння 01.01.2022 р. чисельність постійного населення становила 2458753 ос.[39]. Фахівці вважають, що споживання хліба на одну особу сьогодні складає від

150 до 200 г/добу (прийнемо 160 г/добу). Враховуючи, що новий вид хліба будуть купувати біля 2 % мешканців міста і області, розрахуємо прогнозу ємність ринку для нової продукції:

$$2458753 * 0,02 * 0,160 / 1000 = 7,87 \text{ т /добу, а на рік } 2871,8 \text{ т}$$

Прийнемо план випуску нового виду хліба на рівні 3000. При двозмінній роботі і плановому періоді 330 днів маємо змінний випуск:

$$3000/660 = 4,5 \text{ т/зм}$$

Передбачимо випуск Тостового хліба з додаванням ферментних добавок масою 0,5 кг за ціною 20 грн, або 40 грн/кг. Тоді роздрібна ціна 0,5 кг буде на рівні $20 * 1,2 * 1,15 = 27,60$ грн.

Додатково необхідно прийняти 8 робітників для забезпечення випуску, або 4 ос./зм.

Вихідні дані проекту представимо в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Вихідні дані проекту

Показник	Значення
Найменування продукції	Хліб тостовий з ферментними добавками
Обладнання	Діюче і додаткове
Добовий випуск, т	9
Кількість працівників на лінії, осіб/зм.	4
Оптова ціна, грн. за 1 кг	40

Оцінимо економічну ефективність запропонованого заходу.

3.2. Оцінка інвестиційної привабливості проекту по випуску нового виду продукції на ПрАТ «Концерн Хлібпром»

3.2.1. Розрахунок розміру інвестицій в проект

Розрахунки виконаємо за рекомендаціями [40], [41], [42].

Враховуючи резерв потужності на підприємстві і можливість використовувати діюче обладнання для виробництва нового виду хліба, додатково підприємству необхідно придбати спеціальне обладнання для приготування ферментних добавок вартістю 100 тис. грн. і різальну машину з одночасним заготуванням готового виробу – вартістю 140 тис.грн.

Інвестиції в проєкт будуть складатися з вартості додаткового обладнання, додаткових оборотних коштів, а також з вартості патенту на новий вид продукції (без ПДВ) – 100,0 тис. грн.

Нове обладнання планується встановити на вільному місці в цеху.

Суму капітальних вкладень КВО у придбання і встановлення обладнання зі зміною обсягу виробництва визначимо за формулою:

$$\text{КВО} = \text{Коб} + \text{Зтр} + \text{Зм} + \text{Д} + \text{Кост} - \text{Л} + \text{Кс}, \quad (3.1)$$

де Коб – вартість придбання нового обладнання

Зтр – транспортно-заготівельні витрати (3...5) % від Коб;

Зм – вартість монтажу нового обладнання (15...20) % від Коб;

Кост – залишкова вартість обладнання, що демонтується;

Д – вартість демонтажу (5 % від вартості обладнання, що демонтується);

Л – ліквідаційна вартість обладнання, що демонтується.

У нашому випадку необхідно врахувати перші три складові формули.

Розрахуємо суму необхідних коштів для придбання обладнання, таблиця 3.2.

Таблиця 3.2

Кошторис витрат на придбання обладнання

№ п/п	Найменування обладнання, марка	Кількість одиниць	Ціна за одиницю з ПДВ, тис.грн.	Вартість, тис.грн.
1.	Нове обладнання для підготовки ферментних добавок	1	100,0	100,0
2.	Різальна машина	1	140,0	140,0
	Всього			240,0

Розрахуємо капітальні вкладення на проєкт, таблиця 3.3.

Таблиця 3.3

Капітальні вкладення на обладнання

Всього витрати на придбання обладнання, тис. грн..	240,0
Монтаж нового обладнання (15 %), тис. грн.	36,0
Транспортно-заготівельні витрати (4 %), тис. грн.	9,6
Капітальні вкладення на обладнання, тис. грн.	285,6
В тому числі ПДВ	47,6
Капітальні вкладення на обладнання без ПДВ, тис. грн..	238,0

Додаткові оборотні кошти $\Delta \text{Кос}$ оцінимо за формулою [41]

$$\Delta \hat{E} \hat{t} \hat{n} = \hat{I} \hat{E} \hat{a} \hat{t} \cdot \frac{\Delta \hat{O} \hat{I}}{\hat{O} \hat{I} \hat{a} \hat{t}} / \hat{E} \hat{a} \hat{a} \hat{t} \hat{a} \hat{t} \quad (3.2)$$

де $OK_{до}$ – оборотні кошти попереднього року при використанні базового асортименту;

$ТП_{до}$ – величина обсягів випущеної продукції в діючих цінах (без ПДВ);

$\Delta ТП$ – приріст величини обсягів продукції у вартісному вираженні;

$K_{обор}$ – коефіцієнт оборотності обігових коштів у попередньому році.

За даними таблиці 2.10, у 2021 р. показники мали такі значення:

$ТП_{до} = 1483501$ тис. грн,

$OK_{до} = 251919$ тис.грн

$K_{обордо} = 5,854$

$\Delta ТП = 40 * 3000 = 120000$ тис.грн.

$\Delta K_{ос} = (251919 * 120000 / 1483501) / 5,854 = 3480,98$ тис. грн.

Отже, інвестиції ІК в проект будуть дорівнювати

$238,0 + 100,0 + 47,6 + 3480,98 = 3866,58$ тис. грн.

Джерелами для реалізації інвестиційних проектів виступають: прибуток, який залишився у розпорядженні підприємства, приріст амортизаційних відрахувань, кредит банку. Враховуючи розмір інвестицій, підприємству доцільно залучити позикові кошти – взяти кредит в банку під певний відсоток річних. Прийmemo, що вартість грошей на ринку кредитних послуг для інвестування проекту становить 33 %. Враховуючи, що відсотки за кредитом відносяться на валові витрати і за умови виплати відсотків за 2 роки, отримаємо за 1- й рік $3866,58 * 0,33 = 1275,97$ тис.грн, за 2- й рік $1933,29 * 0,33 = 637,99$ тис. грн. Всього проценти за кредит будуть дорівнювати 1913,96 тис.грн

3.2.2. Планування поточних витрат

Для оцінки зміни експлуатаційних витрат складемо таблиці 3.4–3.6.

В таблиці 3.4 зведені витрати на сировину, оплату праці, енергоносії тощо, значення яких розраховані у таблицях 3.5 –3.6.

Таблиця 3.4

Калькуляція собівартості запланованого річного обсягу продукції

№	Найменувати статей витрат	Витрати на виробництво і реалізацію	
		Тостовий хліб з додаванням ферментів 1/г.	
		на 1 тонну, тис.грн	на весь обсяг (3000 т), тис. грн
1	Сировина		97109,19
2	Тара		20,0
3	Електроенергія		2509,20
5	Заробітна плата основна		722,28
4	Заробітна плата додаткова		216,68
5	Відрахування на соціальні заходи ЄСВ		206,57
6	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання		46,95
7	Амортизація		57,6
8	Загальновиробничі витрати		93,90
9	Інші витрати		46,95
Виробнича собівартість			101029,32
10	Адміністративні витрати		0
11	Витрати на збут		2020,58
Повна собівартість		34,35	103049,90

Таблиця 3.5

Потреба та вартість сировини на 1 т продукції і на весь випуск

Найменування та одиниця вимірювання сировини, кг	Норма витрат на 100 кг борошна, кг	Планова ціна од. сировини (без ПДВ) грн./од	Вартість ресурсів на 1 т продукції, грн. од.	Вартість ресурсів на весь випуск 3000т, тис. грн.
Коефіцієнт	0,7072			
Борошно 1 г.	100	16	11315,20	33945,60
Вода	34,22	0,03	9,20	27,59
Дріжджі пресовані	12	60	5091,84	15275,52
Сіль кухонна	7,69	15,1	821,19	2463,58
Цукор-пісок	4	38	1074,94	3224,83
КМКЗ	8	190	10749,44	32248,32
Маргарин	2	90	1272,96	3818,88
Сухе молоко	2	90	1272,96	3818,88
Fungamyl 4000SG	0,015	1200	127,30	381,89
Усього, тис. грн	–	–	31735,03	95205,09
Транспортні витрати (2 %)				1904,10
Усього, тис. грн.	–	–		97109,19

Оцінимо витрати на тару – лотки для хліба, строк служби яких приймемо в 1 рік. Орієнтовна ціна лотка 200 грн. В лоток можна розмістити 40 упаковок хліба, тобто 20 кг. Коефіцієнт оборотності приймемо на рівні 5,0.

Отже потрібна кількість лотків на добу:

$$9\,000/20/5,0 = 90,0 \text{ шт.}$$

$$90 * 0,200 = 18,0 \text{ тис.грн}$$

З врахування ремонту прийємо витрати на тару на рівні 20 тис. грн.

Таблиця 3.6

Розрахунок вартості електроенергії на 1 т

Найменування, одиниця виміру	Норма витрат на 1 т	Тариф за одиницю без ПДВ, грн.	Вартість, грн. на 1 т	Вартість, тис.грн., на весь випуск
Електроенергія, кВт* год	408	2,05	836,4	2509,20
Всього, тис. грн.			0,836	2509,20

Розрахунок витрат на заробітну плату

Основну заробітну плату робітників кожної категорії визначають множенням середньооблікової чисельності на відповідну тарифну ставку і на фонд часу роботи підприємства.

На 2022 рік була мінімальна заробітна плата становила 6500 грн./міс. Додаткову заробітну плату визначають розміром 30 % від величини основної заробітної плати.

Відрахування на соціальні заходи складають 22 % від суми основної та додаткової заробітної плати.

Планується на зміну такий склад працівників: пекар 4 р. (міжрозрядний коефіцієнт 1,27), один тістоміс 3 р. (міжрозрядний коефіцієнт 1,18), два два укладальника 2 р. міжрозрядний коефіцієнт 1,09).

Отже, основна заробітна плата працівників за рік буде дорівнювати
 $(6500*1,27+6500*1,18+6500 *2*1,09)*12*2 = 991504,8 \text{ грн.} = 722,28 \text{ тис.грн.}$

Додаткова заробітна плата на рік становитиме

$$722,28*0,3 = 216,68 \text{ тис.грн}$$

$$ССВ = (722,28+216,68)* 0,22 = 206,57 \text{ тис.грн.}$$

Розрахунок за статтею «Амортизація»

На нові основні засоби амортизація становить:

$$238*0,2 = 47,6 \text{ тис. грн.}$$

Амортизацію на нематеріальні активи (вартість патенту) оцінимо, виходячи з строку служби НМА 10 років $100/10 = 10$ тис. грн.

Отже, сума амортизаційних нарахувань буде дорівнювати:

$$47,6 + 10 = 57,6 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок витрат за статтею «Експлуатація та утримання обладнання» заходу проводять укрупнено в розмірі 5 % від суми основної та додаткової заробітної плати.

Отже, витрати будуть дорівнювати:

$$938,96 * 0,05 = 46,95 \text{ тис. грн.}$$

Витрати за статтею «Загальновиробничі витрати» складають 10% від суми основної і додаткової заробітної плати

$$938,96 * 0,1 = 93,90 \text{ тис. грн.}$$

Інші витрати

Приймають на рівні 5 % від суми основної і додаткової заробітної плати, тобто 46,95 тис. грн

Витрати за статтею «Адміністративні витрати» не зміняться

Витрати за статтею «Витрати на збут» приймемо на рівні 2 % від виробничої собівартості:

$$99017,30 * 0,02 = 1980,35 \text{ тис. грн.}$$

Результати розрахунків представимо в таблиці 3.4.

З таблиці 3.4 випливає, що зміна собівартості продукції СС становить 103049,90 тис. грн. Приріст прибутку :

$$\Delta\Pi = \Delta\PiП - \Delta СС = 120000 - 103049,90 = 16950,1 \text{ тис. грн,}$$

з врахуванням плати процентів за кредит

$$\Delta\Pi = 16950,1 - 1913,96 = 15036,14 \text{ тис. грн}$$

Чистий прибуток буде дорівнювати:

$$15036,14 * 0,82 = 12329,63 \text{ тис. грн.}$$

3. 2.3. Розрахунок показників інвестиційної привабливості проекту

Як було вказано в Розділі 1, для оцінки ефективності та інвестиційної привабливості проекту використовують наступні показники (з урахуванням фактору часу по комерційній ставці дисконту):

- чистий приведений (дисконтований) дохід (ЧПД);
- індекс доходності (ІД);
- термін окупності інвестицій (Ток);
- показник IRR.

Результати розрахунків приведені в таблиці 3.7.

Таблиця 3.7

Розрахунок показників інвестиційної привабливості проекту

Показник	Період реалізації проекту, роки			Всього
	0	1	2	
Приріст чистого доходу, тис. грн		120000,00	120000,00	
Приріст витрат, тис. грн, в т.ч.		104963,86	104963,86	
Амортизація		57,6	57,6	
Інвестиційні кошти в проект, всього тис. грн	3866,58			
Приріст прибутку до оподаткування, тис. грн		15036,14	15036,14	
Податок на прибуток, тис.грн		2706,50	2706,50	
Приріст чистого прибутку, тис. грн		12329,63	12329,63	
Приріст грошового потоку, тис. грн		12387,23	12387,23	
Дисконтний множник (при 33 % ставки кредиту)		0,752	0,565	
ЧГП. тис. грн		9315,20	6966,24	
Дисконтований ЧГП наростаючим підсумком		9315,20	16281,44	
NPV , тис. грн		9315,20 -- 3866,58 =		5448,62
Період окупності за 1- м роком		3866,58/9315,2		0,42
Період окупності Ток, рік		3866,58/9315,2		0,42
Індекс доходності ІД		9315,2/3866,58		2,41
IRR, %		Ф-ція «ВСД» Excel		141

3.2.4. Оцінка впливу проекту на основні показники діяльності підприємства

Визначимо основні техніко-економічні показники, таблиця 3.8, в ре-

Таблиця 3.8

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» до і після впровадження проекту

Показник	2021 рік	Проект	Відхилення
----------	----------	--------	------------

			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	-	
2. Фактично вироблено продукції, т	73300	76300	3000	
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,733	0,763	0,03	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1483501	1603501	120000	8,09
– у порівнянних цінах, тис. грн	1265785,8	1368174,9	102389,1	8,09
5. Середньорічна вартість основних фондів , НМА за первісн.варт., тис грн	715214	715552	338	0,05
6. Фондовіддача, грн/грн	1,770	1,912	0,142	8,02
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	251919	255447,58	3528,58	1,40
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,854	6,243	0,389	6,64
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2712	2720	8	0,29
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	466,74	503,0	36,26	7,77
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника , тис грн	119,09	119,09	-	-
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1397702	1502665,86	104963,86	7,51
Матеріальні витрати	793807	893445,39	99638,39	12,55
Витрати на оплату праці	322966	323904,96	938,96	0,29
Відрахування на соціальні заходи	70598	70804,57	206,57	0,29
Амортизація	47321	47378,6	57,6	0,12
Інші операційні витрати	163010	167132,34	4122,34	2,53
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,942	0,937	-0,005	-0,53
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,5351	0,5572	0,0221	4,13
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1474880	1594880	120000	8,14
16.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1440697	1545660,86	104963,86	7,28
17.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	39705	54741,14	15036,14	37,87
18. Чистий прибуток, тис. грн	17058	29387,63	12329,63	72,28
19. Рентабельність виробленої продукції, %	2,76	3,54	0,78	
20. Рентабельність продажу, %	1,16	1,84	0,68	

результаті впровадження інвестиційного проекту. Вона відображає прирости значень, яких підприємство досягне в результаті реалізації проекту.

З таблиці 3.8 слідує, що в результаті організації випуску нового виду хліба Тостового 1 г. з додаванням ферментів показники діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» покращаться:

обсяг випуску і реалізації продукції підвищиться на 120000 тис. грн, або на 8,09 %;

використання матеріальних ресурсів поліпшиться:

фондовіддача зросте на 0,142 грн/грн, або на 8,02 %;

оборотність оборотних коштів зросте на 0,389 обор., або на 6,64 %;

продуктивність праці зросте на 36,36 тис.грн, або на 7,77 % при збільшенні персоналу на 8 ос;

на 0,005 грн, або на 0,53 % знизилася витрати на 1 грн виробленої продукції.

Але незначно зросте матеріалоємність (на 4,13 %), що обумовлено високими темпами росту собівартості продукції і недостатнім рівнем росту ціни на продукцію.

Суттєвим результатом впровадження проекту є значний ріст прибутку. Чистий прибуток збільшиться на 12329,63 тис. грн, або на 72,28 %. Показники рентабельності: рентабельність продукції зросте до 3,54 %, рентабельність продажів збільшиться з 1,16 % до 1,84 %.

3.3. Оцінка інвестиційної привабливості проекту по випуску нового виду продукції в ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»

З урахування часткової втрати потужностей заплануємо випуск нового виду продукції на підприємстві на рівні 4,5 т/зм. при однозмінній роботі. Річний обсяг випуску приймемо на рівні 1500 т. Відповідно додатковий персонал становитиме 4 ос.

3.3.1. Розрахунок розміру інвестицій в проект

Якщо припустити, що інвестиції в основні засоби для ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» будуть на тому же рівні, що і для ПрАТ «Концерн Хлібпром», то зміни торкнуться необхідних інвестицій в обігові кошти.

Розрахуємо розмір $\Delta K_{ос}$ за формулою (3.2). З таблиці 2.18 слідує:

$ТПдо = 1062223$ тис.грн; $ОКдо = 569162$ тис.грн; $Кобордо = 1,866$.

Прийmemo $Кобордо = 2,5$.

При ціні 40 грн/кг додатковий випуск продукції у вартісному вимірі становитиме $40 * 1500 = 60000$ тис.грн. Тому

$$\Delta \hat{E} \hat{i} \hat{n} = 569162 * 60000 / 1062223 / 2,5 = 12859,7 \text{ ðèñ .ãđí}$$

Отже, інвестиції ІК в проект будуть дорівнювати

$$238,0 + 100,0 + 47,6 + 12850,7 = 13245,3 \text{ тис. грн.}$$

Джерелами для реалізації інвестиційних проектів виступають: прибуток, який залишився у розпорядженні підприємства, приріст амортизаційних відрахувань, кредит банку. У 2021 р середньорічний нерозподілений прибуток підприємства становив $(92972,5 + 96297) / 2 = 94634,75$ тис.грн. Враховуючи розмір інвестицій, підприємству доцільно частково залучити позикові кошти – взяти кредит в банку під певний відсоток річних.

Припустимо, що 70 % інвестицій буде профінансовано за рахунок самого підприємства. Тоді банківський кредит буде представлений сумою $13245,3 * 0,3 = 3973,59$ тис.грн. Якщо вартість грошей на ринку кредитних послуг для інвестування проекту становитиме 33 %, то виплати процентів за кредит протягом двох років потребує витрат: за 1 рік $3973,59 * 0,33 = 1311,28$ тис.грн, за другий рік $1986,8 * 0,33 = 655,64$ тис.грн. Всього проценти за кредит будуть дорівнювати 1966,92 тис.грн.

Якщо припустити, що вартість власних грошей становить 14 %, то середньозважена їх вартість буде дорівнювати 19,7 %:

$$0,7 * 14\% + 0,3 * 33\% = 19,7\%$$

3.3.2. Планування поточних витрат

Для оцінки зміни експлуатаційних витрат складемо таблиці 3.9–3.11.

В таблиці 3.9 зведені витрати на сировину, оплату праці, енергоносії тощо, значення яких розраховані у таблицях 3.10–3.11. Витрати сировини на 1 т не зміняться, на весь випуск потребують перерахування, таблиця 3.9

Таблиця 3.9 .9

Калькуляція собівартості продукції

№	Найменування статей витрат	Витрати на виробництво і реалізацію	
		Тостовий хліб з додаванням ферментів 1/г.	
		на 1 тону, тис.грн	на весь обсяг (1500 т), тис. грн
1	Сировина		48554,59
2	Тара		10,0
3	Електроенергія		1254,6
5	Заробітна плата основна		361,14
4	Заробітна плата додаткова		108,34
5	Відрахування на соціальні заходи ЄСВ		103,29
6	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання		23,47
7	Амортизація		57,6
8	Загальновиробничі витрати		46,95
9	Інші витрати		23,47
Виробнича собівартість			50543,45
10	Адміністративні витрати		0
11	Витрати на збут		1010,87
Повна собівартість		34,37	51554, 32

Таблиця 3.10

Потреба та вартість сировини на 1 т продукції і на весь випуск

Найменування та одиниця вимірювання сировини, кг	Норма витрат на 100 кг борошна, кг	Планова ціна од. сировини (без ПДВ) грн/од	Вартість ресурсів на 1 т продукції, грн од.	Вартість ресурсів на весь випуск 1500 т, тис. грн
Коефіцієнт	0,7072			
Борошно 1 г.	100	16	11315,20	16972,80
Вода	34,22	0,03	9,20	13,80
Дріжджі пресовані	12	60	5091,84	7637,76
Сіль кухонна	7,69	15,1	821,19	1231,78
Цукор-пісок	4	38	1074,94	1612,41
КМКЗ	8	190	10749,44	16124,16
Маргарин	2	90	1272,96	1909,44
Сухе молоко	2	90	1272,96	1909,44
Fungamyl 4000SG	0,015	1200	127,30	190,95
Усього, тис. грн	–	–	31735,03	47602,54
Транспортні витрати (2 %)				952,05
Усього, тис. грн.	–	–		48554,59

Витрати на тару будуть на рівні 50 % від відповідних витрат ПрАТ «Концерн Хлібпром», тобто вони будуть дорівнювати 10 тис. грн.

Аналогічно витрати на електроенергію теж будуть в 2 рази менші, таблиця 3.11.

Таблиця 3.11

Розрахунок вартості електроенергії на 1 т

Найменування, одиниця виміру	Норма витрат на 1 т	Тариф за одиницю без ПДВ, грн.	Вартість, грн. на 1 т	Вартість, тис.грн., на весь випуск
Електроенергія, кВт* год	408	2,05	836,4	
Всього, тис. грн.			0,836	1254,6

Розрахунок витрат на заробітну плату

Так як випуск становить 4,5 т/добу, тобто в 2 рази менший, ніж на ПрАТ «Концерн Хлібпром», то при тому ж складі працівників на зміну заробітна плата зменшиться у 2 рази і становитиме $722,28 : 2 = 361,14$ тис.грн.

Додатков зарплата $361,14 * 0,3 = 108,34$ тис.грн

ССВ = $(361,14 + 108,34) * 0,22 = 103,29$ тис.грн.

Розрахунок за статтею «Амортизація»

На нові основні засоби амортизація становить:

$238 * 0,2 = 47,6$ тис. грн.

Амортизацію на нематеріальні активи (вартість патенту) оцінимо, виходячи з строку служби НМА 10 років $100/10 = 10$ тис. грн.

Отже, сума амортизаційних нарахувань буде дорівнювати:

$47,6 + 10 = 57,6$ тис. грн.

Розрахунок витрат за статтею «Експлуатація та утримання обладнання» заходу проводять укрупнено в розмірі 5 % від суми основної та додаткової заробітної плати.

Отже, витрати будуть дорівнювати:

$469,48 * 0,05 = 23,47$ тис. грн.

Витрати за статтею «Загальновиробничі витрати» складають 10% від суми основної і додаткової заробітної плати

$469,48 * 0,1 = 46,95$ тис.грн.

Інші витрати

Приймають на рівні 5 % від суми основної і додаткової заробітної плати, тобто 23,47 тис.грн

Витрати за статтею «Адміністративні витрати» не зміняться

Витрати за статтею «Витрати на збут» приймемо на рівні 2 % від виробничої собівартості:

$$50543,45 * 0,02 = 1010,87 \text{ тис. грн.}$$

Результати розрахунків представимо в таблиці 3.3.

З таблиці 3.3 випливає, що зміна собівартості продукції СС становить 51554,32 тис.грн. Приріст прибутку :

$$\Delta\Pi = \Delta\Pi\Pi - \Delta\text{СС} = 60000 - 51554,32 = 8445,68 \text{ тис.грн,}$$

з врахуванням плати процентів за кредит

$$\Delta\Pi = 8445,68 - 1966,92 = 6478,76 \text{ тис. грн}$$

Чистий прибуток буде дорівнювати:

$$6478,76 * 0,82 = 5312,58 \text{ тис. грн.}$$

3.3.3. Розрахунок показників інвестиційної привабливості проекту

Результати розрахунків приведені в таблиці 3.12.

Таблиця 3.12

Розрахунок показників інвестиційної привабливості проекту

Показник	Період реалізації проекту, роки					Всього
	0	1	2	3	4	
Приріст чистого доходу, тис. грн		60000,0	60000,0	60000,0	60000,0	
Приріст витрат, тис. грн, в т.ч.		53521,24	53521,24	53521,24	53521,24	
Амортизація		57,6	57,6	57,6	57,6	
Інвестиційні кошти в проект, всього тис. грн	13245,3					
Приріст прибутку до оподаткування, тис. грн		6478,76	6478,76	6478,76	6478,76	
Податок на прибуток, тис.грн		1166,18	1168,18	1168,18	1168,18	
Приріст чистого прибутку, тис. грн		5312,58	5312,58	5312,58	5312,58	
Приріст грошового потоку, тис. грн		5370,18	5370,18	5370,18	5370,18	
Дисконтний множник (при 19 % ставки кредиту)		0,840	0,706	0,593	0,498	
ЧГП. тис. грн		4510,95	3791,35	3184,51	2674,35	
Дисконтований ЧГП нарастаючим підсумком		4510,95	8302,3	11486,81	14161,16	

<i>NPV</i> , тис. грн	14161,16 - 13245,3			915,8
Період окупності за 1- м роком	13245,3/4510,95			2,94
Період окупності Ток, рік	$3+(13245,3-11486,8)/2674,35$			3,66
Індекс дохідності ІД	14161,16/13245,3			1,07
IRR, % (5 р.)	Ф-ція «ВСД» Excel			9

З таблиці слідує, що за показниками NPV, Ток, ІД проект можна вважати економічно доцільним, але показник IRR навіть за 5 років експлуатації проекту не перевищує ставку банківського кредиту. Це зумовлено відносно невеликою рентабельністю нового продукту $(40 - 35,68)/35,68 * 100 = 12,11 \%$, де 35,68 - планова собівартість 1 кг продукції (53521,24/1500).

Для забезпечення повернення кредиту банку в період до 5 років підприємство буде вимушено підвищити ціну на новий продукт. Припустимо, що планова ціна буде 44 грн/кг, тобто підвищиться на 10 %. Проведемо аналогічні розрахунки при новій ціні.

Розмір витрат на виробництво 1500 т не зміниться, але зміниться розмір інвестицій за рахунок зміни складової Кос:

$$\Delta K_{oc} = 569162 * 66000 / 1062223 / 2,5 = 14145,7 \text{ тис. грн.}$$

Інвестиції ІК в проект будуть дорівнювати

$$238,0 + 100,0 + 47,6 + 14145,7 = 14531,3 \text{ тис. грн.}$$

Якщо брати кредит на тих же умовах (30 % розміру інвестицій, 33 % річних), то отримаємо $14531,3 * 0,3 = 4359,39$ тис.грн, і плата за кредит буде дорівнювати: у 1-й рік $4359,39 * 0,33 = 1438,6$ тис.грн, у 2-й $2179,7 * 0,33 = 719,3$ тис.грн, разом 2157,90 тис.грн.

Приріст прибутку :

$$\Delta \Pi = \Delta \text{ТП} - \Delta \text{СС} = 66000 - 51554,32 = 14445,68 \text{ тис.грн,}$$

з врахуванням плати процентів за кредит

$$\Delta \Pi = 14445,68 - 2157,90 = 12287,78 \text{ тис. грн}$$

Чистий прибуток буде дорівнювати:

$$12287,78 * 0,82 = 10075,98 \text{ тис. грн.}$$

Розрахунок показників інвестиційної привабливості проєкту при новій ціні наведено в таблиці 3.13

Таблиця 3.13

Розрахунок показників інвестиційної привабливості проєкту при новій ціні

Показник	Період реалізації проєкту, роки				Всього
	0	1	2	3	
Приріст чистого доходу, тис. грн		66000,0	66000,0	66000	
Приріст витрат, тис. грн, в т.ч.		53712,22	53712,22	53712,22	
Амортизація		57,6	57,6	57,6	
Інвестиційні кошти в проєкт, всього тис. грн	14531,3				
Приріст прибутку до оподаткування, тис. грн		12287,78	12287,78	12287,78	
Податок на прибуток, тис.грн		2211,80	2211,80	2211,80	
Приріст чистого прибутку, тис. грн		10075,98	10075,98	10075,98	
Приріст грошового потоку, тис. грн		10133,58	10133,58	10133,58	
Дисконтний множник (при 19 % ставки кредиту)		0,840	0,706	0,593	
ЧГП. тис. грн		8512,21	7154,31	6009,21	
Дисконтований ЧГП нарастаючим підсумком		8512,21	15666,52		
NPV , тис. грн		15666,52 - 14531,3			1135,22
Період окупності за 1- м роком		14531,3/8512,21			1,71
Період окупності Ток, рік		1+(14531,3-8512,21)/7154,31			1,84
Індекс дохідності ІД		15666,52/14531,3			1,08
IRR, % (3 р.)		Ф-ція «ВСД» Excel			25

Отже, всі показники інвестиційної привабливості проєкту відповідають вимогам, але при ціні на 10 % вище. Враховуючи, що кожне з підприємств має свій ареал обслуговування споживачів, причому частина споживачів продукції ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Куличівський» у м. Києві, то ціна у 22 грн за одиницю (0,5 кг) невелика.

3.3.4. Оцінка впливу проекту на основні показники діяльності підприємства

Визначимо основні техніко-економічні показники в результаті впровадження інвестиційного проекту, таблиця 3.14. З таблиці слідує, що в результаті організації випуску нового виду хліба Тостового 1 г. з додаванням ферментів показники діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» покращаться:

випуск продукції зросте на 1500 т, або на 2,7 %, відповідно на 0,021 частки зросте коефіцієнт завантаження потужності;

обсяг випуску і реалізації продукції зросте на 66000 тис.грн;

підвищаться показники використання ресурсів:

фондовіддача зросте на 0,093 грн/грн, або на 6,15 %, коефіцієнт оборотності оборотних коштів – на 3,64 %, продуктивність праці – на 5,64 % при залученні додатково 4-х робітників;

витрати на 1 грн виробленої продукції зменшаться на 0,7 коп , або на 0,75 %.

Проте на 2,78 % зросте матеріалоемність продукції за рахунок росту цін на сировину, росту тарифів.

Важливо підкреслити, що чистий прибуток зросте у 1,33 рази, відповідно суттєво зростуть показник рентабельності. Таким чином, прибутковість діяльності підприємства суттєво підвищиться.

Таблиця 3.14

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» до і після впровадження проекту

Показник	2021 рік	Проект	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	70000	70000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	55500	57000	1500	2,70
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,793	0,814	0,021	2,65
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1062223	1128223	66000	6,21
– у порівнянних цінах, тис. грн	906333,6	962647,6	56314	6,21
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн., НМА, тис грн	606119	606457	338	0,06
6. Фондовіддача, грн/грн	1,495	1,587	0,092	6,15
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	569162	583355,3	14193,3	2,49
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	1,866	1,934	0,068	3,64
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	740	744	4	0,54
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /ос.	1224,78	1293,88	69,10	5,64
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника , тис грн	83,42	83,61	0,19	0,23
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	988843	1042555,2	53712,22	5,43
Матеріальні витрати	534917	584736,19	49819,19	9,31
Витрати на оплату праці	61735	62204,48	469,48	0,76
Відрахування на соціальні заходи	13286	13389,29	103,29	0,78
Амортизація	75395	75452,6	57,6	0,08
Інші операційні витрати	303510	306772,66	3262,66	1,07
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,931	0,924	-0,007	-0,75
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,504	0,518	0,014	2,78
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1062223	1128223	66000	6,21
16. Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1059265	1112977,2	53712,22	5,07
17. Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	8093	20380,78	12287,78	1,52 р.
18. Чистий прибуток, тис. грн	7547	17622,98	10075,98	1,33 р.
19. Рентабельність виробленої продукції, %	0,76	1,83	1,07	
20. Рентабельність продажів, %	0,71	1,56	0,85	

3.4. Порівняльний аналіз результатів впровадження проєкту на досліджуваних підприємствах

Для порівняння результатів впровадження проєкту випуску нового виду продукції — хліба Гостового 1 г. з додаванням ферментів на обох підприємствах представимо основні показники в таблицю 3.12.

Таблиця 3.12

Порівняння результатів впровадження проєкту на досліджуваних підприємствах

Показник	ПрАТ «Концерн Хліб пром»	ТОВ «Українсько- словенське підпри- ємство «Хлібопе- карський комплекс Кулиничівський»	Вілхи- лення
	Проєкт	Проєкт	Абс.
1	2	3	(3)–(2)
Інвестиції, тис грн	3866,58	14531,3	10664,7 2
Строк окупності, р.	0,42	1,84	1,42
Індекс дохідності	2,41	1,08	-1,33
NPV, тис грн	5448,62	1135,22	-4313,4
Приріст об'ємів випуску, т	3000	1500	-1500
Приріст чистого доходу, тис грн	120000	66000	-54000
Приріст чистого прибутку,	12329,63	10075,98	-2253,65
Рентабельність продукції, %	3,54	1,83	-1,71
Рентабельність продажів, %	1,84	1,56	-0,28
Витрати на 1 грн виробленої про- дукції, грн/грн	0,937	0,924	-0,013
Фондовіддача, грн/грн	1,912	1,587	-0,325
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, об.	6,243	1,934	-4,309
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2720	744	-1976
Продуктивність праці, тис.грн/ос.	503	1293,88	790,88
Матеріалоемність, грн/грн	0,557	0,518	-0,039

Дані таблиці свідчать, що більшість показників кращі за своїм значенням для ПрАТ «Концерн Хлібпром», хоча стартові позиції проєктів були не однаковими. Приріст випуску продукції на ПрАТ «Концерн Хлібпром» в 2 рази більший, тому і показники обсягу випуску у вартісному вимірі теж більш високі.

Перевагою цього підприємства є високе значення коефіцієнта оборотності оборотних коштів (6,243), що суттєво знизило потребу в цих коштах на реалізацію проєкту. Тому всі показники інвестиційної привабливості проєкту значно кращі за аналогічні показники ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський».

Для обох підприємств впровадженнч проєкту економчно доцільно, головне – це досягнення високого приросту чистого прибутку. За цих умов збільшуються і показники рентабельності продукції і продажу.

На рисунках 3.1 – 3.3. показана зміна показників чистого прибутку і показників рентабельності в періоді 2020 – 2021 рр. і за проєктом.

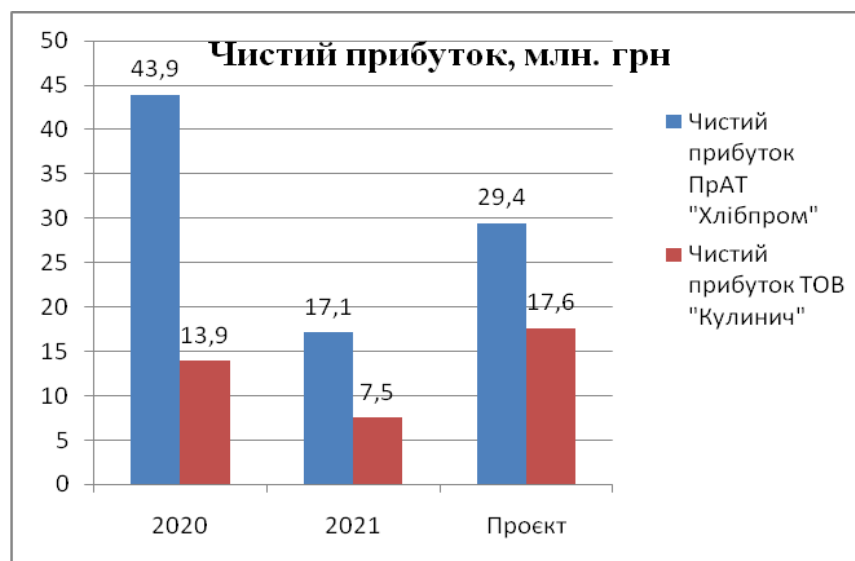

Рис. 3.1. Зміна чистого прибутку досліджуваних підприємств за період 2020 – 2021 рр. і за проєктом, млн. грн

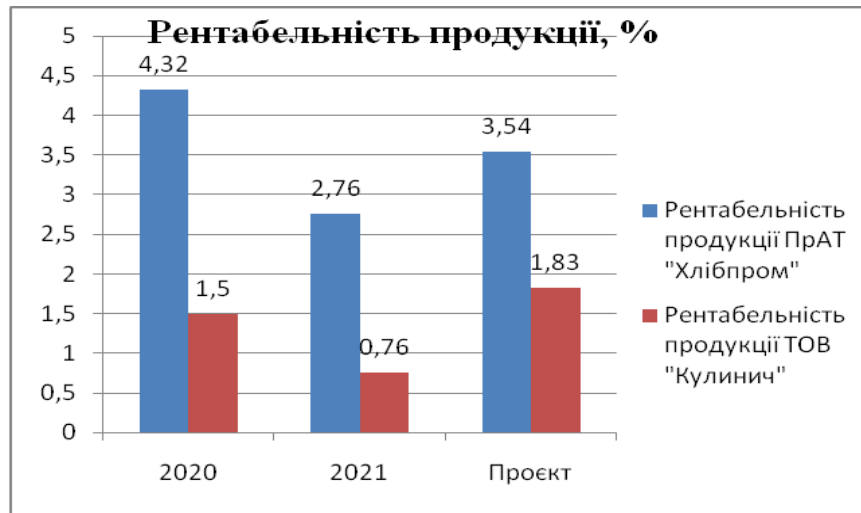

Рис. 3.2. Зміна показника рентабельності продукції досліджуваних підприємств за період 2020 – 2021 рр. і за проектом, %

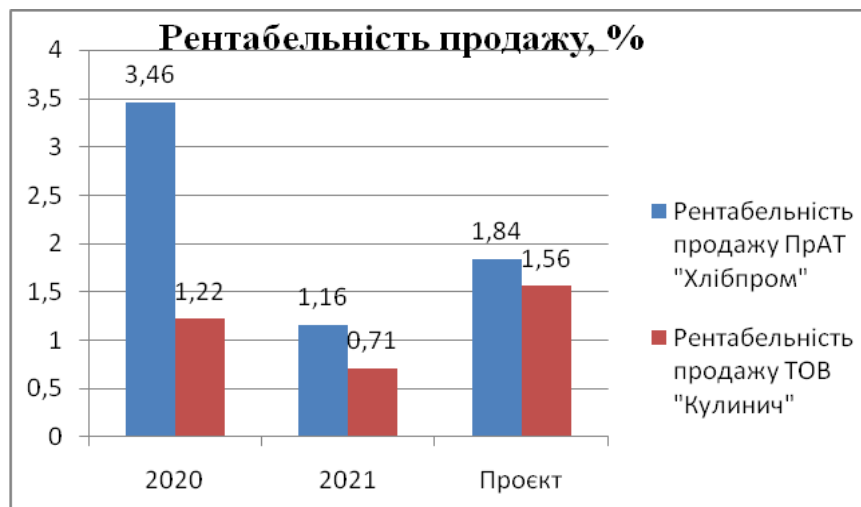

Рис. 3.3. Зміна показника рентабельності продажу досліджуваних підприємств за період 2020 – 2021 рр. і за проектом, %

Висновки до розділу 3

Підвищення прибутковості діяльності підприємства досягається за рахунок росту прибутку і зниження витрат на виробництво.

Аналіз фінансових показників діяльності обох підприємств показав значне зниження на них чистого прибутку у 2021 р. Тому в роботі пропонується до реалізації проєкт випуску нового виду продукції – хліба Гостового з пшеничного борошна 1 г з додаванням ферментів.

Враховуючи наявний резерв потужностей і потенційний розмір попиту, обсяг випуску нового виду хліба рекомендовано для ПрАТ «Концерн Хлібпром» в 2 рази вищий.

Результати розрахунків показників інвестиційної привабливості проєкту підтвердили його високу економічну ефективність для обох підприємств:

$$NPV > 0; \text{ІД} > 1; \text{Ток} < 5 \text{ р.}$$

Важливо відмітити, що для ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» перший варіант проєкту при ціні нового виду хліба 4 грн/кг був економічно не вигідний із-за показника IRR %. Це було обумовлено високим значенням необхідних інвестицій в проєкт, тому що коефіцієнт оборотності обігових коштів невисокий. При підвищенні ціни на 10 % до 4,4 грн/кг показники інвестиційної привабливості проєкту отримали прийнятні значення.

В цілому для обох підприємств впровадження запропонованого проєкту економічно доцільно, проєкт може бути рекомендований для практичного застосування.

ВИСНОВКИ

Ринкові відносини в Україні підвищують рівень відповідальності суб'єктів господарювання за результати своєї діяльності. Актуальною проблемою для бізнес-структур є підвищення економічної ефективності їх діяльності, розширення виробництва, оптимізації витрат, отримання максимально можливого прибутку.

Високий рівень прибутковості діяльності є запорукою стійкого розвитку будь-якої господарюючої структури. В сучасних умовах високої конкуренції на глобальних і вітчизняному ринках передумовою існування підприємства є високий рівень його прибутковості.

В роботі досліджено економічну суть понять «прибуток», «прибутковість». Показано, що прибуток як абсолютний показник доповнюють показниками рентабельності, за якими оцінюють рівень прибутковості діяльності господарюючого суб'єкта.

Описано порядок визначення різних видів прибутку, формули розрахунку показників рентабельності.

Аналіз динаміки основних фінансових показників діяльності підприємств України з виробництва продуктів харчування виявив, що більше третини підприємств кожного року досліджуваного періоду (2010 – 2022 рр.) були збитковими, причому це було характерно і для великих, і середніх за розміром, і для мініпідприємств.

Описано, в яких складних умовах із-за воєнних дій сьогодні працюють вітчизняні підприємства, наведено оцінки економічних втрат України в результаті ворожих дій рф.

Для більш детального аналізу зміни показників прибутковості діяльності підприємств рекомендовано застосувати факторний аналіз чистого прибутку і рентабельності власного капіталу на основі моделей, які описують залежність цих результатних показників від відповідних факторів.

На прикладі двох підприємств, одних з лідерів хлібопекарської галузі, а саме ПрАТ «Концерн Хлібпром» і ТОВ «Українсько-словенське підприємст-

во «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський», проведено детальний аналіз їх зовнішнього і внутрішнього середовища діяльності.

Показано, що ринок хліба сьогодні скорочується, головним чином із-за скорочення чисельності населення. Також негативно впливає «тіньовий» сектор. У 2022 р. різко зросли тарифи, підвищився розмір мінімальної заробітної плати, все це призвело до росту цін на готову продукції галузі.

Аналіз внутрішнього середовища досліджуваних підприємств показав, що на обох підприємствах у 2021 р. основні показники їх діяльності погіршилися порівняно з 2020 р. Головне – у обох підприємств значно (більше 50 %) знизився чистий прибуток, відповідно зменшилися показники рентабельності.

Факторний аналіз результатних показників – чистого прибутку і рентабельності власного капіталу показав, що основним чинником впливу є фактор рентабельності продажу. Для ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» треба також підвищувати коефіцієнт оборотності обігових коштів.

З метою підвищення прибутковості діяльності обох підприємств в роботі запропоновано реалізувати проект по випуску нового виду продукції, данокомерційний аналіз проекту.

Розрахунки показників інвестиційної привабливості проекту для кожного підприємства підтвердив економічність доцільність його впровадження:

$NPV > 0$; $ID > 1$; $Ток < 5 \text{ р.}$; $IRR \%$ не менше ціни кредитних грошей.

В результаті реалізації проекту суттєво покращаться основні показники діяльності підприємств, особливо зросте чистий прибуток більше ніж на 50%, **Таблиці 12 і 13**. Відповідно зростуть показники рентабельності. Тому запропонований захід рекомендовано для практичного впровадження на досліджуваних підприємствах.

Отже, завдання роботи можна вважати виконаними.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий Кодекс України із змінами і доповненнями. Київ: Верес, 2011. 336 с.
2. Кулаковська Т.А. Економіка підприємства (практикум): навч. посіб. [для студ. вищих навч. закладів] Одеса: Астропринт, 2014. 364 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства. Навчальний посібник. Київ: Атіка, 2004. 480 с.
4. Економіка підприємства: Підручник/ За аг. ред. С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ.: КНЕУ, 2000. 528 с.
5. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства. Навч. посіб. 2-ге видання. Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488 с.
6. Костырко Р.А. Финансовый анализ. Харьков: Фактор, 2007. 784 с.
7. Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка та суспільство*. Мукачівський державний університет, 2016, вип. 3. С. 189–192
8. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: підручник. Київ: Алерта, 2006. 1080 с.
9. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Іванчик Т. В. Фактори впливу на формування прибутку підприємств. *Modern Economics*. 2019. № 14(2019). С. 81– 86. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V14\(2019\)-13](https://doi.org/10.31521/modecon.V14(2019)-13) (дата звернення 27.09.2023)
10. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. 2-вид., випр. і доп. К.: Знання, 2005. 662
11. Єпіфанова І.Ю., Гуменюк В.С. Методика оцінювання прибутковості підприємства. *Економіка та суспільство*. Мукачівський державний університет, 2017, вип. 12. С. 251–254
12. Економічна статистика. Чистий прибуток (збиток) підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікро-

підприємства (2010–2022) URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 30.09.2023)

13. Посилення підтримки економіки. ПРЕС-РЕЛІЗ №: 2023/ECA/82. URL: <https://www.worldbank.org/uk/news/press-release/2023/03/23/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment> (дата звернення 02.10.2023 р.)

14. Структура збитків за галузями % від загальних активів галузі. URL: <https://voxukraine.org/zbytku-promyslovosti-cherez-vijnu> (дата звернення 04.10.2023 р.)

15. Підрив Каховської ГЕС завдав Україні щонайменше \$2 млрд прямих збитків – перші обрахунки KSE Institute. URL: <https://kse.ua/ua/about-the-school/news/pidriv-kahovskoyi-ges-zavdav-ukrayini-shhonaumenshe-2-mlrd-pryamih-zbitkiv-pershi-obrahunki-kse-institute> (дата звернення 05.10.2023 р.)

16. Огляд впливу війни на промисловість України та прогноз перспектив в економіці. УСПП, 2022. URL: <https://cutt.ly/V4pOjQl> (дата звернення 07.10.2023 р.)

17. Наступного року Уряд розширить інструменти підтримки бізнесу, - Юлія Свириденко. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=174373f4-b379-48a4-b1ab-536695e4d4f8&title=NastupnogoRoku> (дата звернення 1.12.2023 р.)

18. Економічна статистика. Промисловість. Виробництво окремих видів промислової продукції за 2015–2021 рр. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 03.10.2023 р.)

19. Навольська Н.В. Дослідження ринку хліба і хлібобулочних виробів в Україні *Глобальні та національні проблеми економіки*. Вип. 11, 2016. С. 438-441

20. Економічна статистика. Промисловість. Кількість діючих підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі

та мікропідприємства за 2011–2022 роки URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 8.10.2023 р.)

21. Іоргачова К.Г., Лебеденко Т.Є. Хлібобулочні вироби оздоровчого призначення з використанням фіто добавок: монографія. Київ : К–Прес, 2015. 464 с.

22. Каприльянц, Л. В., Іоргачова К.Г. Функціональні продукти [Текст] . Одеса : Друк, 2003. 312 с.

23. Соколова Н.Ю., Котузаки О.М., Пожиткова Л.Г. Аналіз проблем хлібопекарської галузі, стан ринку та актуальні шляхи розширення асортименту. *Зернові продукти і комбікорми*. Vol. 18 І.3 2018. С. 20–23

24. Новойтенко І.В., Малиновський В.В. Стан та основні тренди розвитку хлібопекарської промисловості України. *Ефективна економіка*, 2020, № 11. URL: www.economy.nauka.com.ua (дата звернення 12.10.2023)

25. Рентабельність біля нуля, але українці будуть з хлібом. Як працює хлібопекарська галузь в умовах війни. URL: <https://agroportal.ua/ru/publishing/intervyu/rentabelnist-blizko-nulya-ale-ukrajinci-budut-iz-hlibom-yak-pracyuye-hlibopekarska-galuz-v-umovah-viyni> (дата звернення 14.10.2023 р.)

26. Експерти підраховали втрати агросектору за перший воєнний рік URL: <https://agropolit.com/news/25958-eksperti-pidrahuvali-vtrati-agrosektoru-za-pershiy-voeyenniy-rik> (дата звернення 15.10.2023 р.)

27. Економічна статистика. Ціни. Індекси цін виробників промислової продукції у періоді до відповідного періоду попереднього року. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 16.10.2023 р.)

28. Економічна статистика. Ціни. Середні споживчі ціни на товари (послуги) по Україні у ...році. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 17.10.2023 р.)

29. Лобоцька Л.Л., Швець А.Є. Проблеми хлібопекарів України у період війни. *Зб. тез XI Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні*

та соціальні аспекти розвитку України на початку XXI століття». ОНТУ, 17–18 жовтня 2023

30. Концерн Хлібпром : [Веб–сайт]. URL: <https://hlibprom.com.ua/> (дата звернення 18.10.2023 р.)

31. Річна фінансова звітність за 2020 р. ПрАТ «Концерн Хлібпром» URL: https://hlibprom.com.ua/resource/doc/Fin_zvit_2020_Pro_Upravlinnia.pdf (Дата звернення 05.04.2023)

32. Річна фінансова звітність за 2021 р. ПрАТ «Концерн Хлібпром» URL: https://hlibprom.com.ua/resource/doc/Finansova%20zvitnist_2021.pdf (Дата звернення 06.04.2023)

33. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Методика економічного аналізу діяльності підприємств» спеціальності 051 «Економіка» денної та заочної форм навчання. Укладач Т.А. Кулаковська. Одеса: ОНАХТ, 2018. 74 с.

34. Економічний аналіз і діагностика стану підприємства/ Костенко Т.Д., Підгора Є.О. та ін. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 408 с

35. Опис діяльності Компанії «Кулиничі». URL: <https://www.kulinichi.com> (дата звернення 30.10.2023 р.)

36. Фінансова звітність за 2020 р. ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» URL: https://clarity-project.info/edr/37532566/finances?current_year=2020 (дата звернення 02.11.2023 р.)

37. Фінансова звітність за 2022 р. ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» URL: https://clarity-project.info/edr/37532566/finances?current_year=2022 (дата звернення 04.11.2023 р.)

38. Огляд ринку здорових хлібобулочних виробів в Україні: хліб для ситих часів. URL: <https://pro-consulting.ua/ua/pressroom/obzor-rynka-zdorovyh->

[hlebobulochnyh-izdelij-v-ukraine-hleb-dlya-sytyh-vremen](#) (дата звернення 12.11.2023 р.)

39. Статистична інформація. Демографічна та соціальна статистика. Населення та міграція України. Чисельність населення по регіонах (за оцінкою) на 1 лютого 2022 року та середня чисельність у січні 2022 року

URL:<http://database.ukrcensus.gov.ua> (дата звернення 20.11.2023 р.)

Чисельність населення по регіонах (за оцінкою) на 1 лютого 2022 року та середня чисельність у січні 2022 року

40. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економічна діагностика: Навч. посібник. Київ, Центр навчальної літератури, 2007. 307 с.

41. Методичні вказівки до розрахунку економічної ефективності інвестиційних проектів для студентів спеціальності 051 «Економіка» всіх форм навчання. Укладачі: Волкова С.Ф., Фрум О.Л. Одеса:ОНАХТ,2018.18 с.

42. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації. Київ: ВІРА-Р, 1999. 320 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ, БІЗНЕСУ І КОНТРОЛЮ

*Спеціальність 051 «Економіка»
Кафедра економіки промисловості*

ДОДАТКИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему: *«Шляхи підвищення прибутковості діяльності підприємств хлібопекарської галузі у воєнний період»*

на здобуття ступеню вищої освіти «магістр»

Здобувачка _____ Швець А.Є.
(ППП студента)

Керівник _____ доц. Лобоцька Л.Л.
(вчене звання, ППП керівника)

2023

ПРОБЛЕМИ ХЛІБОПЕКАРІВ УКРАЇНИ У ПЕРІОД ВІЙНИ

Лобоцька Л.Л.,

к.т.н., доцент кафедри економіки промисловості

Швець А.Є.,

магістрант кафедри економіки промисловості

Одеський національний технологічний університет, Україна

В Україні котрий день йде війна, але люди кожний на своєму місці працює, незважаючи на ворожі напади. Це особливо важливо для робітників агропромислової сфери і, зокрема, хлібозаводів.

Хліб – найбільш важливий продукт, це традиційно перший продукт на столі пересічного українця. Він також є необхідним елементом в харчуванні наших воїнів.

На жаль, на сході країни деякі підприємства зазнали руйнувань, інші не працюють із-за воєнних дій на території. Так, суттєво постраждали підприємства Харківської, Донецької областей, Запоріжжя, Херсона.

Тому діючі підприємства мають радіус постачання 150 км і навіть більше. Це стосується, наприклад, заводів ПрАТ «Київхліб», які не тільки не знизили обсяги випуску продукції, а й збільшили їх.

З одного боку, воєнні дії ускладнили роботу підприємств, а з іншого, спростили її, тому що населення країни зменшилося, ціни на борошно дещо знизилися із-за складностей експорту зерна морським транспортом. Якщо у 2021 р. було вироблено 845,105 тис. т хліба [1] при населенні 40997,7 тис. ос., то у 2022 індекс виробництва хліба і хлібобулочних виробів становив 78 %, тобто чисельність населення практично на 22 % теж зменшилися.

Але наближається зима, що буде з постачанням електрики, не відомо. Слід очікувати підвищення витрат за практично всіма виробничими статтями. Це відповідно повинно вплинути на ціни на готову продукцію.

Як відомо, зараз негласно діє положення про заморозку цін на хліб як продукту першої необхідності. Збільшення витрат, з одного боку, і необхідність «держати» ціни, з другого, призводять до зниження рентабельності продукції, вимивання обігових коштів підприємств, тощо.

За цих умов потрібна допомога держави, яка може виражатися, наприклад, у послабленні оподаткування, наданні преференцій при кредитуванні хлібозаводів.

Крім того, потребує врегулювання відносин виробників з органами торгівлі. Як відмічено в [2], «українські виробники хліба потребують інструментів для ефективного регулювання недобросовісних торгових практик при взаємодії з мережами ритейлу, оскільки наявні «конфлікти інтересів» у комерційних відносинах негативно впливають на постачальників продукції, кінцевих споживачів, а також державу загалом». Таку думку висловив агенції «Інтерфакс-Україна» перший віцепрезидент Всеукраїнської асоціації пекарів (ВАП) Юрій Дученко.

За його словами, на сьогодні у Верховній Раді зареєстровано п'ять законопроектів, спрямованих на врегулювання взаємодії постачальників із торговельними мережами, проте жоден із них не вирішує повною мірою проблем хлібобулочної галузі.

Торговельні мережі перш за все встановлюють невинувато тривалі терміни здійснення розрахунків із постачальниками/виробниками за проданий товар, завдяки чому торговельна мережа отримує, по суті, безвідсотковий товарний кредит; нав'язують додатковий сервіс; проводять акції, примушуючи виробника знижувати ціну, хоча торговельна націнка зберігається в повному обсязі, тощо.

В ЄС ці проблеми врегульовані на законодавчому рівні. Але в Україні, як вважають основні представники хлібобулочної галузі, стан справ у взаєминах мереж ритейлу та виробників харчових продуктів, не відповідає ухваленим ЄС практикам.

У лютому 2022 р. представники 27 профільних українських асоціацій та громадянських об'єднань підписали меморандум про спільну роботу у сфері торгівлі харчовими продуктами, а також погодили остаточний текст законопроекту № 6155, що визначає порядок розрахунку мереж ритейлу із постачальниками харчових продуктів. За даними підписантів меморандуму, через затримку оплати виробники харчових продуктів, постачальники мереж у країні щорічно недоотримують близько \$5 млрд, які залишаються в обігових коштах ритейлу. На жаль, цей законопроект не був затверджений у ВР України.

Отже, питання врегулювання взаємовідносин між виробниками і торговельними мережами потребують розробки і затвердження ВР нормативних документів, які б відповідали потребам всіх заінтересованих сторін. Через відсутність законодавчого регулювання відносин із мережами ритейлу українському виробнику дешевше виробляти продукти харчування за кордоном, а реалізовувати через мережі в Україні. Нерозгляд та фактичне блокування закону призводить до подальшої конфронтації виробників та торгових мереж, що, у свою чергу, позначається на інтересах покупців та продовольчій безпеці країни.

Література

1. Економічна статистика/Промисловість/Виробництво промислової продукції за видами у 2021 р. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2016/pr/vr_rea_ovpp/vr_rea_ovpp_u/arh_vppv_u.html (дата звернення 25.09.2023)
2. Виробникам хліба необхідне законодавче врегулювання відносин із торговельними мережами для розвитку галузі - експерт. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/892604.html> (дата звернення 26.09.2023)

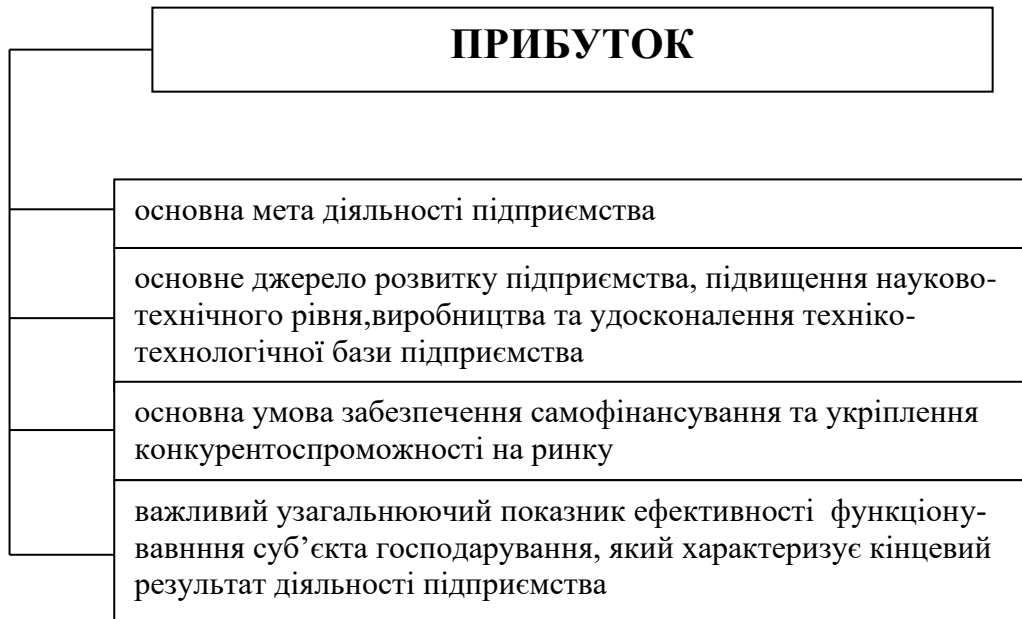

Рисунок 1. Призначення прибутку підприємства

Таблиця 1

Формули розрахунку показників рентабельності

Показник	Формула	Позначення
Рентабельність виробництва	$R_{вир}(\%) = \frac{\Pi_{ч}}{ОВФ + \overset{\circ}{O}_K} \cdot 100$	$R_{\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}}$ – рентабельність виробництва; $\Pi_{ч}$ – чистий прибуток підприємства; $\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}$ – середньорічна вартість основних виробничих фондів; $\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}$ – середньорічні залишки оборотних коштів
Рентабельність продукції	$R_{пр}(\%) = \frac{\Pi_{опер}}{C_{рп} + АВ + ВЗ + ІОВ} \cdot 100$	$\Pi_{опер}$ – фінансовий результат від операційної діяльності; $C_{рп}$ – собівартість реалізованої продукції; $АВ$ – адміністративні витрати; $ВЗ$ – витрати на збут; $ІОВ$ – інші операційні витрати
Рентабельність певного виду продукції	$R_i(\%) = \frac{\Pi_i - C_i}{C_i} \cdot 100$	R_i – рентабельність і-го виду продукції; $\overset{\circ}{O}_i$ – ціна і-го виду продукції; \tilde{N}_i – собівартість і-го виду продукції
Рентабельність продажу продукції	$R_{продажу}(\%) = \frac{\Pi_{ч}}{РП} \cdot 100$	$R_{\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}}$ – рентабельність продажу; $РП$ – обсяг реалізованої продукції
Рентабельність активів	$R_A(\%) = \frac{\Pi_{ч}}{A} \cdot 100$	R_A – рентабельність активів; A – середньорічна вартість активів
Рентабельність власного капіталу	$R_{\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}}(\%) = \frac{\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}}{\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}} \cdot 100$	$R_{\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}}$ – рентабельність власного капіталу; $\overset{\circ}{\Delta}\overset{\circ}{\Delta}$ – середньорічна вартість власного капіталу

МОДЕЛІ ФАКТОРНОГО АНАЛІЗУ

$$\Pi_{\text{ч}} = \overline{BK} \cdot M_{BK} \cdot K_{\text{обА}} \cdot R_{\text{продажу}}, \quad \dot{\bar{I}}_{\text{ч}} = \overline{\hat{A}\hat{E}} \cdot \frac{\bar{A}}{\overline{\hat{A}\hat{E}}} \cdot \frac{\bar{D}\dot{I}}{\bar{A}} \cdot \frac{\dot{I}_{\text{ч}}}{\bar{D}\dot{I}}$$

де $\overline{\hat{A}\hat{E}}$ – середньорічна вартість власного капіталу;

M_{BK} – мультиплікатор власного капіталу;

$K_{\text{обА}}$ – коефіцієнт оборотності активів;

$R_{\text{продажу}}$ – рентабельність продажу продукції

$$R_{BK} = R_{\text{продажу}} \cdot K_{\text{обА}} \cdot \Phi B \quad R_{\hat{A}\hat{E}} = \frac{\dot{I}_{\text{ч}}}{\overline{\hat{A}\hat{E}}} = \frac{\dot{I}_{\text{ч}}}{\bar{D}\dot{I}} \cdot \frac{\bar{D}\dot{I}}{\bar{A}} \cdot \frac{\bar{A}}{\overline{\hat{A}\hat{E}}}$$

Рисунок 2. Моделі факторного аналізу чистого прибутку і рентабельності власного капіталу

Рисунок 3. Частка підприємств України по виробництву харчових продуктів, які одержали збиток, %, у 2010 – 2022 рр.

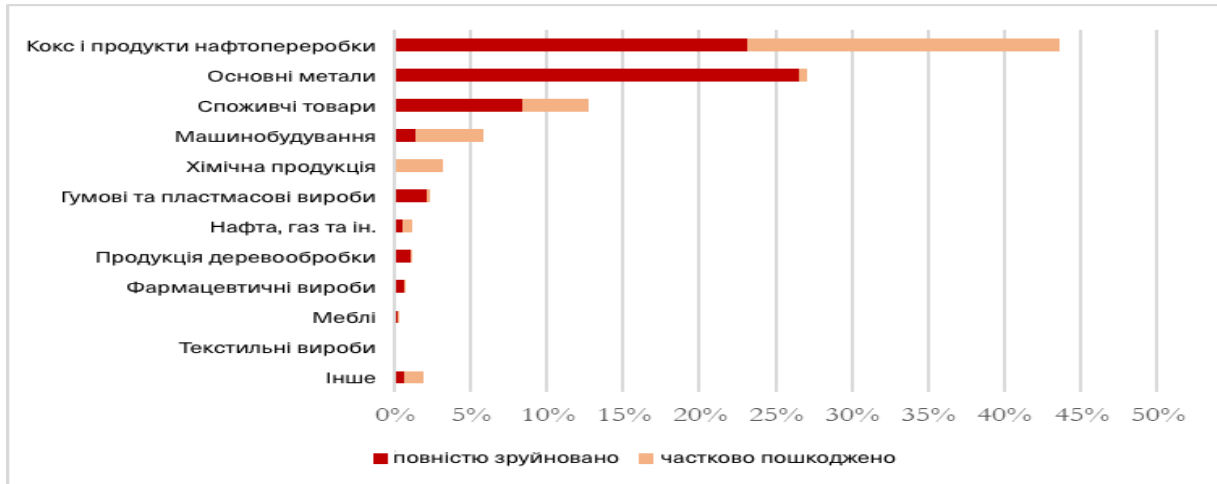

Рисунок 4. Частки повністю або частково пошкоджених підприємств України в різних сферах діяльності

Таблиця 2

Структура збитків за галузями, %, від загальних активів галузі

Галузь	Загальний обсяг (млн дол. США)	% від загального обсягу збитків промисловості
Видобуток сирової нафти та природного газу, інших видів корисних копалин	99,7	1,2
Виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	1 040,1	12,8
Текстильна промисловість, пошиття одягу, шкіри, виробів зі шкіри та інших матеріалів	2,1	0,0
Виробництво виробів з деревини, виробництво паперу та поліграфія	86,0	1,1
Виробництво коксу та продуктів нафтопереробки	3548,5	43,6
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	264,2	3,2
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і препаратів	53,4	0,7
Виробництво гумових і пластмасових виробів, виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	188,3	2,3
Виробництво основних металів, виробництво готових металевих виробів, крім машин та устаткування	2204,5	27,1
Машинобудування	479,2	5,9
Виробництво меблів та інше виробництво; ремонт і монтаж машин і устаткування	20,8	0,3
Інше	156,4	1,9
Всього	8 143,3	100,0

Рисунок 5. Динаміка виробництва хліба і ХБВ в Україні, тис. т

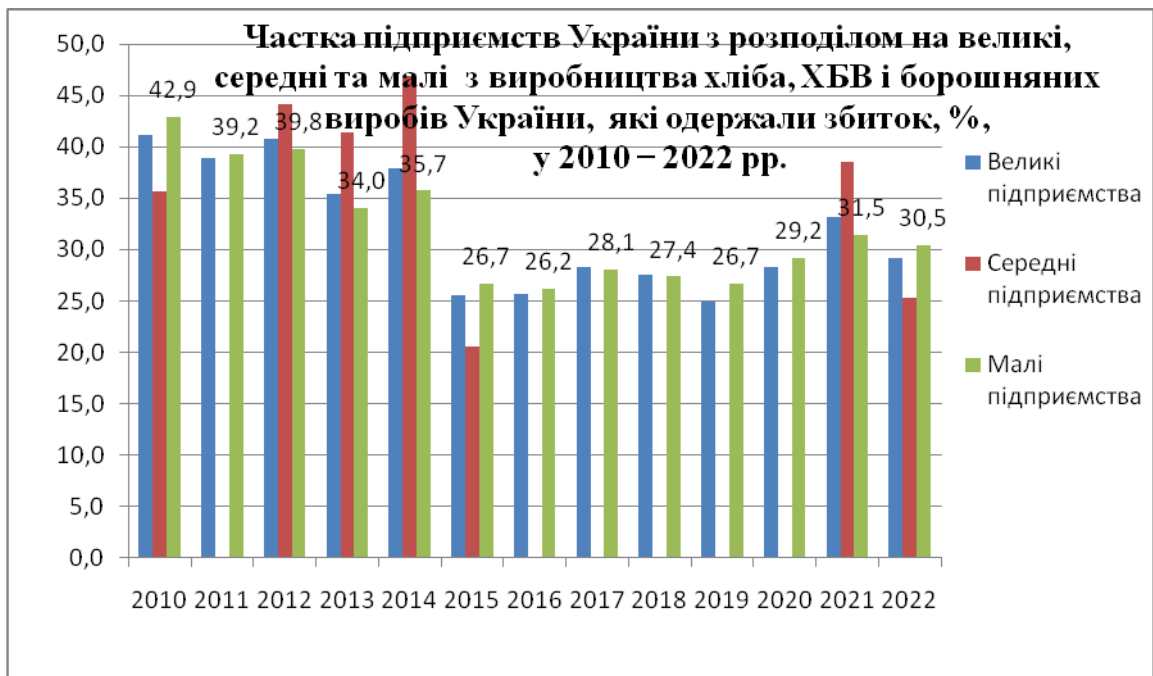

Рисунок 6. Частки збиткових підприємств по виробництву хліба, ХБВ і борошняних виробів за розміром цих підприємств, %, у 2010 – 2022 рр.

Таблиця 3

Випуск хліба і ХБВ за видами у 2017 – 2021 рр., тис т/%

Рік	2017 рік		2018 рік		2019 рік		2020 рік		2021 рік	
	тис.т	%	тис.т	%	тис.т	%	тис.т	%	тис.т	%
Хліб житній	9,30	0,87	6,49	0,67	8,31	0,93	6,17	0,78	5,44	0,64
Хліб пшеничний	449,10	41,87	408,14	41,86	364,82	40,87	322,37	40,56	350,63	41,49
Хліб житньо-пшеничний і пшенично-житт	342,33	31,92	305,94	31,38	269,36	30,17	242,42	30,50	252,81	29,92
Булочні вироб	265,18	24,72	245,34	25,16	238,06	26,67	211,36	26,59	223,37	26,43
Дієтичний	1,55	0,14	1,49	0,15	1,26	0,14	1,04	0,13	1,05	0,12
Хліб інший	5,16	0,48	7,65	0,78	10,85	1,22	11,43	1,44	11,80	1,40
Усього	1072,6	100,0	975,05	100,0	892,66	100,0	794,79	100,0	845,10	100,0

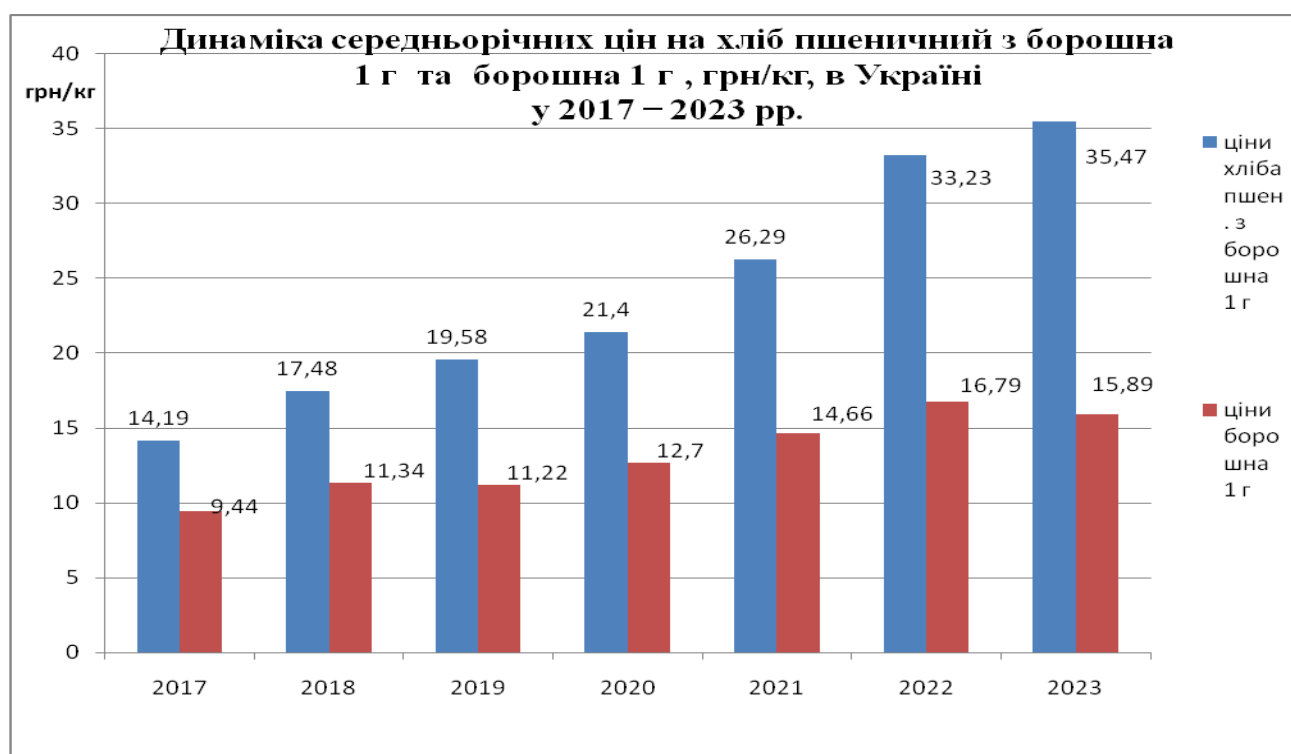

Рисунок 7. Динаміка середньорічних цін на хліб пшеничний з борошна 1 г та борошна 1 г, грн/кг, в Україні у 2017 – 2023 рр.

Таблиця 4

Фінансові результати діяльності ПрАТ «Концерн хлібпром» за 2 роки

Найменування статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1269772	1474880	205108	16,15
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(803394)	(1011340)	207946	2,59 р.
Валовий прибуток	466378	463540	-2838	-0,61
Інші операційні доходи	7187	5522	-1665	-23,17
Адміністративні витрати	(144166)	(149088)	4922	3,41
Витрати на збут	(260604)	(271273)	10669	4,09
Інші операційні витрати	(15886)	(8996)	-6890	-43,37
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	52909	39705	-13204	-24,96
збиток				
Дохід від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи	4565	2412	-2153	-47,16
Інші доходи	40310	8352	-31958	-79,28
Фінансові витрати	(58559)	(28320)	-30239	-51,64
Втрати від участі в капіталі	(140)	(160)	20	14,28
Інші витрати	(1422)		-1422	-100,0
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	37663	21989	-15674	-41,62
Фінансовий результат до оподаткування: збиток				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	6269	(4931)	-1338	-21,34
Чистий фінансовий результат: прибуток	43932	17058	-26874	-61,17
Чистий фінансовий результат: збиток				

Таблиця 5

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» за два роки

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	71500	73300	1800	2,52
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,715	0,733	0,018	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1284518	1483501	198983	15,49
– у порівнянних цінах, тис. грн	1284518	1265785,8	-18732,2	-1,46
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн.варт., тис грн	685114,5	715214	30099,5	4,39
6. Фондовіддача, грн/грн	1,875	1,770	-0,105	-5,6
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	228121	251919	23798	10,43
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,566	5,854	0,288	5,17
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2639	2712	73	2,77
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	486,74	466,74	-20,00	-4,11
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника , тис грн	118,19	119,09	0,90	0,76
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1170112	1397702	227590	19,45
Матеріальні витрати	590836	793807	202971	34,35
Витрати на оплату праці	311902	322966	11064	3,55
Відрахування на соціальні заходи	68384	70598	2214	3,24
Амортизація	39453	47321	7868	19,94
Інші операційні витрати	159537	163010	3473	2,18
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,9109	0,9422	0,0313	3,44
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,4660	0,5351	0,0691	14,83
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1269772	1474880	205108	16,15
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	803394	1011340	207946	25,88
17.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1224050	1440697	216647	17,70
18.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	52909	39705	-13204	-24,96
19. Чистий прибуток, тис. грн	43932	17058	-26874	-61,17
20. Рентабельність виробленої продукції, %	4,32	2,76	-1,56	
21. Рентабельність продажу, %	3,46	1,16	-2,30	

Таблиця 6

Фінансові результати діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» , тис. грн

Найменування статті	Абсолютне значення		Відхилення	
	2020 рік	2021 рік	абс	відн
Чистий дохід від реалізації продукції	1142545	1062223	-80322	-7,03
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	(943010)	(912869)	-30141	-3,20
Валовий прибуток	199535	149354	-50181	-25,15
Інші операційні доходи	12050	5135	-6915	-57,39
Адміністративні витрати	(36092)	(27069)	-9023	-25,00
Витрати на збут	(142457)	(107026)	-35431	-24,87
Інші операційні витрати	(15945)	(12301)	-3644	-22,85
Фінансові результати від операційної діяльності: прибуток	17091	8093	-8998	-52,65
збиток				
Дохід від участі в капіталі				
Інші фінансові доходи				
Інші доходи	17		-17	
Фінансові витрати		546	546	
Втрати від участі в капіталі				
Інші витрати				
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	17108	7547	-9561	-55,89
Фінансовий результат до оподаткування: збиток				
Витрати (дохід) з податку на прибуток	-3195			
Чистий фінансовий результат: прибуток	13913	7547	-6366	-45,76
Чистий фінансовий результат: збиток				

Таблиця 7

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» за два роки

Показник	2020 рік	2021 рік	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	70000	70000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	60250	55500	-4750	-7,88
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,861	0,793	-0,068	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1142545	1062223	-80322	-7,03
– у порівнянних цінах, тис. грн	1142545	906333,62	-236211,4	-20,67
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн., тис грн	508752,5	606119	97366,5	19,14
6. Фондовіддача, грн/грн	2,246	1,495	-0,751	-33,44
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	351416	569162	217746	61,96
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, об.	3,251	1,866	-1,385	-42,60
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	950	740	-210	-22,11
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /ос.	1202,68	1224,78	22,10	1,84
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис грн	85,14	83,42	-1,72	-2,02
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1040180	988843	-51337	-4,94
Матеріальні витрати	651562	534917	-116645	-17,90
Витрати на оплату праці	80887	61735	-19152	-23,68
Відрахування на соціальні заходи	17392	13286	-4106	-23,61
Амортизація	93018	75395	-17623	-18,95
Інші операційні витрати	197321	303510	106189	53,82
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,910	0,931	0,021	2,25
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,570	0,504	-0,067	-11,69
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1142545	1062223	-80322	-7,03
16. Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис грн	943010	912869	-30141	-3,20
17.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1137504	1059265	-78239	-6,88
18.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	17091	8093	-8998	-52,65
19. Чистий прибуток, тис. грн	13913	7547	-6366	-45,76
20. Рентабельність виробленої продукції, %	1,50	0,76	-0,74	
21. Рентабельність продажу, %	1,22	0,71	-0,51	

Таблиця 8

Факторний аналіз чистого прибутку ПрАТ «Концерн Хлібпром»

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення				
			всього	у т.ч. числі за рахунок			
				a	b	c	d
Чистий прибуток, тис грн , y	43932,0	17058,0	-26874,0	7891,071	-4149,669	3354,994	-33970,3958
Середньорічна вартість власного капіталу , тис грн, a	248235,0	292823,0	44588,0	7891,071			
Середньорічна вартість активу тис грн	737241,0	800027,0	62786,0				
Чистий дохід від реалізації, тис грн	1269772,	1474880	205108,0				
Мультиплікатор власного капіталу, b	2,969932	2,732118	-		- 4149,669		
Коефіцієнт оборотності активів, c	1,722329	1,84354	0,121208			3354,994	
Рентабельність продажу, частка, d	0,034598	0,01157	-				-33970,3958

Таблиця 9

Факторний аналіз чистого прибутку ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення				
			всього	у т.ч. числі за рахунок			
				a	b	c	d
Чистий прибуток, тис грн y	13913,0	7547,0	-6366,0	10944,1962	-5776,82237	-6145,4710	-5387,9029
1.Середньорічна вартість власного капіталу a	340764,5	608815,5	268051,0	10944,1962			
Середньорічна вартість активу	741268	1016579,	275311,5				
Чистий дохід від реалізації	1142545	1062223	-80322				
Мультиплікатор власного капіталу b	2,1753087	1,6697653	-0,5055434		-5776,82237		
Коефіцієнт оборотності активів c	1,5413386	1,0449	-0,4964386			-6145,4710	
Рентабельність продажу, частка, d	0,0121772	0,0071	-0,0050772				-5387,9029

Таблиця 10

**Факторний аналіз показника рентабельності власного капіталу
ПрАТ «Концерн Хлібпром»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення			
			всього	у т.ч. числі за рахунок		
				a	b	c
Рентабельність вл власного капіталу, частка у	0,176977	0,058254	-0,118723	-0,117816	0,0041635	-0,0050706
Рентабельність продажу, част., а	0,034598	0,01157	-0,023032	-0,117816		
Коефіцієнт оборотності активів, b	1,722329	1,84354	0,121208		0,0041635	
Середньорічна вартість активу	737241,0	800027,0	62786,0			
Середньорічна вартість власного капіталу	248235,0	292823,0	44588,0			
Мультиплікатор власного капіталу c	2,969932	2,732118	-0,237814			-0,0050706

Таблиця 11

**Факторний аналіз показника рентабельності власного капіталу
ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський»**

Показник	2020 р.	2021 р.	Відхилення			
			всього	у т.ч. числі за рахунок		
				a	b	c
Рентабельність вл власного капіталу, частка у	0,0408288	0,0123962	-0,028433	-0,0170235	- 0,0076674	- 0,0037504
Рентабельність продажу, частка, а	0,0121772	0,0071	-0,0050772	-0,0170235		
Коефіцієнт оборотності активів, b	1,5413386	1,0449	-0,4964386		- 0,0076674	
Середньорічна вартість активу	741268	1016579,	275311,5			
Середньорічна вартість власного капіталу	340764,5	608815,5	268051,0			
Мультиплікатор власного капіталу c	2,1753087	1,6697653	-0,5055434			- 0,0037504

Таблиця 12

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ПрАТ «Концерн Хлібпром» до і після впровадження проєкту

Показник	2021 рік	Проєкт	Відхилення	
			абсолютне	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	100000	100000	-	
2. Фактично вироблено продукції, т	73300	76300	3000	
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,733	0,763	0,03	
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1483501	1603501	120000	8,09
– у порівнянних цінах, тис. грн	1265785,8	1368174,9	102389,1	8,09
5. Середньорічна вартість основних фондів , НМА за первісн.варт., тис грн	715214	715552	338	0,05
6. Фондовіддача, грн/грн	1,770	1,912	0,142	8,02
7. Середній залишок оборотних коштів, тис грн	251919	255447,58	3528,58	1,40
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	5,854	6,243	0,389	6,64
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2712	2720	8	0,29
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /осіб	466,74	503,0	36,26	7,77
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника , тис грн	119,09	119,09	-	-
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	1397702	1502665,86	104963,86	7,51
Матеріальні витрати	793807	893445,39	99638,39	12,55
Витрати на оплату праці	322966	323904,96	938,96	0,29
Відрахування на соціальні заходи	70598	70804,57	206,57	0,29
Амортизація	47321	47378,6	57,6	0,12
Інші операційні витрати	163010	167132,34	4122,34	2,53
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,942	0,937	-0,005	-0,53
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,5351	0,5572	0,0221	4,13
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1474880	1594880	120000	8,14
16.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1440697	1545660,86	104963,86	7,28
17.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	39705	54741,14	15036,14	37,87
18. Чистий прибуток, тис. грн	17058	29387,63	12329,63	72,28
19. Рентабельність виробленої продукції, %	2,76	3,54	0,78	
20. Рентабельність продажу, %	1,16	1,84	0,68	

Таблиця 13

Основні техніко–економічні показники виробничо–господарської діяльності ТОВ «Українсько-словенське підприємство «Хлібопекарський комплекс Кулиничівський» до і після впровадження проєкту

Показник	2021 рік	Проєкт	Відхилення	
			абсолют.	відносне
1. Середньорічна виробнича потужність, т	70000	70000	0	
2. Фактично вироблено продукції, т	55500	57000	1500	2,70
3. Коефіцієнт використання виробничої потужності, частка	0,793	0,814	0,021	2,65
4. Обсяг виробленої промислової продукції (без ПДВ й акцизного податку): – у діючих оптових цінах, тис грн	1062223	1128223	66000	6,21
– у порівнянних цінах, тис. грн	906333,6	962647,6	56314	6,21
5. Середньорічна вартість основних фондів за первісн., НМА, тис грн	606119	606457	338	0,06
6. Фондовіддача, грн/грн	1,495	1,587	0,092	6,15
7. Середній залишок оборотних коштів, тис.грн	569162	583355,3	14193,3	2,49
8. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, оборотів	1,866	1,934	0,068	3,64
9. Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	740	744	4	0,54
10. Середньорічний виробіток одного працівника, тис грн /ос.	1224,78	1293,88	69,10	5,64
11. Середньорічна заробітна плата одного працівника , тис грн	83,42	83,61	0,19	0,23
12. Операційні витрати на виробництво продукції, тис грн	988843	1042555,2	53712,22	5,43
Матеріальні витрати	534917	584736,2	49819,2	9,31
Витрати на оплату праці	61735	62204,48	469,48	0,76
Відрахування на соціальні заходи	13286	13389,29	103,29	0,78
Амортизація	75395	75452,6	57,6	0,08
Інші операційні витрати	303510	306772,6	3262,66	1,07
13. Витрати на 1 грн виробленої продукції, грн/грн	0,931	0,924	-0,007	-0,75
14. Матеріалоемність, грн/грн	0,504	0,518	0,014	2,78
15. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	1062223	1128223	66000	6,21
16.Повна собівартість реалізованої продукції (собівартість реалізованої продукції, адміністративні витрати, витрати на збут, інші операційні витрати), тис грн	1059265	1112977,	53712,2	5,07
17.Фінансовий результат від операційної діяльності, тис грн	8093	20380,78	12287,78	1,52 р.
18. Чистий прибуток, тис. грн	7547	17622,98	10075,98	1,33 р.
19. Рентабельність виробленої продукції, %	0,76	1,83	1,07	
20. Рентабельність продажу, %	0,71	1,56	0,85	

Таблиця 14

Порівняння результатів впровадження проєкту на досліджуваних підприємствах

Показник	ПрАТ «Концерн Хліб пром»	ТОВ «Українсько- словенське підпри- ємство «Хлібопе- карський комплекс Кулиничівський»	Вілхи- лення
	Проєкт	Проєкт	Абс.
1	2	3	(3)-(2)
Інвестиції, тис грн	3866,58	14531,3	10664,7 2
Строк окупності, р.	0,42	1,84	1,42
Індекс дохідності	2,41	1,08	-1,33
NPV, тис грн	5448,62	1135,22	-4313,4
Приріст об'ємів випуску, т	3000	1500	-1500
Приріст чистого доходу, тис грн	120000	66000	-54000
Приріст чистого прибутку,	12329,63	10075,98	-2253,65
Рентабельність продукції, %	3,54	1,83	-1,71
Рентабельність продажів, %	1,84	1,56	-0,28
Витрати на 1 грн виробленої про- дукції, грн/грн	0,937	0,924	-0,013
Фондовіддача, грн/грн	1,912	1,587	-0,325
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, об.	6,243	1,934	-4,309
Середньооблікова чисельність штатних працівників, осіб	2720	744	-1976
Продуктивність праці, тис.грн/ос.	503	1293,88	790,88
Матеріалоємність, грн/грн	0,557	0,518	-0,039

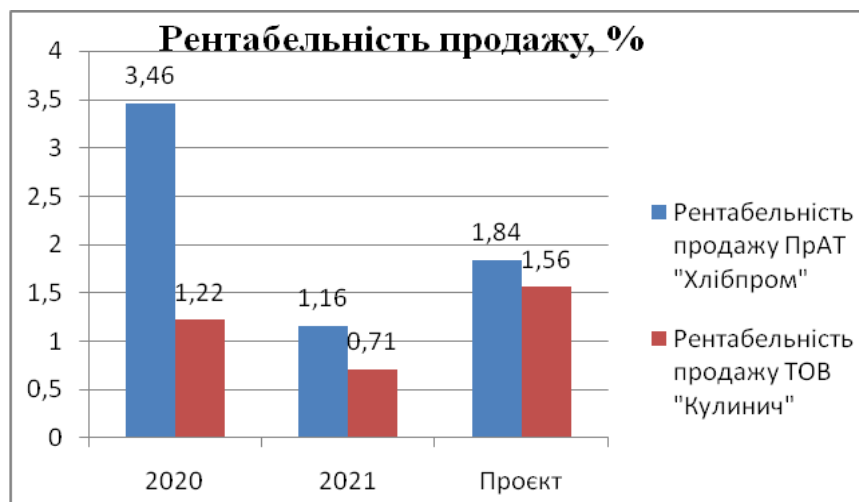
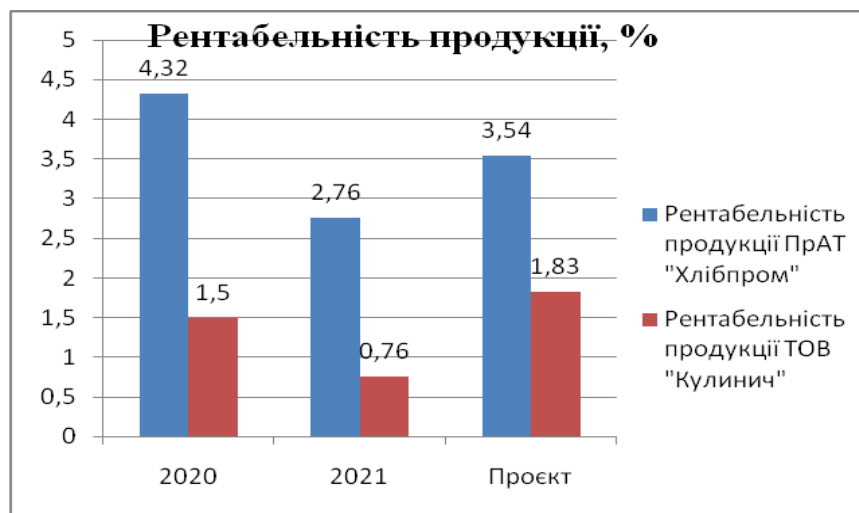
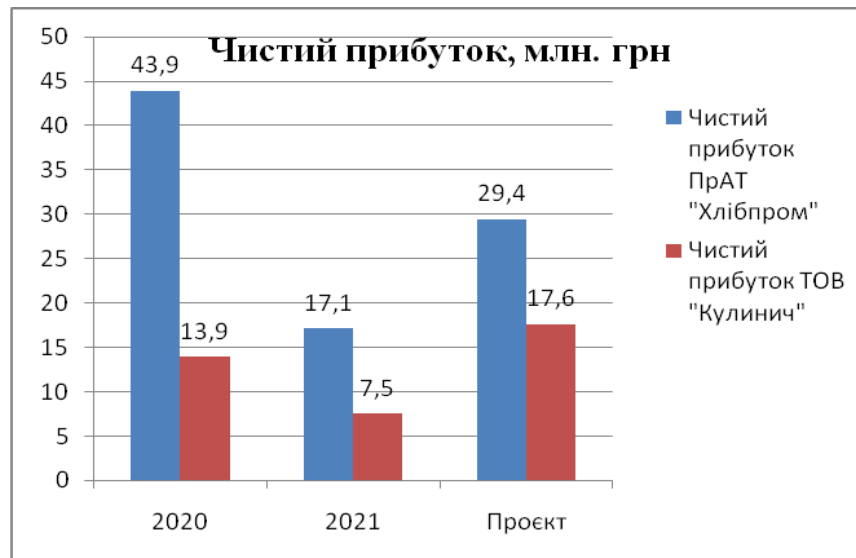

Рисунок 7. Зміна показників чистого прибутку і рентабельності на досліджуваних підприємствах